

Katse kohti tarinajuttuja – Opas ja näkemyksiä uudenaikaiseen kerrontaan KSML-konsernin verkkosisällöissä

Juho Peltoniemi
Master-opinnäytetyö
Uudistuva journalismi (YAMK)
2023

Tekijä(t) Juho Peltoniemi
Tutkinto Medianomi (YAMK) Uudistuvan journalismin koulutusohjelma
Raportin/Opinnäytetyön nimi Katse kohti tarinajuttuja – Opas ja näkemyksiä uudenlaiseen kerrontaan KSML-konsernin verkkosisällöissä
Sivu- ja liitesivumäärä 62 + 48
<p>Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää Keskisuomalainen-konsernin digiyksikön toimeksiannosta mobiilioptimoitujen erikoisartikkelien eli toimeksiantajan tarinajutuiksi nimeämien verkkosisältöjen tuotantoprosessia ja sisältöä, sekä laatia opas sujuvasta juttuprosessista. Lisäksi pyrkimys oli selvittää, millaisia sisältöjä tarinajuttuina kannattaa julkaista, ja täyttääkö toimeksiantajalle uusi verkkosisältöjen esittämistapa ja sitä varten pilottijakson ajaksi hankittu kaupallinen tarinatyökalu sille asetetut tavoitteet.</p> <p>Oppaan pääasiallinen kohderyhmä on kehittämistyön toimeksiantaja, Keskisuomalainen oy:n digiyksikkö sekä konsernin julkaisemien lehtien työntekijät, jotka käyttävät tai mahdollisesti myöhemmin ottavat tarinatyökalun käyttöön. Opas käsittelee tarinajuttujen suunnittelua, käytännön toteutusta ja erilaisia pilotissa toteutettuja tarinajuttutyyppejä. Opas voi olla hyödyksi myös muiden mediayhtiöiden journalisteille, joissa tehdään tarinajuttuja tai harkitaan niiden tekemisen aloittamista.</p> <p>Työssäni määrittelen sitä, mitä ovat tarinallinen journalismi ja erikoisartikkelit, joita pilottihankkeen aikana tuotetut tarinajutut voivat edustaa. Kolmas käsite on jutun imu, jota olen selvittänyt kehittämistyön kohteena olevista tarinajutuista analysoimalla niiden lukijadataa. Selvitän käsitteet ajankohtaisen tutkimustiedon, raporttien, kirjallisuuden ja audiovisuaalisten lähteiden kuten webinaarien avulla.</p> <p>Käyttämäni tutkimusmenetelmä on konstruktivinen tutkimusote, sillä kehitin uuden konstruktion eli oppaan. Aineistonhankintamenetelmiäni olivat haastattelut, benchmarking ja havainnointi. Hankin tietoa teemahaastatteluilla, joista sain ajankohtaista, kokemukseen ja käytäntöön perustuvaa tietoa. Osallistuin pilottihankkeeseen juttujen tuottajana ja toteuttajana, joten oma havainnointini oli myös keskeinen tiedonhankintakeino. Vastaavia tarinajuttuja julkaisevien kahden median tuotantoja tarkastelemalla ja benchmarking-prosessia tukeneilla haastatteluilla keräsin tietoa siitä, miten juttutyyppejä ja työkalua on hyödynnetty muualla.</p> <p>Loin oppaan haastatteluiden, benchmarkingin, kirjallisuuden, havainnoinnin ja käytännön työelämän pohjalta. Oppaan pääaiheita ovat toimivan tarinajuttutuotannon suunnittelu- ja tuotantoprosessin opas juttuesimerkkeineen, sekä tutkimusaineistoon perustuva näkemys työkalun ja juttutyypin toimivuudesta ja soveltuvuudesta pysyvään käyttöön sekä kehittämisehdotukset. Oppaan tarkastivat ja testasivat Keskisuomalaisen digiyksikön päällikkö Juho Hämäläinen ja konsernin ulkoasupäällikkö Seija Finne-Saarento.</p> <p>Työ toteutettiin lokakuussa 2022 – toukokuussa 2023.</p>
Asiasanat Tarinallinen journalismi, erikoisartikkeli, jutun imu.

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Kehittämistyön ajankohtaisuus ja käsitteet	8
2.1	Tarinajutut osana laajempaa kehitystä	8
2.2	Tarinallinen journalismi.....	10
2.2.1	Mistä ja miten tarinallista journalismia kirjoitetaan?	11
2.2.2	Toimittajan on vakuutettava lukija tarinan todenperäisyydestä	12
2.3	Jutun imu alkaa otsikosta ja ensimmäisistä riveistä	13
2.4	Erikoisartikkeli	14
3	Empiirinen osa: tutkimuskysymykset, menetelmät ja aineisto	18
3.2	Tutkimuksen aihe, aikataulu, rajaus ja tavoite	18
3.3	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	20
3.4	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.....	21
3.5	Konstruktiiivinen tutkimusote.....	22
3.6	Menetelmät	23
3.7	Haastattelut menetelmänä ja haastattelumallin valinta	24
3.6.1	Teemahaastattelu	25
3.6.2	Haastateltavien valinta	26
3.6.3	Haastattelujen suunnittelu ja toteuttaminen	27
3.7.	Haastattelujen käsittely	30
3.7.1	Haastattelujen litterointi, anonymisointi ja jäsentäminen.....	30
3.7.2	Haastattelujen teemoittelu ja sisällönanalyysi.....	31
3.8	Benchmarking menetelmänä.....	33
3.9	Havainnointi menetelmänä	34
4	Aineiston analyysi.....	35
4.1	Tarinajutun ennakkosuunnittelu.....	35
4.1.1	Aihevalinta	36
4.1.2.	Hyvä ennakkosuunnitelma terävöittää tarinaa ja nopeuttaa koostamista	37
4.2	Juttukeikka	40
4.3	Tarinajutun koostaminen	41
4.4	Tarinajutut vaativat tavallista enemmän aikaa	42
4.5	Sopiiko tarinatyökalu pysyvään ja laajempaan käyttöön?	42
4.6	Benchmarking: analyysi ja kokeilu.....	44
4.6.1	Ylen korttijutut	45
4.6.2	Uutisen selittäjä – Mallina Der Spiegel	48
4.7	Tarinajuttujen imun tarkastelu lukijadatan perusteella	49
5	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	51
5.1	Yhteenveto ja keskeiset havainnot	51
5.2	Konstruktio muoto ja rakenne	54

Sisällys

5.2.1 Oppaan johdanto ja pilottihankkeen esittely	54
5.2.2 Opas: juttuprosessi, työnkuvat, esimerkkijutut ja tiivistelmä	55
5.2.3 Konstruktion toinen osa	55
5.3 Tarkastaminen ja luotettavuusarvio	56
5.4 Käytettyjen menetelmien arviointi	58
5.5 Arvio omasta oppimisestani	61
5.6 Johtopäätökset	62
5.7 Jatkotutkimusideoita	62
Lähteet	64
Liitteet	68

1 Johdanto

Sanomalehtien lukijat siirtyvät yhä enemmän verkkoon ja painettujen lehtien lukijoiden osuus on sitä pienempi, mitä nuoremmista ihmisistä on kyse. Samalla digitaalisia uutissisältöjä seurataan entistä enemmän mobiililaitteista. Lehdet pystyvät seuraamaan julkaisemiensa sisältöjen kiinnostavuutta ja menestystä hyvin monipuolisesti erilaisilla mittareilla, jotka ohjaavat mediatalojen päätöksentekoa ja toimintaa.

Tämän kehittämistyön toimeksiantaja, Keski-suomalainen oy:n digiyksikkö on todennut tarpeelliseksi mahdollistaa konsernin julkaisemille sanomalehdille uudenlaisen tavan esittää yleisöön vetoavaa ja mobiilioptimoitua verkkosisältöä. Digiyksikön kehittämisspällikön Juho Hämäläisen mukaan (14.10.2022) jopa 75 prosenttia joidenkin toimeksiantajan julkaisemien lehtien lukijoista lukee verkkosisältöjä älypuhelimilla. Koko konsernin verkkosisällöistä mobiililukijoiden osuus oli vuonna 2022 69 prosenttia (Keski-suomalainen oyj 2023).

Kehittämistyön aiheena on selvittää, miten Konsernin 12 toimituksen käyttöön alkuvuoden 2023 kestävä pilottihankkeen ajaksi hankittu Storify.me-tarinatyökalu sopii tarinallisten verkkojuttujen, eli toimeksiantajan tarinajutuiksi nimeämien erikoisartikkelien tuottamiseen. Työkalulla tuotetut sisällöt on suunniteltu erityisesti mobiililaitteilla luettaviksi ja katsottaviksi. Toimeksiantaja oli vertaillut muutamia markkinoilla olevia vaihtoehtoja ja päätenyt tarinatyökaluun siksi, että se ei vaadi koodausosaamista. Toinen työkalua puoltanut seikka on, että Suomessa ainakin Yle käyttää samaa työkalua menestyksekkäästi. Toimeksiantajan näkemys on, että työkalulla tuotetut sisällöt kiinnostavat erityisesti alle 45-vuotiaita, jotka ovat laajemminkin sisältösuunnittelun pääkohderyhmä.

Tarinatyökalulla on mahdollista tuottaa tavanomaisen toimitusjärjestelmän ulkopuolella ja muista verkkosisällöistä ulkoasultaan ja esitystavaltaan merkittävästi poikkeavia sisältöjä. Tämä kuitenkin vaatii uudenlaisia työtapoja toimittajilta, kuvaajilta ja graafikoilta. Tarinajuttujen tuotannossa näkyikin käytännössä media-alan muutos: journalistin pitää olla moniosaaja ja pystyä omaksuma erilaisia kerronta- ja työtapoja.

Aiemmin kenties pelkästään kirjoittamiseen keskittyneiden toimittajien on nykyään tarpeen hallita tai ainakin ymmärtää myös valo- ja videokuvauksen perusteet. Lisäksi monipuolinen toimittaja osaa tehdä podcasteja, esiintyä videolla, editoida ja tuottaa yksinkertaisia uutisgrafiikoita. (Jaakkola 2013, 148; Upola 2018, 15–18.) Pilottihankkeen myötä syntyi siis tarve selvittää, millainen on onnistunut tarinajutun tuotantoprosessi, miten käyttökelpoiseksi toimitukset kokevat tarinajuttutyypin ja kiinnostavatko tarinajutut lukijoita. Työn tavoitteena onkin tarkastella visuaalisten ja tarinallisten journalististen sisältöjen tuottamista, pilotin aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä sekä tarjota tietoa toimeksiantajalle päätöksenteon tueksi siitä, täyttääkö tarinatyökalu sille asetetut tavoitteet.

Kehittämistyön aihe on tärkeä ja ajankohtainen, koska toimeksiantaja haluaa kehittää lehtiensä verkkosisältöjä ja löytää erityisesti mobiililaitteissa toimivan, tavanomaisesta verkkokerronnasta poikkeavan juttumuodon, joka tekee osaltaan verkkosisällöistä entistä houkuttelevampia ja voi parantaa lukijapitoa. Toimeksiantaja näki tärkeäksi, että valittua työkalua kokeillaan ennen mahdollista pysyvää ja laajempaa käyttöönottoa pilottihankkeessa. Toimeksiantaja tarvitsee myös tietoa tarinajuttuja käytännössä tekevien journalistien kokemuksista ja näkemyksistä.

Tämä kehittämistyö pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin, joihin etsin vastauksia teemahaastattelulla, benchmarkingilla ja havainnoimalla sekä tutkimus- ja asiantuntijatietoon perehtymällä:

Miten tarinajuttutuotannon ennakkosuunnittelu ja jutun toteutus kannattaa tehdä, jotta prosessi on sujuva ja lopputuloksena syntyy laadukas tarinajuttu?

Miten vain vähän kirjoitettua tekstiä sisältävistä, visuaalisista tarinajutuista voidaan tuottaa syvällistä tarinallista journalismia?

Miten pilottihankkeeseen valittu tarinatyökalu soveltuu pysyvään ja laajempaan käyttöön mobiilioptimoitujen, tarinallisten erikoisartikkelien tuottamiseksi toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä?

Loin oppaan eli konstruktion, jossa tuodaan esiin perusteltu näkemys tarinajuttujen tuotantojen hyvistä käytännöistä ja tarinatyökalun käyttökelpoisuudesta. Konstruktiota voidaan käyttää oppaana, miten tarinajuttuja voi suunnitella ja tuottaa. Konstruktiota voi tarjota apua journalistiseen sisällöntuotantoon silloin, kun jutut tuotetaan kehittämistyössä tarkastellun pilottihankkeen käyttämällä työkalulla tai samantyyppisessä juttumuodossa jollain muulla työkalulla toteutettuna.

Tämän kehittämistyön pääasiallinen tiedonhankinta ja analyysi sekä johtopäätökset on tehty lokakuusta 2022 huhtikuuhun 2023 välisenä aikana ja työ luovutettiin toimeksiantajalle toukokuun alussa. Tarinajuttujen tuottaminen pilottihankkeessa alkoi helmikuun alussa 2023, mutta työkalua ja hankkeen tavoitteita esiteltiin pilottilehdille jo lokakuussa 2022, jonka myötä aloin tutustua juttutyyppiin ja tarinalliseen journalismiin käsitteeseen.

Haastattelin kehittämistyötä varten helmi-maaliskuun 2023 aikana 12 henkilöä, jotka osallistuivat tarinajuttutuotantoihin pilottihankkeessa. Lisäksi haastattelin vastaavia tarinajuttuja toisessa mediatalossa tuottavaa ohjaajaa ja pidin havainnointipäiväkirjaa niiden tarinajuttujen osalta, joiden tuotantoon itse osallistuin.

Lähestymistapani on konstruktiivinen tutkimus, jossa kehitetään opas, eli uusi konstruktiio. Konstruktiivinen tutkimusote sopii parhaiten tutkimukseeni, sillä tutkimusongelmana oli selvittää tarinajuttujen työskentelyprosessia, hyviä käytäntöjä ja juttutyyppiä sekä pilotissa käytettävän

työkalun käyttökelpoisuutta. Ratkaisuna on kehittämäni opas. Oppaaseen kerätty aineisto on uutta, eikä vastaavaa opasta ole tuotettu toimeksiantajan käyttöön aikaisemmin.

Luvussa 2 avaan tarkemmin kehittämistyön aiheen ajankohtaisuutta ja määrittelen opinnäytetyön aihetta koskevat keskeiset käsitteet. Luvussa 3 kerron lähestymistavastani tutkimukseen ja käyttämäni menetelmistä. Luvussa 4 kerron tutkimusaineiston analyysistä. Luvussa 5 teen yhteenvedon, pohdin työni tärkeimpiä tuloksia ja johtopäätöksiä. Kehittämäni konstruktio on tämän kehittämistyön liitteenä.

Henkilökohtaisesti koin kehittämistyön aiheen tärkeäksi ja kiinnostavaksi, sillä päivätyössäni keskityn yhden pilotissa mukana olevan sanomalehden verkkosisältöjen tuottamiseen ja toimituksen työskentelytapojen kehittämiseen. Uusien työtapojen ja työvälineiden omaksuminen on työssäni keskeistä. Seuraan myös päivittäin lukijadataa, joka osoittaa kiistattomasti, että verkkosisältöjen kiinnostavuus on aiheen lisäksi sidoksissa tapaan, jolla juttu lukijoille esitetään. Käytännössä opettelin tämän kehittämistyön aikana myös itselleni uudenlaista tapaa suunnitella, toteuttaa ja ohjata verkkosisältöjä. Kehittämistyö tuki omaa ammatillista kehittymistäni ja toimituksen työskentelytapojen kehittämistä. Voin hyödyntää kokemuksia työssäni jatkossakin ja kehittämäni opas tulee käyttöön myös omassa työssäni. Luovutin tekemäni valmiin konstruktion toimeksiantajalle 4.5.2023.

2 Kehittämistyön ajankohtaisuus ja käsitteet

Tässä luvussa perustelen kehittämistyöni ajankohtaisuuden ja kerron, miksi työn toimeksiantaja on päättänyt ryhtyä pilotoimaan tarinajuttujen tuotantoa. Toimeksiantajan mukaan (Hämäläinen 14.10.2022) tässä kehittämistyössä tarkastellut tarinajutut ovat niin sanottuja erikoisartikkeleita ja pilottihankkeeseen osallistuva lehtiä on kannustettu tuottamaan myös juttuja, jotka voivat olla tarinallista journalismia. Tässä luvussa siis kerron, mitä ovat kehittämistyöni pääkäsitteet tarinallinen journalismi ja erikoisartikkelit. Lisäksi kerron tiiviisti, mitä tarkoittaa jutun imu, jota olen tarkastellut luvussa 3.9 tarinajuttujen lukijadatan kautta. Keskityn tarkastelemaan käsitteiden merkitystä digitaalisessa ympäristössä, joka on tämän kehittämistyön kannalta keskeistä.

2.1 Tarinajutut osana laajempaa kehitystä

Tarve tarinajutuille kuten kaikelle muullekin sanomalehtien verkkosisältöjen kehittämiseksi on syntynyt ennen kaikkea siitä, että yhä suurempi osa lukijoista siirtyy verkkoon. Digisisältöjen kuluttamisen kasvava trendi on ollut nähtävissä jo pitkään niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Vuoden 2022 Kansallisen mediatutkimuksen mukaan 15 vuotta täyttäneistä suomalaisista digitaalisia sanomalehtisisältöjä lukee 86 prosenttia ja 35–44-vuotiaiden ikäryhmästä verkkosisältöjä peräti 94 prosenttia. Perinteistä painettua lehteä lukee yhä 55 prosenttia suomalaisista, enemmistön näistä kuluttajista painottuessa varttuneempiin ikäryhmiin ja erityisesti yli 65-vuotiaisiin. (Uutismedian liitto 23.9.2022.) Tämän kehittämistyön toimeksiantajan julkaisemien lehtien kaikkien verkkosivujen liikenteestä 69 prosenttia tuli mobiilista vuonna 2022 (Keskisuomalainen 2023, 16) ja konsernin maakunta- ja aluelehtien verkkosisältöjä lukevista tietokonetta (desktop) käytti vuoden 2023 tammi-helmikuussa enää noin joka neljäs lukija, tablettitietokoneiden osuuden jäädessä marginaaliseksi (Niskanen 13.3.2023).

Maailmanlaajuinen trendi on luoda vahvempaa visuaalista tarinankerrontaa digitaalisessa maailmassa, sanoo uutismediaan erikoistunut visuaalinen suunnittelija Anna Thurfjell. Tämän kehittämistyön aiheena olevat tarinajutut ovat Keskisuomalainen-konsernin journalistisen johtajan Pekka Mervolan mukaan panostus tähän visuaalisuuteen. (Keskisuomalainen oyj 2023, 31.)

Mobiililukijoiden osuus on noussut kehittämistyön toimeksiantajan datan mukaan (Niskanen 13.3.2023) vuosi vuodelta ja mobiilikäyttäjien osuus on sitä suurempi, mitä suuremman paikkakunnan alue- tai maakuntalehdestä on kyse. Toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä tavoitellaan erityisesti uusia, alle 45-vuotiaita tilaajia, jossa yhtenä keinona on sisältöjen visuaalisuuden kehittäminen (Kettunen, 2023, 32–33). Lukijadatan mukaan (Niskanen 13.3.2023) nuorempiin ikäryhmiin kuuluvat lukevat sisältöjä mobiililaitteista huomattavan paljon ja mobiilikäytön osuus kasvaa, mitä nuoremmasta lukijaryhmästä on kyse. Vastaavasti painettujen lehtien lukeminen tyypillisesti romahtaa varsinkin nuorissa ikäluokissa (Uutismedian liitto 23.9.2022). Verkkosisältöjen ja verkkolähtöisten työskentelytapojen kehittäminen onkin määritelty keskeiseksi tavoitteeksi ja annettu tehtäväksi toimeksiantajan julkaisemissa maakunta- ja aluelehdissä.

Tyypillisesti hyvin median lähitulevaisuutta ennustaneen Reuters Instituutin kansainvälinen vuosiraportti kertoo kustantajien käsityksestä sanomalehtien ja laajemmin media-alan lähitulevaisuudessa. Vuosittaiseen tutkimuskyselyyn vastanneista 66 prosenttia odotti digitilausten tuottojen edelleen kasvavan, ja verkkosisällöissä siirtymä videoihin ja äänisisältöihin vahvistuu tutkimuskyselyn tulosten perusteella entisestään. (Newman 2023, 4–5, 28–30.)

Jotta sanomalehdet tavoittavat yleisönsä ja potentiaaliset tilaajat, on siis syntynyt tarve tuottaa entistä laadukkaampaa ja kiinnostavaa, erityisesti mobiilioptimoitua ja visuaalista sisältöä.

Media-alan johtajien mukaan myös sosiaalisen median kehitys vaikuttaa voimakkaasti sanomalehdistön tuottamiin sisältöihin. Vastanneiden mukaan varsinkin sanomalehtien himoitsemien nuorempien lukijoiden siirtyminen sosiaalisessa mediassa entistä vahvemmin Tiktokiin johtanee myös lehtien verkkosisällöissä erilaisiin videosisältöihin satsaamiseen. (Newman 2023, 24–26.)

Vastaavan kaltaisen näkemyksen esitti Tow-Knight Center for Entrepreneurial Journalism -keskusta johtava New Yorkin kaupunginyliopiston professori Jeff Jarvis puhuessaan asiantuntijaluennoitsijana Uutismedian liiton Mediapäivän webinaarissa. Jarvisin mukaan ihmiset veivät itse uutiset 2000-luvun myötä sosiaaliseen mediaan ja yleisö ”hylkäsi” perinteisen median, joka ei tarjonnut vastaavaa sisältöä kuin somessa. Tämän kehittämistyön aiheena oleva tarinatyökalu mahdollistaa esimerkiksi Tiktok-tyyppisen ja varsinkin Instagramin Stories -osiosta tutun, tekstiä, videoita, ääniraitoja ja tavanomaisia tai animoituja kuvia ja grafiikkaa yhdistävän kerrontatavan. Juttuja onkin sen avulla mahdollista esittää oletettavasti nuorempaa lukijakuntaa kiinnostavalla tavalla. Työkalulla tehtäviä tarinajuttuja on myös mahdollista julkaista lehtien some-tileillä. (Jarvis 28.1.2021)

Verkkosisältöjen kehittämiseen kannustaa ja pakottaa myös painettujen lehtien yhä raskaammaksi käyvä kustannusrakenne. Riippumattoman Kansallisen mediatutkimuksen vuosiraportit osoittavat, että painettujen lehtien levikit laskevat, ja kehitys on selvää pitkällä aikavälillä (Hellman 11.10.2022). Laskeneiden paperilehtien levikkien korvaajaksi on pyritty saamaan digitilaajia ja esimerkiksi sunnuntain paperilehdistä luopuminen on osa tätä kehityskulkua (Perälä 10.4.2023).

Yksi tuore esimerkki painettujen sanomalehtien tilanteesta Suomessa on maaliskuussa 2023 päättyneet Kaleva Median muutosneuvottelut, joiden myötä Kalevan painettu sunnuntainumero lakkautetaan (Pasanen, 14.3.2023). Aiemmin tänä vuonna samaan ratkaisuun ovat päättyneet muun muassa Karjalainen sekä Kaleva (Perälä 10.4.2023). Lehtitalot ja yksittäiset sanomalehdet ovat eräänlaisessa pattitilanteessa ja liiketoiminnan kuolemanlaaksossa, jonka ylittääkseen niiden on pystyttävä digitalisoimaan tuotteensa ja tavoittamaan maksavat asiakkaat verkossa entistäkin tehokkaammin, mutta samaan aikaan pyritään palvelemaan vielä runsaslukuisia painettujen lehtien tilaajia. Tilaa kiinni pitääkseen ja uusia saadakseen tilattavien päivittäislehtien on jatkossakin julkaistava sisältöjä joka päivä, ja jos painettujen lehtien julkaisupäiviä vähennetään, sen on tapahduttava verkossa.

2.2 Tarinallinen journalismi

Tarinallinen journalismi on viime vuosina voimakkaasti yleistynyt juttutyyppi. Sanomalehdistössä sen nähdään olevan lukijoita sitouttava journalismin tyyli, jonka toivotaan lisäävän kiinnostavuutta ja lukijoiden sitoutumista aikana, jolloin sanomalehtien levikit pienenevät. (Krieken & Sanders, 2021.)

Tarinallinen journalismi on suomennos feature-journalismin käsitteestä. Feature on lehtiartikkeli, radio- tai televisio-ohjelma, joka käsittelee ajankohtaista aihetta uutista laajemmin ja vapaamuotoisemmin (Kielitoimiston sanakirja 2021). Narratiivista journalismia tutkineen Saarikosken mukaan (2019, 2) tarinallisessa journalismissa tyypillisesti painottuvat tavanomaisia uutisia pidempi muoto, melko pitkäkestoiset juttuprosessit sekä perinteisestä uutiskonventiosta poikkeava kieli.

Heikki Kuutin (2012, 40) mukaan feature on vapaamuotoinen, usein muuhun kuin uutistapahtumaan pohjautuva erikoisjuttu, jonka näkökulma voi olla subjektiivinen ja jonka sisältö ja näkökulma on tyypillisesti tavanomaista uutista monipuolisempi ja ajattomampi. Kuutti mainitsee (2012, 118) vastaavanlaisena käsitteenä myös medianarratiivin, joka tarkoittaa tarinamaisuutta korostavaa median tuotosta, jossa rakennetaan sosiaalista draamaa ja yhdistetään toisiinsa tieto, tunteet ja moraalit. Muita tutkimuksessa esiintyviä tarinallisen journalismin kaltaisia käsitteitä ovat kaunokirjallinen journalismi (literary reportage), nonfiktio ja uusi journalismi (Krieken & Sanders, 2021; Nousiainen 2013, 6).

Nousiainen (2013, 10) on määritellyt featuren eri tarinallisen journalismin eroavaisuuksiksi tavanomaiseen uutiseen verrattuna tekstin polveilevan rakenteen ja jakamisen kohtauksiin, kertojajäsenen, uutisia syvemmät henkilökuvat, syvällisen tiedonhankinnan, kuvailevan, täsmällisen kerronnan sekä tarinallisuuden.

Journalismi on muuttunut ja eri lajityyppien väliset rajat elävät ja muovautuvat jatkuvasti. Suomen tarinallisen journalismin johtavan tutkijan Maria Lassila-Merisalonen mukaan (2020, 7–8) tarinallista journalismia ovat esimerkiksi 2010-luvulla sanomalehtien verkkosivuilla yleistyneet pitkät ja taustoittavat artikkelit.

Tarinallisen journalismin käsite on kaikesta tutkimuksesta huolimatta yhä jossain määrin epäselvä, eikä sitä ole tutkimuksessa määritelty tyhjentävästi, toteavat 179 eri tieteellistä englanninkielistä tutkimusartikkelia läpi käyneet tutkijatohtori Kobie van Krieken ja professori José Sanders. Tutkijat osoittivat artikkelissaan, että tarinallisen journalismin todellista luonnetta, tehoa ja lukijoiden sitouttavuutta ei ole pystytty osoittamaan aukottomasti. Tutkijat pyrkivät määrittelemään tarinallisen journalismin (narrative journalism, literary journalism) käsitettä ja väitettyä tehoa. Artikkelin *What is Narrative Journalism? A Systematic Review And an Empirical Agenda* tiivistää tarinallisen journalismin määritelmäksi, että se luo tavanomaista journalismia syvemmän yhteyden lukijoidensa kanssa. (Krieken & Sanders 2021.)

2.2.1 Mistä ja miten tarinallista journalismia kirjoitetaan?

Tarinallinen journalismi käsittelee ja peilaa usein yhteiskuntaa, sen ilmiöitä ja epäkohtia. Tarinallisen journalismin käsitteen on kansainvälisessä tutkimuksessa nähty usein lisäävän lukijan käsitystä yhteiskunnasta ja sen monimutkaisuudesta, sekä auttavan lukijaa hahmottamaan, mikä on hänen roolinsa osana yhteiskuntaa. Tarinallisuuden on todettu olevan yleinen ja toimiva tapa kertoa yhteiskunnallisesta aiheesta varsinkin silloin, kun juttu käsittelee vähemmistöjä tai nostaa kriittisesti esiin koettua epäoikeudenmukaisuutta. Näitä aihepiirejä käsitellessä tarinalla on mahdollista lisätä lukijoiden tietämystä ja käynnistää yhteiskunnallista keskustelua epäkohdasta. (Krieken & Sanders 2021).

Maria Lassila-Merisalo on tutkinut tarinallista journalismia ”non-fiktiota” tarkastelleesta gradustaan (2001) lähtien ja väitöskirjassaan (2009) hän käytti käsitettä kaunokirjallinen journalismi. Tällä hetkellä hän on mukana vuonna 2024 valmistuvassa tutkimusprojektissa, jossa selvitetään, millaisia valintoja toimituksissa tehdään tarinallisia sisältöjä tuotettaessa. Tässä luvussa olen käyttänyt Lassila-Merisalon tuotannosta lähteinä hänen tutkimusartikkeliaan Story First - Publishing Narrative Long-Form Journalism in Digital Environments (2014), hänen tuoreinta kirjaansa Tarinallinen journalismi (2020) sekä webinaaria, jossa Lassila-Merisalo oli puhumassa tarinallisesta journalismista Keski-suomalainen oy:n Digiakatemiassa (16.3.2023).

Ensinnäkin Lassila-Merisalo muistuttaa, että tarinallinen journalismi eroaa tavanomaisesta uutistekstistä muodoltaan ja rakenteeltaan (16.3.2023). Jo tämä tarinallisuuden ja uutisen muotoero aiheuttaa monelle journalistille ongelma, sillä Lassila-Merisalon mukaan (25.4.2022) suomalainen journalismin koulutus on yhä hyvin uutispainotteista, minkä seurauksena tarinallisuutta ei lehtitaloissa arvosteta yhtä paljon kuin uutistyötä.

Toimittajan rooli tarinallisessa juttuprosessissa on erilainen. Kun uutistekstissä toimittaja haastattelee jutun kannalta oleelliset henkilöt ja hankkii vastaukset tärkeänä pitämiinsä kysymyksiin, Lassila-Merisalon mukaan (2020, 14) tarinallisessa journalismissa toimittajan roolina on olla tarkkailija, joka havainnoi ympäristöään, voi vaihtaa perinteisen haastattelun spontaaniin keskusteluun ja vasta toimituksessa määrittelee kirjoituksen muodon muovaten materiaalin tarinaksi.

Tarinallisuudelle luontevin juttutyyppejä on reportaasi. Lassila-Merisalo kehottaa (16.3.2023) toimittajaa viemään haastateltavan johonkin haastateltavalle tai jutun kannalta luontaiseen paikkaan, jossa haastateltava on rento ja vapautunut. Samalla toimittaja voi havainnoida ympäristöä ja tapahtumia ja saada materiaalia juttuun.

Lassila-Merisalo on myös todennut, että digitaalisessa ympäristössä tarinallinen journalismi voi saada painettua lehteä monipuolisempia muotoja ja kerrontaa voidaan täydentää esimerkiksi

äänileikkeillä, videolla sekä interaktiivisilla kuvilla ja kuvioilla. Digitaalisessa kerronnassa erilaiset elementit rikastavat ja monipuolistavat kerrontaa. Kuitenkin väärin ja liikaa käytettyinä ne alkavat häiritä tarinaa, ja voivat pahimmillaan keskeyttää lukukokemuksen viemällä lukijan huomion itse tarinasta. Tarinallinen ote on yleistynyt, mutta Lassila-Merisaloon mukaan ennen multimediaelementin lisäämistä tarinaan on harkittava, onko se tarpeellinen ja onko sillä lisäarvoa lukijalle. (Lassila-Merisalo, 2020, 7–8, 102–105.)

Miten tarinallisuutta digitaalisessa maailmassa eli sanomalehden verkkoartikkelissa sitten hyödynnetään, ja milloin se on vain päälle liimattua kuorrutusta?

Tähän Lassila-Merisalo pureutui webinaariesityksessään. Lassila-Merisaloon mukaan media elää kertomusbuumia, joka ilmenee tunnepitoisten yksilökertomusten suurena määränä. Syynä tähän on osin sosiaalinen media, joka rakastaa tarinoita. Keskeistä tarinallisessa jutussa on, että se kerrotaan ja esitetään eri tavalla kuin uutinen. Muuten muotoja on monia. Lassila-Merisalo murtaa käsitystä, jonka mukaan tarinallinen journalismi tarkoittaa aina merkittävän pitkäa, kuvailevaa tekstiä. Tarinallisuutta voi ujuttaa lyhyeenkin juttuun terävien huomioiden ja esimerkiksi anekdoottien avulla. Verkossa syvyyttä tarinaan voi tuoda tekstin lisäksi esimerkiksi videoilla ja äänillä, jotka ovat viimeistään 2020-luvulla murtautuneet rikasteen roolista olennaiseksi, toisinaan jopa keskeiseksi osaksi sanomalehtien tarinankerrontaa. Tarinan muodosta ja esitystavasta riippumatta taustalla on aina käsikirjoitus. Lassila-Merisalo kehottaa tarinassa keskittymään olennaiseen, sillä tarkoitukseton kuvailu ei vie tarinaa eteenpäin ja voi katkaista lukijan keskittymisen kertomukseen. Toimiva tarina etenee jossain määrin kronologisesti ja siinä tapahtuu jokin konkreettinen muutos. (Lassila-Merisalo 16.3.2023).

2.2.2 Toimittajan on vakuutettava lukija tarinan todenperäisyydestä

Tarinallisuus tuo mukanaan haasteita uskottavuuden ja luotettavuuden saralla.

Tarinallista journalismia tulisi tutkia esimerkiksi vaikuttavuuden ja eettisyyden näkökulmista. Tarinallisessa journalismissa on pääosin 2000-luvulla tehdyissä tutkimuksissa havaittu ongelmia uskottavuuden ja objektiivisuuden kannalta, sillä artikkelien kerronnassa subjektiivisen kertomuksen ja objektiivisen tarkastelun raja oli usein epäselvä, häilyvä tai olematon. (Krieken & Sanders 2021.)

Tarinallinen journalistinen teksti lainaakin Lassila-Merisaloon mukaan kerronnan keinoja fiktion lajityypeistä ja se voi näyttää ulkoisten tunnusmerkkien perusteella kuuluvan fiktion lajityyppiin. Olennaista tarinallisessa journalismissa on kuitenkin se, että fiktiivisen kerronnan muotojen hyödyntämisestä huolimatta journalistinen teksti pitäytyy totuudessa. Tarinallisessa journalismissa kerronta ja jutun näkökulma voivat olla tavanomaista uutistekstiä subjektiivisempia, mutta lähdekritiikki, tietojen ja tietolähteiden todenperäisyyden tarkistaminen ovat silti keskeistä ja edellytys tarinallisen jutun toteutuksessa. Tarinankertojan eli toimittajan on pysyttävä totuudessa myös kuvailevammassa tekstissä. (Lassila-Merisalo 2020, 91–96, 106–107).

Tarinallisen kerronnan on koettu luovan jännitettä faktan ja fiktion sekä objektiivisen ja subjektiivisen kerronnan välille, koska tarinallinen kerronta venyttää journalismin rajoja. Vaarana on, että lukijat epäilevät tai joutuvat itse arvioimaan tarinan luotettavuutta ja objektiivisuutta. Tarinalliseen journalismiin voikin sisältyä myös uskottavuusongelmia. Varsinkin tarinallisen journalismin kerronnan muoto, jossa toimittaja on enemmän tapahtumien kokija tai havainnoija kuin ammattimainen tarkkailija ja raportoija, vaatii kerronnalta läpinäkyvyyttä ja selkeyttä, jotta toimittajan ja sanomalehden luotettavuus säilyy lukijan silmissä. (Krieken & Sanders 2021.)

Journalisti-lehden artikkelissa, johon haastateltiin useita tarinallisen journalismin suomalaisia asiantuntijoita, painotettiin, että tarinalliseen (narratiiviseen) journalismiin pätevät samat säännöt kuin muuhunkin journalismiin: kaiken on oltava totta. Vielä 1990-luvulla toimittajat saattoivat ottaa kuvailussaan taiteellisia vapauksia ja sijoittaa tekstiin kuvailua ja yksityiskohtia, jotka perustuivat esimerkiksi haastateltujen kertomaan, mutta joita toimittaja ei pystynyt aukottomasti varmistamaan todeksi. (Arola, 2017.)

Lassila-Merisalo muistuttaa, että kertomus vetoaa aina tunteeseen, jolloin lukija on altis tekemään vääriä johtopäätöksiä tai ottamaan faktana asian, joka ei välttämättä ole totta. Vastuullisen tarinankertojan onkin aina kontekstoitava kertomuksensa esimerkiksi upottamalla faktoja tarinan joukkoon. Liiallinen tarinan kohteeseen samastuttavuus voi olla vaarallista, jos tarinassa ei ole annettu mahdollisuutta vastapuolelle puolustautua tai faktatietoa ei tarjota. Tyypillinen tarinallinen sudenkuoppa on tarinan kohteen kertomuksen väitteiden tarkastamattomuus tai niiden toistaminen sellaisenaan. Myös toimittajan ylitulkinta ja syy-seuraussuhteiden luominen monimutkaisten asioiden ympärille luo riskin, että tarina lipsahtaa fiktioksi. Toimittajan kannattaa asettua tarinan ulkopuolelle ennen jutun viimeistelyä ja tarkistaa jutun yksityiskohdat, kuin kyseessä olisi uutisteksti. (Lassila-Merisalo 16.3.2023.)

Jos tarinaa kuitenkin lähtee kirjoittamaan uutistyön rutiineilla ja osaamattomasti, lopputulos on usein susi, jossa tarinankerronnan keinoja käytetään väärin ja jopa vastuuttomasti. Tyypillisiä tarinallisen kerronnan sudenkuoppia ovat erilaiset yksilöiden selviytymiskertomukset. On paljon vaikeampaa tehdä vetävä kertomus rokotteen kansanterveydellisestä hyödyistä kuin yksilölle aiheutuneista haittavaikutuksista, Lassila-Merisalo kärjistää. (Lassila-Merisalo 25.4.2022.)

Lukijan tulisi aina pystyä erottamaan, mikä osa tekstistä on varmistettua tietoa ja mikä esimerkiksi yleiseen tietämykseen perustuvaa kuvailua. Vaikka maailmaa ei ole mahdollista kuvailla ehdottoman täsmällisesti oikein, toimittajan on pyrittävä myös tarinallisessa journalismissa niin lähelle totuutta kuin mahdollista. (Arola 2017.)

2.3 Jutun imu alkaa otsikosta ja ensimmäisistä riveistä

Varsinkin tarinallisen journalismin yhteydessä puhutaan journalistien ammattislangissa jutun imusta, jota tarkastelen tässä kehittämistyössä yhdeksän helmi-maaliskuussa 2023 julkaistun tarinajutun

analytiikan kautta luvussa 4.7. Jutun imuun liittyviä käsitteitä ulkomaisessa tutkimuksessa ovat esimerkiksi immersion ja engagement (Niemi & Parikka 2019, 8).

Jutun imulla tarkoitetaan käsitettä maisterintutkielmassaan syventäneen Valtteri Parikan (2021, 11–13.) mukaan paitsi tapaa, miten tarinallista juttua tehdään uppoutuen aiheeseen, myös sitä, miten hyvä tarina koukuttaa lukijan.

Yksi jutun imua keskeisesti lisäävä asia on aloitus, jota Parikka pitää jutun tärkeimpänä kohtana. Otsikon ja aloituksen merkitys on digitalisoituneessa maailmassa korostunut entisestään. Hyvä aloitus menee suoraan asiaan, mutta usein se yllättää, eikä ainakaan paljasta kaikkea kerralla. Hyvä otsikko ei sisällä yhtään ylimääräistä sanaa, ja se on ymmärrettävissä yhdellä lukukerralla. (Parikka 2023.) Varsinkin tilattavien sanomalehtien verkkosivuilla julkaistavan jutun on koukutettava lukija jo otsikolla. Maksumuurin takana olevista jutuissa lukija näkee ilman tilausta tyypillisesti ainoastaan otsikon, lähtökuvan ja ehkä muutaman rivin tekstiä. Pitkäkin juttu pitää siis onnistua myymään hyvin tiiviissä paketissa. Verko-otsikot ovatkin aivan oma taiteenlajinsa, ja niitä mietitään ja sparrataan sanomalehdissä paljon.

Helsingin Sanomien lifestyle-toimituksen esihenkilö Merituuli Saikkonen avaa verkko-otsikoinnin merkitystä ja keinoja seuraavasti: niiden on oltava painettua lehteä informatiivisempia ja tunteisiin vetoavampia, mutta jutusta on löydyttävä otsikolle kate. Tällä Saikkonen tarkoittaa sitä, että otsikon polveilevuuden ja perusteellisuuden on oltava jossain suhteessa jutun mittaan ja laatuun – messevä, tarinallinen otsikko lyhyessä uutissähkeessä on lukijan pettämistä. Hyvä otsikko on kuitenkin aina subjektiivinen näkemys ja kokemus, joten absoluuttisesti hyvää otsikkoa ei ole olemassa. (Saikkonen 18.3.2022.) Lehdillä onkin nykyään usein käytössään analytiikkaohjelmia, joiden avulla voi myös testata erilaisia otsikoita, joista sitten analytiikan perusteella valitaan lopulta eniten kiinnostusta herättänyt.

Tiivistettynä jutun imu toteutuu silloin, kun aihe on kiinnostava, juttu on hyvin otsikoitu ja otsikko sekä jutun ensimmäiset lauseet herättävät lukijan mielenkiinnon. Tyypillisesti jutun lähtokuva ja otsikko ovat tarkkaan suunniteltu, toisiaan tukeva ja lukemaan houkutteleva kokonaisuus. Jutun imu jatkuu, jos lukija ei jätä pitkänkään jutun lukemista kesken.

2.4 Erikoisartikkeli

Erikoisartikkeli on käsitteenä yhä melko tuore. Sen historia ulottuu 2010-luvun alkuun, jolloin tablettitietokoneiden ja älypuhelinien kehitys alkoi voimakkaasti vaikuttaa siihen, miten ihmiset seurasivat lehtiä ja muita mediasisältöjä.

Erikoisartikkelit ovat syntyneet teknologisen kehityksen myötä, kun yhä useammalla ihmisellä alkoi olla käytettävissään mobiililaitte, jolla oli teknisesti mahdollista ja sujuvaa lukea ja katsoa verkkosisältöjä. Kuluttajien käyttötottumuksen muutoksen havainneet ja digitaalisen tulevaisuuden vaistonneet sanomalehdet alkoivat omaksua digitaalisten sisältöjen tuottamisen ja kehittämisen etusijalle asettaneen ajattelutavan ja muotoutua multimediatyhtiöiksi. (Hill & Lashmar 2014, 8).

Erikoisartikkeleina pidetään verkossa julkaistua sanomalehtien sisältöä, jossa tyypillisesti tarinalliseen tekstiin on sisällytetty sujuvasti erilaisia elementtejä kuten interaktiivisia tai animoituja kuvia, infografiikkaa ja videoita. Koska älylaitteet ovat pienikokoisia ja laitteen näytölle ei mahdu kerralla suurta määrää materiaalia, sanomalehdet alkoivat jakaa ja rytmittää varsinkin pidempiä verkkojuttujaan (long form mobile stories) niin, että rikasteet rikkoivat pitkän jutun osiin. (Marino, Jacobson & Gutsche 2016, 1.) Yhtenä syynä erikoisartikkelien syntymiseen voikin pitää sitä, että pieneltä älypuhelimien ruudulta lukiessa suuret tekstimassat voivat karkottaa lukijan. Toinen ilmeinen syy on se, että lehdet pyrkivät koukuttamaan lukijansa viipymään jutun parissa pidempään visuaalisesti näyttävillä ja mobiililaitteessa sujuvasti katsottavilla.

Onkin tutkittu, että ihminen on digitaalisella alustalla paperilehden lukijaa kärsimättömämpi, minkä vuoksi lukijalle pitää tarjota jotain, jolla hän pysyy jutun ääressä. Ihmisen on todettu liikuttavan kosketusnäytöllä sormeaan keskimäärin vain 5,5 sekunnin välein. (Mitchell, Stocking & Matsa 2016, 6).

Erikoisartikkelin yhtenä tunnusmerkkinä on pidetty vähintään kahden tuhannen sanan mittaista juttua, jota on rikastettu tarkoituksenmukaisesti (Marino ym. 2016, 1). Tarinalliseksi journalismiksi käsitettävät jutut, joita julkaistaan myös verkon erikoisartikkeleina, ovatkin tarinallisen journalismin tutkijan ja kouluttajan Maria Lassila-Merisalonen mukaan (16.2.2023) tyypillisesti melko pitkiä, mutta jutun merkkimäärä ei ole enää nykyään ratkaiseva tekijä, vaan tarinallisuutta voi ujuttaa mukaan tekstimitaltaan hyvin lyhyeenkin juttuun.

Mobiililaitteilla luettuina erikoisartikkeleissa edetään yleensä skrollaamalla, eli liikuttamalla sormea näytöllä tai näpäyttämällä näyttöä. Tämän myötä jutusta tulee esiin uusia elementtejä suunnitellusti ja sujuvasti. Tätä kutsutaan visuaalisen kerronnan asiantuntijan Bill Shanderin mukaan scrollytellingiksi (25.8.2020). Uutismedian liiton tuottaman mediakasvatuksellisen Juttutyypit-sivuston materiaalissa todetaan, että visuaalisuuden merkitys journalismissa on viime vuosina korostunut samalla, kun yhä suurempi osa journalistisista jutuista luetaan puhelimitse ja jutuissa edetään puhelimen näyttöä sormella skrollaamalla. Puhutaan myös mobiilijutuista, jotka on suunniteltu älypuhelimesta katsottaviksi. (Romppainen 2021.)

Pitkään, narratiiviseen tekstiin ja sitä rikastaviin elementteihin perustuvien erikoisartikkelien kantateoksena pidetään The New York Timesin joulukuussa 2012 julkaisemaa, John Branchin kirjoittamaa juttua ”Snow Fall: The Avalance at Tunnel Creek”. Useaan osaan (part) jaettu artikkeli mullisti verkkokerrontaa yhdistelemällä merkittävästi ja uusilla tavoilla videota, journalistista tekstiä, infografiikkaa ja muita elementtejä. Snow Fall voitti Pulitzer-palkinnon featurekirjoittamisen sarjassa ja innoitti ympäri maailmaa jopa siinä määrin, että artikkelin nimestä johdettiin verbi ”snowfallen”, jolla kuvattiin vastaavia, kunnianhimoisesti rikastettuja verkkoartikkeleita. Verkossa on yhä löydettävissä vuonna 2013 perustettu avoin Google Sheet ”Snowfallen Stories”, jonne tuottajat ovat linkittäneet satoja vuosina 2010–2019 julkaistuja, erikoisartikkeleiksi mieltämiään projekteja. (Marino ym. 2016, 3.) Snow Fallin julkaisemisesta on tätä kehittämistyötä kirjoittaessa kulunut yli 10 vuotta. Artikkelin on ulkoasultaan yhä vaikuttava, mutta verkkosisältöjen ja päätelaitteiden jatkuvaa kehitystä

kuvaavaa on, että noin 17 000 merkin mittainen artikkeli oli suunniteltu luettavaksi tabletilla, joka on päätelaitteena 2020-luvulla painunut marginaaliin. Esimerkiksi tämän kehittämistyön toimeksiantajan julkaisemien maakunta- ja aluelehtien verkkosisältöjä lukevista ihmisistä sisältöjen lukemiseen käytti mobiililaitetta eli älypuhelinlaitea vuoden 2023 tammi-helmikuussa 67 prosenttia sivustoilla käyneistä, tietokonetta 25 prosenttia ja tablettitietokonetta vain 8 prosenttia (Niskanen 13.3.2023).

Visuaalisuus on erikoisartikkeleissa keskeinen elementti ja lukijan koukuttamisen väline. Visuaalisten elementtien on kuitenkin oltava aina perusteltuja, muistuttaa informaatiomuotoilun ja tiedon visualisoinnin asiantuntija ja kouluttaja Juuso Koponen. Visualisoinnin on tuotettava ymmärrettävää tietoa, ei kuvia. (Koponen 2013.)

Suomessa mediayhtiöillä on erilaisia teknisiä ratkaisuja erikoisartikkelien toteuttamiseksi. Erikoisartikkelit voivat olla yksittäisen lehden tai mediayhtiön itse kehittämään tekniikkaan tai julkaisualustaan perustuvia tuotantoja tai eri palveluntarjoajien valmiiden, muokattavien mallien (template) avulla toteutettuja tavanomaisesta verkkosivustosta poikkeavia artikkeleita.

Helsingin Sanomien mukaan (Saarinen 26.1.2020) erikoisartikkelit pyrkivät löytämään uusia tapoja kertoa uutisia ja tarinoita, joten ne ovat tavallisia uutisartikkeleita runsaampia ja rikkaampia kokemuksia. Erikoisartikkelit ovat Helsingin Sanomissa tyypillisesti tarkoittaneet toimitusjärjestelmän ulkopuolella tuotettua, käsin koodattua sisältöä, joka on visuaalisesti näyttävää ja hyödyntää verkon erilaisia kerrontatapoja (Mäkinen 26.6.2019).

Erikoisartikkelien tuottaminen ei kuitenkaan välttämättä vaadi koodausosaamista. Esimerkiksi tämän kehittämistyön kohteena olevat tarinajuttutuotannot toteutetaan kaupallisella alustalla, jossa artikkelit luodaan monipuolisesti muokattavien elementtien (template) avulla.

Sanomalehti Karjalaisessa erikoistoteutuksista puolestaan on vastannut Visutiimi, joka julkaisi lehdessä kesällä 2021 toteutettuun verkkosivu-uudistukseen asti Pagebuilder-ohjelman valmiita sivupohjia käyttämällä tai niitä muokkaamalla tuotettuja erikoisartikkeleita. Järjestelmän etuna oli, ettei erikoisartikkeleiden tekeminen vaatinut koodausosaamista, mutta artikkelipohjat olivat silti hyvin muokattavissa, toteutukset olivat visuaalisesti näyttäviä sekä monipuolisia, ja käyttäjäkokemus oli hyvä. Template-ohjelman ongelma oli, ettei sillä tuotetuista erikoisartikkeleista saatu tarpeellista dataa esimerkiksi artikkelien lukijamäärästä, maksumuutormäyksistä ja tilauksista. Toinen huono puoli oli, että verkkosivu-uudistuksen jälkeen ulkopuolisella palveluntarjoajalla toteutetut artikkelit eivät ole enää lehden verkkosivuilta luettavissa. (Hämäläinen 10.1.2022.)

Tilattavien sanomalehtien verkkosivuilla erikoisartikkelit ovat yleensä jo etusivunäkymässä muista sisällöistä poikkeavia ulkoasultaan, ja ne luovat laatuvaikutelmaa, jolla houkutellessa lukijaa. Lehdet sijoittavat erikoisartikkelit usein maksumuurin taakse. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa erikoisartikkelit ovat lähes aina vain tilaajien luettavissa olevia timanttijuttuja ja Aamulehdessä verkkosivuille ja some-jakoihin merkitystä keltaisesta tähdestä tunnistettavia tähtijuttuja.

Maksumuurilla tarkoitetaan järjestelmää, joka estää lukijaa pääsemästä ilmaiseksi lukemaan verkkosivuston ylläpitäjän tuottamaa sisältöä (Kuutti 2012, s. 246).

Syvyyttä juttuihin voi lisätä erikoisartikkeleihin lisätyillä rikasteilla. Rikasteet ovat olennainen osa erikoisartikkeleita, joten kerron tässä niistä hieman tarkemmin.

Rikasteilla tarkoitetaan verkkojuttuun tekstin ja tavallisten valokuvien lisäksi sisällytettyjä ääniraitoja, podcasteja, videoita, interaktiivisia kuvia, taulukoita ja grafiikoita, joita ei voi toteuttaa painetussa lehdessä (Benes 2017; Saikkonen 2017, 10). Yhä useammin rikasteet ovat olennainen ja kiinteä osa verkkojuttujen kerrontaa. Tämän kehittämistyön kohteena olevissa tarinajutuissa rikasteita voivat olla videot, ääniraidat, erilaiset animoidut kuvat, grafiikat ja muut elementit, lukijakyselyt ja jutun ulkopuolelle vievät linkitykset.

Rikasteet luovat laatuvaikutelmaa, laajentavat ja syventävät kerrontaa ja samalla voivat lisätä merkittävästi lukijan sivustolla viettämää aikaa. The New York Times onnistui lisäämään vuosien 2016 ja 2017 välillä lukijoiden verkkosivuillaan viettämää aikaa peräti 35 prosenttia. Kookuttaakseen lukijat, N.Y. Times alkoi käyttää verkkoartikkeleissa erittäin runsaasti ”multimediasisältöjä”, eli rikasteita. (Benes 2017).

Rikasteiden käyttöä gradussaan tutkinut Meri-Tuuli Saikkonen jakaa rikasteet kahteen tyyppiin: uutisellisissa jutuissa käytettäviin tietorikasteisiin ja feature-jutuissa ja tarinallisessa journalismissa yleisempiin tunnelmarikasteisiin. Tietorikasteiden tehtävä on lisätä juttuun tietoa kartan, grafiikan tai taulukon muodossa. Tunnelmarikasteilla luodaan juttuun tunnelma ja tehdään siitä parhaimmillaan elämys. (Saikkonen 2017, 74-75.)

Rikasteiden käytön on kuitenkin aina oltava perusteltua. Tarkoitukseton liike ja välke sekä leipätekstissä että rikasteessa toistuva tieto ei tuo artikkelille mitään lisäarvoa vaan voi päinvastoin karkottaa lukijan (Marino ym. 2016, 1). Rikastaminen ilman journalistista perustetta ja tarvetta ei ole tavoiteltavaa tai järkevää, Saikkonen (2022) toteaa.

Saikkonen on tutkinut juttujen rikastamista maisterintutkielmassaan, jossa todetaan varsinkin nuorempien lukijoiden pitävän siitä, että pitkiä tekstejä rikastetaan ja rikotaan erilaisilla elementeillä, kunhan rikasteet tukevat tarinaa ja jatkavat jutun imua, eivätkä riko sitä. (Saikkonen 2017, 34).

3 Empiirinen osa: tutkimuskysymykset, menetelmät ja aineisto

Tässä luvussa kerron kehittämistyön tutkimuksen toteuttamisesta, tutkimuskysymyksistä ja käyttämästäni lähestymistavasta sekä menetelmistä eli siitä, miten keräsin ja käsittelin tutkimusaineistoa. Kerron myös oppaan tekemisen vaiheista. Perustelen tekemäni valinnat.

3.2 Tutkimuksen aihe, aikataulu, rajausta ja tavoite

Tämän kehittämistyön aiheena on selvittää, sopiiko toimeksiantajan valitsema Storify.me-tarinatyökalu tavanomaisen toimitusjärjestelmän ulkopuolella tuotettujen tarinallisten erikoisartikkelien eli niin sanottujen tarinajuttujen tuottamiseen. Toimeksiantaja halusi myös tietoa tarinajuttuja tekevien pilottilehtien työntekijöiden kokemuksista ja siitä, miten tarinajuttuja kannattaa tuottaa. Työn tavoitteena on siis kehittää visuaalisten ja tarinalähtöisten journalististen sisältöjen työnkulkua, sekä tarjota tietoa toimeksiantajan päätöksenteon tueksi.

Toimeksiantajan tavoitteena oli löytää ohjelma, jolla voisi tuottaa visuaalisesti näyttäviä, toimeksiantajalle uudenlaisia verkkokerronnan muotoja mahdollistava ja monipuolisesti hyödyntävä juttutyyppi. Vaatimuksena oli, että uusi juttuformaatti ei vaadi tekijöiltä koodausosaamista. Toimeksiantaja oli vertaillut muutamia markkinoilla olevia vaihtoehtoja ja päättänyt Storify.me -työkaluun siksi, että se on käytössä Suomessa jo ainakin Ylellä ja koska palveluntuottajan kanssa tehty sopimus vastasi muita toimeksiantajan vaatimuksia (Hämäläinen 14.10.2022). Työkalu on suunniteltu erityisesti mobiililaitteilla luettavien juttujen julkaisuun.

Tieto muista työkalun suomalaisista käyttäjistä ja mobiililähtöisyys oli työkalun valinnassa keskeistä, sillä Keski-suomalainen oy:n digiyksikön kehittämisspäällikön Juho Hämäläisen mukaan (14.10.2022) jopa noin 75 prosenttia joistakin toimeksiantajan julkaisemien lehtien lukijoista lukee verkkosisältöjä älypuhelimilla. Toimeksiantajan näkemys on, että työkalulla tuotetut sisällöt ovat niin sanottuja erikoisartikkeleita ja sillä voidaan tuottaa myös monimediasisältöisiä juttuja, jotka kuuluvat tarinallisen journalismin genreen.

Kehittämistyöhön liittyvää taustatietoa kuten käsitteisiin tutustumista tein lokakuusta 2022 alkaen, mutta olen tutustunut kehittämistyön aihepiiriin jo aikaisemmin työni kautta. Tutkimusaineiston keräsin helmi-maaliskuussa ja analysoin aineistoa, tein siitä johtopäätökset ja loin konstruktion maaliskuusta 2023 aikana. Työn aikataulua määritteli toimeksiantajan määrittelemä pilotin aikataulu ja kesto, sillä toimeksiantajalle tekemäni raportin on tarkoitus toimia osaltaan apuna päätöksenteossa, kun toimeksiantaja päättää kesällä 2023, otetaanko työkalu pysyvään ja laajempaan käyttöön. Alkuperäisen aikataulun mukaan pilottihankkeen piti alkaa marraskuussa 2022, mutta aloitusta siirrettiin noin kolme kuukautta toimeksiantajasta johtuvista syistä.

Tarkoitukseni oli alun perin kerätä tietoa tarinajuttujen tuotannosta pilottihankkeen alusta lähtien ja

noin kolmen kuukauden ajan. Pilotin aikataulumuutoksen vuoksi pääsin tekemään käytännön tiedonkeruuta suunniteltua myöhemmin.

Pilottiprojektissa jokainen mukana oleva lehti on sitoutunut tuottamaan vähintään yhden tarinajutun viikossa. Tarinajuttuja tuotetaan pilotin aikana 12 eri toimituksessa, joista yksi on työnantajani Hämeen Sanomat. Jokainen lehti päättää itsenäisesti, miten ja mistä aiheista tarinajuttuja lehdissä tuotetaan ja ketkä juttuja tekevät. Yhteensä tarinajuttuja tuotetaan pilotin aikana kymmeniä ja jo aineistonkeruujaksoni aikana juttuja tuotettiin suuri määrä.

Kehittämistyön aikana ja johtopäätöksiä tehdessä minun oli huomioitava, että kehittämistyöhöni liittyvä pilottihanke oli aktiivisesti käynnissä ja päättyy vasta tämän kehittämistyön valmistumisen jälkeen. Tämän vuoksi minun oli päätettävä ajallinen ja määrällinen rajausta kehittämistyön tutkimusmateriaalin keräämiselle, vaikka uutta tutkimusmateriaalia olisi ollut mahdollista kerätä edelleen. Mikäli olisin kerännyt materiaalia alkuperäisen suunnitelmani mukaisesti noin kolmen kuukauden ajan eli helmikuusta aina huhtikuun 2023 loppuun asti, kehittämistyön johtopäätökset ja konstruktio olisivat valmistuneet vasta siinä vaiheessa, kun toimeksiantaja mahdollisesti on jo tehnyt ratkaisun, otetaanko työkalu pysyvään käyttöön. Halusin, että kehittämistyö on ennen tätä päätöstä valmis ja tarinajuttujen tekijöiden näkemykset ovat osaltaan tuomassa toimeksiantajalle eväitä päätöksentekoon.

Lisäksi halusin konstruktion eli oppaan olevan käytettävissä pilotin loppuvaiheen aikana, jotta tarinajuttuja tekevät voivat hyödyntää sitä käytännön työssään mahdollisimman pian. Jouduin siis tiivistämään tiedonkeruujaksoa. Tämän vuoksi varsinainen tiedonkeruujakso oli helmi- ja maaliskuussa.

Pilotin aikana toimituksia on kannustettu kokeilukulttuuriin, jotta tarinajutuista saadaan mahdollisimman laajasti kokemuksia niin juttuprosesseista kuin analytiikkatietoa lukijamääristä ja erilaisten juttujen kiinnostavuudesta. Koska pilottihanke jatkuu yhä kehittämistyön valmistumisen jälkeen, pyrin välttämään liian pitkälle meneviä tai ehdottomia johtopäätöksiä ja suosituksia. Kehittämishankkeessa luomani konstruktio on oppaan ensimmäinen versio, jota on minun tai toimeksiantajan on mahdollista päivittää myöhemmin.

Aikataulun tiivistymisestä huolimatta uskon, että keräämäni aineisto antaa luotettavan ja kattavan kuvan työkalun sopivuudesta tavoiteltuun käyttöön.

Laatimani konstruktion tavoitteena on tuottaa uutta tietoa oppaan muodossa siitä, miten tarinajuttujen tuotantoprosessi kannattaa toteuttaa, sekä tuottaa tietoa toimeksiantajalle tietoa tarinatyökalun käyttökelpoisuudesta ja tarinajuttujen menestyksestä päätöksenteon tueksi.

Opas ei ole tarinatyökalun tekninen käyttöopas, vaan olen keskittynyt tarinajuttujen journalistiseen prosessiin, työnkulkuihin sekä selvittämään sitä, vastaako tarinatyökalu toimeksiantajan tavoitteisiin. Toimeksiantaja on erikseen tuottanut työkalun käytöstä tiiviin suomenkielisen teknisen ohjeistuksen ja loi ohjelmaan valmiita pohjia (template), joissa on tarinajuttujen keskeisiä elementtejä sekä konsernin käyttämät värit ja tekstityypit. Lisäksi pilottilehtien välille luotiin Teams-kanava, jossa

käytiin keskustelua ohjelman teknisestä käytöstä ja oli saatavissa sparrausapua teknisissä ongelmissa. Toimeksiantaja myös päivitti työkalun teknisen käytön ohjeistusta jatkuvasti pilotin aikana.

Kehittämistyön tavoitteena oli myös oma ammatillinen kehittymiseni. Koin kehittämistyön aiheen tärkeäksi ja kiinnostavaksi, sillä päivätyössäni keskityn sanomalehden verkkosisältöjen tuottamiseen ja yhden pilottilehden toimituksen verkkotekemisen kehittämiseen. Uusien kerrontatapojen opetteleminen ja opettaminen eteenpäin toimituksessa on työssäni keskeistä. Käytännössä siis opettelin tämän kehittämistyön aikana myös itselleni uudenlaista tapaa suunnitella ja toteuttaa verkkosisältöjä, joten kehittämistyön aihe tuki omaa ammatillista kehittymistäni ja voin hyödyntää kokemuksia työssäni jatkossakin.

3.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tämän kehittämistyön tutkimusongelma oli selvittää, voisivatko toimeksiantajan kustantamat sanomalehdet tuottaa lukijoita kiinnostavia, uudenlaisia verkkosisältöjä pilottihankkeeseen valitulla ohjelmalla ja miten työkalulla tuotettuja tarinajuttuja kannattaisi suunnitella ja tuottaa.

Toimeksiantaja tarvitsi pilottihankkeeseen osallistuvien lehtien näkemykset kokoavan raportin, minkä lisäksi todettiin, että samalla olisi hyödyllistä kerätä käytännön tietoa työkalun käyttäjiltä ja koostaa heidän kokemustensa sekä muun tutkimustiedon pohjalta opas tarinajuttujen suunnittelusta ja tuottamisesta.

Kehittämistyön tekeminen alkoi keskeisten tutkimuskysymysten laatimisella, joita tarkensin työn aikana. Tutkimuskysymykseni ovat:

Miten tarinajuttutuotannon ennakkosuunnittelu ja jutun toteutus kannattaa tehdä, jotta prosessi on sujuva ja lopputuloksena syntyy laadukas tarinajuttu?

Miten vain vähän kirjoitettua tekstiä sisältävistä, visuaalisista tarinajutuista voidaan tuottaa syvällistä tarinallista journalismia?

Miten pilottihankkeeseen valittu tarinatyökalu soveltuu pysyvään ja laajempaan käyttöön mobiilioptimoitujen, tarinallisten erikoisartikkelien tuottamiseksi toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä?

Hain vastauksia tutkimuskysymyksiini haastatteleamalla tarinajuttujen suunnitteluun ja tuotantoon osallistuneiden lehtien toimittajia, kuvaajia, graafikoita ja uutispäälliköitä. Samalla kirjasin ylös omia havaintojani niistä jutuista, joiden tuottamiseen itse osallistuin. Lisäksi tarkastelin muutamia kahden muun mediatalon tuottamia tarinajuttuja laajentaakseni käsitystäni tarinatyökalun käyttömahdollisuuksista. Hankkimani uuden tiedon lisäksi käytin hyväkseni jo olemassa olevaa tietoa ja oppikirjoja.

Lopuksi laadin oppaan eli konstruktion, jossa keskitytään tarinajuttujen ennakkosuunnitteluun, eli käsikirjoittamiseen ja tarinajutun journalistiseen juttuprosessiin.

3.4 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Tavoitteenani oli, että kehittämishankkeeni tulokset perustuisivat teoriaan kytkeytyvään kokempohjaiseen tietoon, jonka uskoin sopivan parhaiten toimeksiantajan asettamien tavoitteiden täyttämiseen. Näin ollen kyseeseen tuli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.

Laadullista tutkimusta tehdään tyypillisesti silloin, kun ilmiötä ei tunneta, eikä ole valmista teoriaa, joka täysin selittää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä (Kananen 2014, 16). Laadullinen tutkimus kohdistuu Kanasen mukaan (2014, 17) muutamaaan havainnointiyksikköön, joista voidaan kerätä perusteellista tietoa mahdollistaen hyvän ja tarkan kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä.

Totesin, että paras tapa hankkia uutta tietoa pilotin aikana tuotetuista tarinajutuista olisi haastattelut sekä havainnointi niiltä osin kuin osallistuin itse tarinajuttujen tuotantoihin. Haastattelin eri tarinajuttujen tuotantoihin osallistuneita kahdenkeskisissä haastatteluissa tai työryhmittäin. Halusin saada selville, miten juttuja oli tuotettu ja millaisia hyviä käytäntöjä oli muodostunut, mutta myös, millaisia virheitä haastatellut tunnistivat tehneensä. Samalla selvitin haastateltujen näkemyksiä tarinajutuista ja tarinatyökalusta laajemminkin. Teemahaastatteluissa käytin haastattelulomaketta, jonka malli on tämän kehittämistyön liitteenä. Oman havainnointini tueksi pidin opintopäiväkirjaa teemahaastattelujen vastauslomakkeen muodossa sekä vapaamuotoisesti tekstitiedostona.

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan ymmärtämään ja kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä ja antamaan sille teoreettisesti mielekäs tulkinta. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi ei ole Kanasen mukaan vain tutkimuksen viimeinen vaihe, vaan koko tutkimusprosessin vaiheissa mukana olevaa toimintaa, joka myös ohjaa tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta (Kananen 2014, 18, 73). Käytännössä analysoin saamaani tietoa rinnakkain samalla, kun yhä keräsin tutkimusmateriaalia. Tämä tuntui luonnolliselta tavalta, sillä oma ja myös haastateltujen tietämys lisääntyi ajan myötä ja pilotin edetessä.

Tutkimushaastattelujen jälkeen pyrin aina purkamaan haastattelun ja kirjaamaan siitä olennaiset huomiot ennen seuraava haastattelun tekemistä. Olen myös tarkentanut ja muokannut teemahaastattelujen kysymyskaavakkeen sisältöä silloin, kun on haastatteluissa oli tullut ilmi uusia, mielestäni kehittämistyön kannalta keskeisiä kysymyksiä. Pyrin kuitenkin siihen, että teemahaastattelujen pääkysymykset säilyivät samoina, jotta niiden perusteella saamaani tietoa oli mahdollista vertailla toisiinsa ja samat teemat tuli käsiteltyä jokaisen haastateltavan kanssa. Käytännössä pyrin syventämään käsitystäni tarinajuttujen tuotannosta koko tiedonkeruuvaiheen ajan ja tuomaan oppimaani osaltani käytäntöön uusia tarinajuttuja ideoissa ja tuottaessa.

Kanasen (2014, 64) mukaan kvalitatiivinen opinnäytetyö tuottaa uskottavaa ja luotettavaa tietoa, sekä totuudenmukaisen ratkaisun tutkimusongelmaan oikeanlaisia menetelmiä käyttämällä. Uskoin

laadullisen tutkimuksen sopivan parhaiten tarkoitukseen, koska vain tarinajuttuja tekeviä henkilöitä haastattelemalla minun oli mahdollista muodostaa käsitys siitä, miten tarinajuttuja eri toimituksissa suunniteltiin ja toteutettiin. Lisäksi vain tarinajuttujen tekijöitä haastattelemalla minun oli mahdollista selvittää, vastaako tarinatyökalu käyttäjien mielestä toimeksiantajan asettamia tavoitteita.

3.5 Konstruktiivinen tutkimusote

Tässä kehittämistyössä käytän konstruktiivisen tutkimuksen menetelmiä. Sen tuotteena kehitettiin uusi konstruktio eli opas ja tutkimusaineistoon perustuva näkemys siitä, millainen on toimiva, joissakin tapauksissa tarinallisen journalismin genreen luettavien tarinajuttujen suunnittelu- ja tuotantoprosessi.

Konstruktiivisessa tutkimuksessa ratkaistaan tärkeä tosielämän ongelma (Lukka 2006, 112). Konstruktio sopii kehittämistehtävän lähestymistavaksi, kun tavoitteena on luoda jonkinlainen konkreettinen tuotos ja tutkimuksen tavoitteena on saada käytännön ongelmaan uudenlainen ja teoriaan perusteltu ratkaisu, joka tuottaa myös uutta tietoa liiketoimintaan (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 65–66).

Kehittämistyön lähtökohtana oli selvittää toimeksiantajalle uuden juttutyypin tuottamista ja valitun työkalun käyttökelpoisuutta, eli kehittämistyölle on olemassa tarve ja tilaus. Ratkaisuna oli kirjoittamani opas, joka perustui valitsemillani tutkimusmenetelmillä saatuun uuteen tietoon. Toisaalta raportti kytkeytyy jo olemassa olevaan tutkittuun tietoon aihepiiristä. Haastattelujen, benchmarkingin ja havainnoinnin keinoin saatua uutta tietoa sisältävä opas palvelee myös tarinajuttujen tuottajia koostamalla hyväksi todettuja käytäntöjä yhteen kokonaisuuteen.

Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti jatkavat (2015, 66), että konstruktiivinen tutkimus mahdollistaa laajempien projektien pilkkomisen osaprojekteihin. Tämä kehittämistyö pyrkii löytämään vastauksia pilottihankkeen tavoitteisiin juttujen toteuttajien näkökulmasta ja pääasiassa laadullisin tutkimusmenetelmin. Toimeksiantaja tekee lisäksi oman tarkastelunsa koko pilotin ajalta ja tämän kehittämistyön tuloksia voidaan käyttää siinä hyödyksi.

Konstruktiivisessa tutkimuksessa työn eri vaiheiden dokumentointi on tärkeää (Ojasalo ym. 2015, 67), joten kirjasin ylös huomioitani tutkimuksen eri vaiheissa ja täytin havainnointipäiväkirjaa niistä tarinajutuista, joiden tuotantoon itse osallistuin. Lisäksi tallensin kaikki videoyhteyden välityksellä tekemäni tutkimushaastattelut, jotta pystyin tarvittaessa palaamaan niihin vielä jälkikäteen. Osan haastattelu- ja tutkimusaineistosta sain sähköpostitse, jotka ovat tallessa.

Kehittämistyöni lähestymistapana olisi voinut myös olla tapaustutkimus eli case study.

Tapaustutkimuksessa tuotetaan tyypillisesti kehittämisehdotuksia ja -ideoita yksittäisestä yrityksen tuotteesta, palvelusta, toiminnasta tai prosessista ja siinä pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohdetta kokonaisvaltaisesti realistisessa ympäristössä. Tapaustutkimuksessa on tärkeämpää

saada tietoa suppeasta, usein vain yhdestä tai kahdesta kohteesta paljon ja syvällisesti. (Ojasalo, ym. 2015, 52–53.)

Tapaustutkimus olisi sopinut kehittämistyöni lähestymistavaksi, jos olisin keskittynyt tarkastelemaan syvällisemmin pienempää määrää tarinajuttuja. Tapaustutkimus olisi mielestäni kuitenkin rajannut tarkastelun ulkopuolelle liian suuren määrän tarinajuttuja ja niiden tekijöitä, enkä olisi saanut riittävän kattavaa kokonaiskäsitystä.

Olisin tapaustutkimuksen keinoin voinut tarkastella myös dokumentteja eli tuotettuja tarinajuttuja ja vertailla niissä käytettyjä tarinankerronnan tapoja ja elementtejä, kuten esimerkiksi miten paljon videoita tai ääniraitoja jutuissa on käytetty. Analytiikkatyökalujen avulla olisin saanut selville esimerkiksi sen, miten jutut ovat sitouttaneet lukijoita esimerkiksi siinä tapauksessa, että jutussa on käytetty enemmän videoita kuin valokuvia. Mielestäni tämä ei olisi kuitenkaan ratkaissut kysymystä siitä, miten juttuja kannattaa suunnitella ja tuottaa, jotta juttuprosessi on onnistunut ja sen toteuttaminen on sujuvaa.

Tarinajuttuja yksityiskohtaisesti osiin purkamalla en olisi saanut tietooni syitä ja perusteita sille, miksi juttujen tekijät olivat päätyneet tehtyihin ratkaisuihin juttuprosessin aikana. Oli tärkeämpää ymmärtää kokonaisuus juttutuotannosta kuin saada numerotietoa yksittäisistä jutuista ja niiden osista. Jokainen tarinajuttu on kuitenkin itsenäinen tuote ja toteutetaan omista lähtökohdistaan. Juttuprosessi on aina riippuvainen tekijöidensä valinnoista ja käytännön seikoista kuten jutun tekemiseen käytettävissä olevasta ajasta ja teknisestä osaamisesta ja välineistöstä.

Mielestäni oli tärkeämpää muodostaa laajemmasta tutkimusmateriaalista kokonaiskäsitys, miten juttuja tuotettiin ja millaisia kokemuksia juttuprosesseihin osallistuneilla oli, sekä millaisia yhtenäisiä hyväksi todettuja käytäntöjä eri juttuprosesseista oli havaittavissa. Pidin läpi kehittämistyön mielessä, että yksiselitteistä vastausta tai ohjeistusta siihen, mikä olisi täydellinen tarinajutun tuotantotapa ei siis voi antaa.

Toimeksiantajan tietämystä lisätäkseeni tarkastelin kuitenkin case-tyyppisesti yhdeksää valitsemaani tarinajuttua tarinatyökalun analytiikan kautta ja pyrin avaamaan näiden juttujen imua juttujen lukijadataan perustuen. Tästä kerron tarkemmin luvussa 4.7. Lisäksi avasin tekemässäni oppaassa esiteltyjen esimerkkijuttujen dataa lyhyillä tietoiskuilla, joihin tein huomioita jutun imusta ja datasta mahdollisesti aukeavista hyvistä ja huonoista ratkaisuista.

3.6 Menetelmät

Tämä kehittämistyö on toteutettu kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmin. Seuraavassa kerron käyttämäni laadullisista aineistonkeruu - ja tutkimusmenetelmistä, joita olivat teemahaastattelut, havainnointi ja benchmarking. Kerron ensin, millainen on laadullinen tutkimus.

Sitten perustelen valitsemani haastattelumallin ja kerron siitä, miten valitsin haastateltavat ja tarkastellut tarinajutut. Lisäksi kerron, miten pidin havainnointipäiväkirjaa perustuen omiin

kokemuksiini tarinajuttujen tuottamisesta. Havainnoinnin toisena lähteenä toimi pilottihankkeen jäsenten yhteinen Teams-keskusteluketju, jonka viestinvaihtoa seuraamalla oli mahdollista tehdä muistiinpanoja ja laajentaa näkemystä tutkittavasta aiheesta.

Benchmarkingia käytin muodostaakseni käsityksen ja kertoakseni toimeksiantajalle siitä, millaisia juttuja samalla työkalulla on toteutettu kahdessa muussa mediatalossa. Lisäksi täydensin benchmarkingia haastatteluin.

Lopuksi kerron, miten purin ja analysoin haastattelut. Menetelmiä yhdistämällä pyrkimykseni oli muodostaa tämän kehittämistyön tavoitteita palveleva kokonaisuus, joka esitetään kehittämistyön luvussa 5.

3.7 Haastattelut menetelmänä ja haastattelumallin valinta

Olen valinnut tämän kehittämistyön ensisijaiseksi kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi tutkimusmenetelmäksi haastattelut.

Laadullisten menetelmien tuottamaa tietoa analysoimalla oli mahdollista saada kattava käsitys tutkittavana olevasta kohteesta. Kanasen (2014, 73) mukaan haastattelu on hyvä työkalu, jos tutkija osaa haastatella ja saa haastateltavan puhumaan avoimesti sekä luottamuksellisesti. Pidän haastatteluja kehittämistyöhön sopivana ja toimivana tutkimusmenetelmänä, koska niiden avulla oli mahdollisuus saada selville tarinajuttujen toteuttajien näkemyksiä vapaamuotoisemmin ja syvällisemmin kuin esimerkiksi kyselylomakkeella. Lisäksi journalistitaustani vuoksi haastattelemisen oli itselleni luonteva tiedonhankintamenetelmä.

Haastatteluja on erityyppisiä ja niitä voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmähaastatteluina.

Haastattelu voi olla avoin eli niin sanottu syvähaastattelu, jolloin haastattelu muistuttaa enemmän keskustelua. Toisessa ääripäässä on strukturoitu eli lomakehaastattelu, jossa vastataan tarkasti etukäteen laaditun lomakkeen valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Kolmas haastattelutyyppi on teemahaastattelut, joka tarkoittaa keskustelua haastattelijan etukäteen määrittelemä aihepiiri kerrallaan. (Kananen 2014, 70).

Vilka (2021, 76–78) nostaa haastattelumenetelmänä esiin vielä fokusryhmähaastattelun, joka on etukäteen strukturoidun teemahaastattelun kaltainen videoitu, tyypillisesti 4–8 henkilön ryhmäkeskustelu.

Päädyn teemahaastatteluihin pohtimalla, miten eri haastattelutavat sopisivat käyttööni.

Lomakehaastattelu tai kysely (survey) olisi ollut yksinkertaisin ja nopein toteuttaa, mutta se ei olisi mahdollistanut haastateltavien vapaata pohdintaa, eri näkökulmien esiin tulemistä ja tarkentavien kysymysten esittämistä haastattelutilanteessa.

Avoin haastattelu olisi voinut tuoda syvyyttä joihinkin haastatteluihin. Mielestäni täysin avoin, strukturoimaton haastattelu olisi kuitenkin johtanut siihen, että haastattelujen kesto olisi venynyt ja kehittämistyön kannalta keskeisiä teemoja olisi todennäköisesti jäänyt käsittelemättä.

Fokusryhmähaastattelu olisi voinut tarjota kerralla paljon tietoa haastateltavien suuremman määrän vuoksi. Se olisi ollut perusteltu haastattelutapa silloin, jos olisin haastatellut kaikki kunkin pilottilehden tarinajuttujen tuottamiseen osallistuneet henkilöt kerralla. Haastateltavan ryhmän koko olisi kuitenkin voinut olla mielestäni niin suuri, että tilanteessa vähäpuheisempien henkilöiden näkemys olisi voinut jäädä äänekkäämpien tai mielipiteissään voimakkaampien jalkoihin.

Vilka huomauttaakin (2021, 79), että fokusryhmähaastattelussa ryhmä rakentaa tyypillisesti haastattelun aikana oman moraalisen järjestyksensä, jolloin ryhmäpaine saattaa vaikuttaa haastateltavien näkemyksiin. Pidinkin todennäköisenä, että suuremmassa ryhmässä olisi keskustelussa ryhdytty muodostamaan yhteistä tai yleistä näkemystä, jolloin näkökulmia olisi voinut jäädä huomioimatta. Fokusryhmähaastattelussa olisi myös voinut olla hankala esittää kysymyksiä yksittäisten, erikseen tarkasteltujen tarinajuttujen tuottamisesta.

Valitsin haastattelumalliksi teemahaastattelut kahden kesken ja yksittäisten tarinajuttujen työryhmille, sillä uskoin saavani näin monipuolisimman kuvan tutkittavasta ilmiöstä ja haastateltavien näkemyksistä. Oli myös otettava huomioon, että haastatteluihin osallistui eri työtehtävissä toimivia henkilöitä, jotka tarkastelivat tarinajuttujen tuotantoprosessia omista taustoistaan ja näkökulmistaan. Koska haastatteluja tehtiin kahden kesken ja myös pienryhmissä, pidin teemahaastattelua perusteltuna siksin, että teemoittelemalla sain esimerkiksi tekstin tuottamiseen enemmän keskittyvät toimittajat pohtimaan myös tarinajuttujen visuaalisuutta ja kokemuksiaan kuva- ja videolähtöisestä kerronnasta.

Ajattelin yksittäisiä teemahaastatteluja myös oppimisprosessina, sillä pilottihankkeessa käytetty tarinatyökalu on uusi itsellenikin. Haastattelujen myötä sain uudenlaisia näkökulmia tarinajuttujen tuottamiseen ja samalla tarkennettua käsitystäni siitä, tuliko myöhemmissä teemahaastatteluissa keskittyä tarkemmin johonkin tiettyyn teemaan.

3.6.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa kerätään tietoa tutkittavasta aiheesta etukäteen mietityistä aiheista eli teemoista. Teemat muodostavat Kanasen mukaan (2014, 76–80) haastattelun rungon, mutta kysymykset ovat avoimia, haastattelu etenee haastateltavan ehdoilla, eivätkä teemat ja haastattelun runko sido tiukasti keskustelun sisältöä ja käsiteltävien teemojen järjestystä.

Kananen tarkentaa tärkeän huomion (2014, 82–83), että teemahaastattelussa tutkijan on pystyttävä luomaan luottamus tutkijan ja haastateltavan välille ja esitettävä kysymykset niin, että haastateltavan vastaukset välttävät yleistyksiä ja vastauksista saadaan tietoa haastateltavan omista, tutkimuksen kannalta olennaisista kokemuksista ja näkemyksistä.

Vilka kehottaa kiinnittämään keskusteluun perustuvissa haastatteluissa huomiota siihen, että haastattelun on edettävä haastateltavan ehdoilla ja lähdeittävä liikkeelle siitä, mikä on haastateltavalle luontevin. Haastattelut saattavat tästä syystä myös poiketa huomattavasti toisistaan rakenteeltaan ja sisällöltään. Vaikka teemahaastatteluissa käsiteltäisiin ennalta suunnitellut teemat eri järjestyksessä, teemahaastattelut ovat keskenään vertailukelpoisia. Tämän takaa apuna haastatteluissa käytetty teemoittain strukturoitu kysymysrunko. (Vilka 2021, 76–77.)

Koska haastattelemani henkilöt työskentelivät eri tehtävissä ja heidän näkökulmansa vaihtelivat riippuen siitä, haastateltavaksi esimerkiksi toimittajaa vai valokuvaajaa, olen pyrkinyt esittämään kysymykset aina heidän työtehtävänsä näkökulmasta.

Kanasen (2014, 73) mukaan teemahaastattelujen vastausten avulla pyritään rakentamaan yksityiskohdista kokonaiskuva kohdistamalla kysymykset tutkittavan ryhmän tai yksilön toimintaan.

3.6.2 Haastateltavien valinta

Kehittämistyössä oli keskeistä haastatella niitä henkilöitä, jotka osallistuivat tarinajuttujen tuottamiseen. Jokainen pilottilehti päätti itsenäisesti, ketkä tarinajuttujen tuotantoihin osallistuivat. En siis tiennyt etukäteen, milloin ja mistä aiheista tarinajuttuja julkaistaisiin ja keitä tekijät olisivat. Valitsin haastateltavat sitä mukaa kun uusia, mielestäni onnistuneita tarinajuttuja julkaistiin.

Minulla oli käytössäni verkkotyökalut, joiden kautta näin kaikki pilottilehtien julkaisemat tarinajutut ja niiden keskeisen analytiikan kuten lukijamäärät. Aluksi päätin poimia haastateltavakseni sellaisten juttujen tekijöitä, joiden tuottamat jutut olivat menestyneet hyvin analytiikan mukaan tai joissa oli tarinallisen journalismin piirteitä. Yhtenä tarkasteluni kohteena olivat myös tarinajutut, joiden tuotantoon osallistuin itse jollain tavalla. Pilottihankkeen edetessä päätin luopua vain lukijamäärillä mitattuna menestyneimpien juttujen tarkastelusta ja niiden tekijöiden haastattelusta, koska pilottilehdillä on hyvin erilaisia levikkejä, ja menestyneen jutun lukumääräiset mittarit vaihtelevat. Halusin myös, että haastateltavia oli mahdollisimman monesta pilotissa mukana olevasta lehdestä ja että tutkimusmateriaaliin tulisi mukaan hyvin erityyppisten juttujen tekijöitä. Pilotin yhtenä tarkoituksena oli nimittäin kokeilla hyvin vapaasti erilaisia aiheita ja esitystapoja, joten mielestäni oli tärkeitä, että myös tutkimissani tarinajutuissa oli hajontaa niin julkaisijan, aiheiden, juttujen esitystapojen kuin pituuden suhteen.

Valitsin haastateltavat siis pilottilehtien helmi-maaliskuun ajan tarinajuttutarjonnasta oman näkemykseni mukaan niin, että haastatteluista sai monipuolisen ja kattavan kuvan näkemyksen.

Laadullisen tutkimuksen oppikirjoissa tiedonantajien, eli haastateltavien maksimimääränä pidetään tyyppillisesti 15 tiedonantajaa, mutta tarkkaa määrää ei voi päättää etukäteen. Sopiva määrä tiedonantajia on aina tutkijan harkinnasta kiinni, mutta aineistoa kerätään niin kauan, kuin uutta tietoa tarvitaan "totuuden paljastamiseksi". Tutkimusaineistoa on riittävästi, kun tapahtuu kylläntyminen, eli havaintojen lisääminen ei johda uusiin tuloksiin. (Kananen 2014, 98.)

En ollut rajannut haastattelujen määrää etukäteen, vaan olisin ollut valmis tekemään vielä muutaman haastattelun, mikäli se olisi tuntunut tarpeelliselta. Lopetin uusien haastattelujen tekemisen sen jälkeen, kun totesin, että uutta, olennaista tietoa ei enää kertynyt ja saamani tiedot tukivat ja toistivat aiempien haastattelujen keskeisintä sisältöä. Ajallisen takarajan haastatteluille asetti myös se, että halusin kehittämistyön tulosten olevan toimeksiantajan käytettävissä viimeistään toukokuun 2023 alkupuolella. Tämän vuoksi haastattelut piti rajata helmi-maaliskuulle, jotta ehdin analysoida tutkimusmateriaalin, kuten olen tehnyt luvussa 4.

Kanasen mukaan (2014, 97) haastateltavat on valittava niin, että he tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon, he ovat osuvia tutkimuksen kannalta ja heillä tulee olla ilmiön kannalta oleellista tietoa. Valikoin haastateltaviksi tarinajuttujen toteuttajia ja tarinatyökalun käyttäjiä, sillä heiltä oli saatavissa toimeksiannon kannalta uutta tietoa. Haastatteluissa oli mielestäni olennaista saada uutta, kokemuspohjaista tietoa juuri tämän pilottihankkeen ja tarinatyökalun käytännön kokemuksista. Tarinallisen journalismin asiantuntijahaastattelut eivät olisi tätä tietoa tuottaneet, vaan kehittämistyön laajempaan kontekstiin kytkevä asiantuntijatieto oli saatavissa muista lähteistä kuten tutkimus- ja opetuskirjallisuudesta sekä webinaareista.

Sovin haastattelut lähettämällä sähköpostia tai Teams-viestin. Jokainen pilottilehdistä lähestymäni henkilö olisi ollut valmis haastatteluun, mutta kaikki haastattelut eivät toteutuneet aikataulusyistä.

Halusin haastatella myös pilottihankkeen ulkopuolelta henkilöitä, joilla olisi kokemusta tarinajuttujen tuottamisesta saadakseni käsityksen siitä, onko juttujen suunnittelu- ja tuotantoprosessissa merkittäviä eroja tai opittavaa kehittämishankkeen pilottilehtiin verrattuna. Lähetin haastattelupyynnön sähköpostitse viidelle samaa tarinatyökalua käyttävän Ylen toimittajalle, tuottajalle, kuvaajalle tai ohjaajalle, joiden havaitsin olleen mukana Storify.me-ohjelmalla toteutetuissa korttijutuissa, joiksi tarinajuttuja Ylellä kutsutaan. Kolme tavoittelemaani henkilöä ei vastannut. Yksi vastanneista ei suoranaisesti kieltäytynyt, mutta kirjoitti, ettei ole sopiva henkilö haastateltavaksi. Pyysin vielä häneltä tietoa, ketä voisin lähestyä haastattelupyynnöllä. En saanut enää uutta vastausta.

Tarinajuttujen käytännön toteuttajista tavoitin ja haastattelin Yleltä lopulta videopuhelun välityksellä ohjaaja Tuukka Hoikkalan, joka pyysi suostumuksen haastatteluun esimieheltään. Hoikkala oli toiminut kuvaajana ja toimittajana sekä koostanut tarinatyökalulla 18.1.2023 julkaistun jutun Aleksin majatalo tropiikissa. Hän myös tarkasti ja hyväksyi etukäteen haastatteluunsa perustuvan osuuden tekemästäni konstruktiosta, joka on tämän kehittämistyön liitteenä. Lisäksi laajensin käsitystäni Ylellä tarinatyökalun hankinnasta noin kaksi vuotta sitten vastanneen ja yhä niiden parissa työskentelevän vastaavan tuottajan Timo Kämäräisen sähköpostihaastattelulla (23.3.2023), ja osallistumalla Kämäräisen vetämään presentatioon 6.4.2023 Ylellä Pasilassa.

3.6.3 Haastattelujen suunnittelu ja toteuttaminen

Haastattelukysymysten tulee olla harkittuja, testattuja, johdonmukaisia ja nousta siitä ilmiöstä, mitä ollaan kehittämässä, jotta ne antavat oikeaa tietoa. Keskusteluun perustuvassa haastattelussa on

parempi kysyä yksi laaja kysymys, joka nostaa esille haastateltavien kokemusten kokonaismerkityksen kuin monia tarkkoja tai pieniä kysymyksiä. Väittämiä ja kielteisiä termejä kannattaa välttää. (Vilka 2021, 105–108.)

Ennen haastattelujen aloittamista suunnittelin haastatteluille vakiopohjan, johon kirjoitin suorat, avoimet kysymykset. Testasin kysymykset etukäteen toimittajalla, joka oli tekemässä yhtä ensimmäisistä kotitoimitukseni tarinajutuista ja tarkistin kysymyspatteria testin perusteella. Käytännössä kysymyspatterin testaus jatkui läpi haastattelumateriaalin hankkimisen, sillä huomasin myös haastatteluiden aikana, että jotkin kysymykset olivat kokonaisuuden kannalta melko tarpeettomia, kun taas tiettyjä teemoja oli syytä pyrkiä syventämään. Esimerkki kysymyspatterista on tämän kehittämistyön liitteenä.

Kanasen mukaan (2014, 77) haastattelijalla on oltava peruskäsitys aihepiiristä, ja keskustelussa aihepiirejä syvennetään ja lavennetaan. Teemahaastattelun rungon rakensin niin, että haastattelussa käsiteltiin juttuprosessia ja tarinatyökälyä yleisesti sekä syvennyttiin yksittäisten tarinajuttujen tuotantoon, joihin haastateltavat olivat osallistuneet. Vaikka kehittämistyössä ei viitata kaikkiin haastatteluissa käsiteltyihin yksittäisiin tarinajuttuihin, koin, että esimerkkijutun käyttäminen, jonka tuotannossa haastateltu oli ollut mukana, toi haastatteluun konkretiaa ja helpotti jäsentämään juttuprosessin kulkua.

Pyrin siihen, että en esittäisi kysymyksissäni haastateltavia johdattelevia ennakko-olettamuksia tai väittämiä. Pyrin pitäytymään haastatteluissa kysymyspohjassa, mutta esitin jo etukäteen miettimiäni tarkentavia kysymyksiä, jos haastateltava ei saanut kiinni laajemmasta kysymyksestä tai vastaus jäi hyvin lyhyeksi. Esitin jatkokysymyksiä myös haastattelun aikana esiin nousseista huomioistani, jos haastateltava kertoi mielestäni jotain uutta ja mahdollisesti olennaista.

Haastattelujen pohjaa suunnitellessa otin huomioon myös sen, että haastateltavina oli tarinajuttujen tuotantoja eri näkökulmista lähestyviä henkilöitä. Kysymyspatteri oli varioitavissa haastateltavan työtehtävän ja näkökulman mukaan. Esimerkiksi toimittajille ja kuvaajille esitin hieman erilaisia kysymyksiä juuri heidän toimenkuvansa näkökulmasta.

Haastattelurungossa oli yhteensä noin 20 kysymystä. Toteutin haastattelut joko kasvokkain tai Teams-videoyhteyden välityksellä kahdenkeskinä yksilö- tai työryhmähaastatteluina. Yksi haastattelu toteutettiin haastateltavan aloitteesta sähköpostilla, mutta pystyin vielä myöhemmin tarkentamaan haastattelua Teamsin välityksellä. Lähetin kysymykset haastateltavilla nähtäväksi etukäteen, jotta he osasivat valmistautua. Tällä pyrin siihen, että haastattelu eteni jouhevasti ja jotta haastateltavat osasivat perustella vastauksiaan. Haastattelut tehtiin helmikuun ja maaliskuun 2023 aikana. Olin varannut kullekin haastattelulle noin tunnin, ja suurin osa haastatteluista kesti melko tarkkaan suunnitellun ajan.

Työryhmähaastatteluissa haastateltavia oli kerrallaan kaksi, ja haastattelujen aikana syntyi myös keskustelua, joka osaltaan toi esiin uusia näkökulmia ja havaintoja. Ryhmähaastattelujen aikana haastateltavien keskenään käymä keskustelu avasi käsitystä erityisesti siitä, miten

tarinajuttutuotannot koettiin tavanomaisia juttuja enemmän tiimityöksi aina jutun suunnittelusta viimeisiin viilauksiin asti.

Tein haastatteluja yhteensä 10 ja haastateltuja henkilöitä oli 13. Haasteltujen joukossa oli toimittajia, kuvaajia, graafikoita, tuottajia ja päällikkötehtävissä toimivia henkilöitä. Haastateltavien roolit juttutuotannon eri vaiheissa vaihtelivat merkittävästi, sillä jokainen lehti päätti itsenäisesti ja tapauskohtaisesti, millaisella työryhmällä juttu tuotettiin. Osa haastatelluista oli tuottanut vain tekstiin, ottanut valokuvia, videoita tai tehnyt grafiikkaa ja osa oli myös koostanut tai viimeistellyt jutun tarinatyökalulla. Suurin osa haastatelluista oli osallistunut vähintään kahteen juttuprosessin vaiheeseen: ennakosuunnitteluun, juttukeikkaan, jutun koostamiseen sekä viimeistelyyn tarinatyökalulla.

Haastateltavat olivat keskusteluissa hyvin puheliaita ja tarinajutuista innostuneita. Kukin vastasi kysymyksiin vapaasti omasta ammatillisesta näkökulmastaan kokemuksiinsa ja näkemyksiinsä perustuen. Haastatellut vastasivat kysymyksiin avoimesti ja lähes jokainen keskustelu eteni niin, että osaan laatimistani kysymyksistä vastattiin ainakin osittain jo ennen kuin olin esittänyt niitä. Toisinaan haastattelu alkoi muistuttaa enemmän avointa keskustelua, jossa vaihdettiin myös näkemyksiä tarinajuttujen tuotannosta. Pysin kuitenkin siihen, että koko haastattelusuunnitelma käytiin läpi, enkä esittänyt liikaa omia näkemyksiäni.

Osa haastatelluista luovutti käyttööni jonkin tarinajutun suunnitelman, käsikirjoituksen tai kuvakäsikirjoituksen, jonka tuotannossa olivat olleet mukana. Kirjallinen materiaali toimitettiin minulle sähköisesti valokuvina, pdf- tai Powerpoint-tiedostoina. Nämä dokumentit syvensivät käsitystäni siitä, miten juttuja oli suunniteltu ja toteutettu. Lisäksi pystyin tarvittaessa käyttämään näitä dokumentteja kehittämistyön liitteenä olevan konstruktion kuvamateriaalina.

Analysoituani haastattelut, olin osan haastatelluista kanssa vielä uudelleen yhteydessä ja esitin heille muutamia täydentäviä tai tarkentavia kysymyksiä, jotka olivat nousseet esiin myöhempien haastattelujen myötä tai saadakseni tarkemman käsityksen joistakin hänen näkemyksistään.

Tutkimushaastattelussa saatu aineisto on Vilkan mukaan (2021, 74) aina paitsi haastateltavan tulkitsemaa todellisuutta haastateltavan omista kokemuksista ja käsityksistä, myös tutkijan tulkintaa. Tutkijan on siis tulkitsijana ymmärrettävä asiayhteys sekä haastateltavan rooli suhteessa ilmiöön.

Vilka jatkaa (2021, 76), että kun kyseessä on opinnäytetyöhön liittyvä teemahaastattelu, haastattelu on pakko kohdistaa rajattuun aihepiiriin ja teemoihin, sillä käytettävissä oleva aika on rajallinen. Tulkitsin Vilkan huomion niin, että teemahaastattelussa haastateltavaa oli toisinaan ohjattava ja jopa keskeytettävä, kun haastateltava ajautui puhumaan selvästi muusta kuin kehittämistyön aiheesta ja haastattelun teemoista. Haastatteluaineiston käsittelystä kerron seuraavassa.

3.7. Haastattelujen käsittely

Tässä luvussa kerron, miten käsittelin ja analysoin haastatteluaineiston.

3.7.1 Haastattelujen litterointi, anonymisointi ja jäsentäminen

Aineiston analyysin voi tiivistää seuraaviin vaiheisiin: aineiston keruu, havainnointi ja aineiston yhteismitallistaminen eli litterointi ja muuttaminen tekstimuotoon. Puretut haastattelut luokitellaan asiasisällön mukaan. Dokumentaatioissa on syytä kertoa litteroinnin tarkkuustaso, esitellä haastateltavat ja heistä käytetyt koodit. (Kananen 2014, 99–102.)

Litteroin haastattelut yleiskielisinä, joka oli mielestäni riittävä tarkkuustaso sen selvittämiseksi, millaisia ajatuksia ja käytäntöjä haastateltavilla on tutkimusaiheesta. Sanatarkka litterointi olisi huomionut myös äännähdykset ja kasvokkain tai videoyhteydellä tehdyt haastattelut olisivat mahdollistaneet lisäksi kehonkielen ja eleiden kirjaamisen. Näin tarkka havainnointi olisi kuitenkin arvioni mukaan lisännyt merkittävästi tutkimusaineiston määrää ja tuottanut epärelevanttia tietoa.

Kaksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä metodeista on Vilkan (2021, 116) mukaan ihmisen yksityisyyden suojaaminen ja tietoon perustuva suostumus. Olin varmistanut ennen haastattelujen tekemistä ja aloittamista, että saan käyttää heidän kertomaansa kehittämistyössäni. Kerroin haastattelujen syyn ja käyttötarkoituksen kirjallisesti haastattelupyynnöä tehdessäni, sekä jokaisen videohaastattelun aluksi.

Vilkan mukaan (2021, 119) haastateltavat voi nimetä, jos heiltä on siihen suostumus, mutta se ei lisää opinnäytetyön luotettavuutta tai ole pakollista. Pohdin haastateltujen nimeämistä useaan kertaan kehittämistyön aikana. Kaikki haastattelemani henkilöt olivat antaneet suostumuksen siihen, että heidät voi nimetä tässä kehittämistyössä. Olin kuitenkin sopinut haastateltavien kanssa, että heidän nimensä voidaan mainita kehittämistyössä sellaisella rajauksella, että mahdollista kritiikkiä toimeksiantajaa tai pilottihanketta kohtaan esitettäessä haastateltavien nimiä ei kerrota. Tällä halusin varmistaa, että haastateltavat olivat avoimia ja antoivat myös kritiikkiä, jos siihen oli heidän näkemyksensä mukaan aihetta.

Harkinnan jälkeen päädyin kaksiosaiseen ratkaisuun: henkilöiden suostumuksella kerron, keitä olen haastatellut siltä osin, kun haastatellut kertoivat tuottamistaan tarinajutuista joita käytin tekemässäni oppaassa esimerkijuttuina. Yksittäisten tarinajuttujen tuottantoja esimerkinomaisesti käsitellessä sovin kertovani haastateltujen henkilöllisyyden, koska juttujen työryhmät olivat joka tapauksessa nähtävissä julkaistujen esimerkijuttujen tekijätiedoissa ja haastateltujen henkilöllisyydet olivat tätä kautta pääteltävissä. En kuitenkaan yksilöi haastateltuja siltä osin, kun kyse on tarinajuttuihin liittyvistä yleisistä huomioista ja kritiikistä juttutyyppejä tai pilottihanketta kohtaan. Olen tallentanut kaikki videohaastattelut ja haastattelujen litteroinnit, joten tarvittaessa pystyn todistamaan tutkimusaineistoni todenperäisyyden.

Koska haastattelumateriaali osin anonymisoitiin, vastaukset oli koodattava ennen jatkokäsittelyä. Koodaukselle ei ole yhtenäistä tapaa, vaan se on jokaisen aineiston järjestäjän oma luomus. (Kananen, 2014, 103–104.) Koodaamalla pystyin varmistamaan sen, että läpi aineiston analyysin tiesin, kenen kertomaa milloinkin käsittelin.

Päätin koodata aineiston seuraavasti: Annoin jokaiselle haastattelulle henkilölle kirjaimen aakkosjärjestyksessä. Ryhmähaastatteluissa koodasin vastaajat vielä niin, että toinen vastaaja sai järjestysnumeron 1 ja toinen 2. Näin jokainen haastateltu sai yksilöivän koodin, jolloin pystyin tarvittaessa tarkastamaan, kenen haastattelua käytin.

3.7.2 Haastattelujen teemoittelu ja sisällönanalyysi

Koodausta seurasi teemoittelu ja sisällönanalyysi, jonka tein aineistolähtöisesti.

Varsinaista analyysia edeltävässä teemoittelussa aineisto palastellaan, tiivistetään ja pelkistetään niin, että siitä kerätään oleelliset havainnot. Aineiston informaatioarvo kasvaa, kun runsasta ja monimuotoista aineistoa tiivistetään, ja samalla pelkistäminen tuottaa kokonaan uutta tietoa, jota tutkija ryhtyy tulkitsemaan. (Ojasalo ym. 2015, 139–140.) Teemoittelin tutkimusmateriaalin, eli luokittelin litteroitujen haastattelujen tekstin sen mukaan, mitä aineistosta löytyi. Pyrin löytämään aineistosta yhteneviä sisältöjä, joiden perusteella pystyin tekemään havaintoja. Pyrin samalla myös löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Toinen tapa olisi ollut teoriapohjainen tarkastelu, jossa aineistoa analysoidaan ja seulotaan ilmiötä selittävän teorian avulla, luokittelussa käytetään apuna ja sitä ohjaavat teorian luomat käsitteet (Kananen 2014, 108). Päädyin aineistolähtöiseen luokitteluun ja tarkasteluun, koska tavoitteenani oli nimenomaan löytää pilotin aikana koettuja hyviä toimintatapoja tarinajuttujen suunnitteluun ja tuotantoon. Aineiston teoria- ja käsitteopohjainen luokittelu, tarkastelu ja myöhempi analyysi olisi lähinnä tuottanut tietoa siitä, miten tutkimusaineistoni ja tarinatyökalu vastaa ja suhteutuu esimerkiksi tarinallisen journalismin käsitteeseen, mutta teorialähtöinen tarkastelutapa ei olisi tuottanut käytännön tekemiseen ja haastateltujen havaintoihin perustuvaa uutta tietoa tarinajuttujen tuottamisesta. Pilottivaiheen ohjeistuksena oli kuitenkin tuottaa hyvin monenlaisia tarinajuttuja, joka tätä kautta vaikutti myös tutkimusmateriaaliini. Kaikissa julkaistuissa tarinajutuissa ei tavoiteltukaan syvempää tarinallisuutta.

Aineiston teemoittelu oli melko sujuvaa, sillä haastattelumateriaali oli pääosin teemoiteltu jo valmiiksi laatimani haastattelujen kysymyspatterin pohjalta. Tässä vaiheessa tehtäväkseni jäi lähinnä siirtää litteroidusta aineistosta oikeiden teemojen kohdalle sellaiset olennaiset kommentit, joihin haastateltu oli haastattelutilanteessa oma-aloitteisesti vastannut jo ennen kysymyksen esittämistä tai jostain muusta syystä eri vaiheessa haastattelua.

Teemoittelin materiaalin kolmeen pääluokkaan suunnittelemani oppaan rakenteen mukaisesti: tarinajutun ennakosuunnitteluun, tuotantoon ja näkemyksiin tarinajuttuformaatin ja -työkalun toimivuudesta. Etsin haastatteluista samankaltaisuuksia ja toistuvia havaintoja, sekä muun tutkimusmateriaalin tukemaa tietoa. Tämän teemoittelun perusteella pystyin aineistoa

analysoidessa päättämään, millainen juttuprosessi on todettu sujuvaksi ja toisaalta, mitä virheitä siinä kannattaa välttää. Tässä vaiheessa tein vielä alateemoittelua esimerkiksi tiimityön merkityksestä onnistuneeseen lopputulokseen tai näkemyksistä lukijan ohjaamisesta.

Teemoittelu tuki toimeksiantajalle tekemäni konstruktion kirjoittamista, sillä pyrin etenemään siinä tarinajuttuprosessin tyypillisessä työjärjestyksessä ja alateemoittelua luodessani ajatuksissani oli jo tulevan konstruktion rakenne. Tässä materiaalin käsittelyn vaiheessa jätin pois kaiken mielestäni epäolennaisen tiedon.

Teemoittelun jälkeen pystyin analysoimaan aineistoa. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja samalla pyritään löytämään tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee ilmiön laajempaan kontekstiin sekä teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–94). Sisällönanalyysi sopi menetelmäksi, koska kyseessä oli tekstiksi muutettu eli litteroitu aineisto, jota lajittelemalla, tiivistämällä ja tulkitsemalla pystyin etsimään yhtäläisyyksiä ja muodostamaan näin tutkimuskysymyksiin vastaavan kokonaiskuvan. Teemoitellessani haastatteluista, olin osan haastatelluista kanssa vielä uudelleen yhteydessä ja esitin heille muutamia täydentäviä kysymyksiä, jotka olivat nousseet esiin myöhempien haastattelujen myötä tai saadakseni tarkemman käsityksen joistakin hänen näkemyksistään.

Aineiston analyysi on laadullisessa tutkimuksessa haastavaa, sillä olennaisen löytäminen vaatii tutkijan intuitiota ja sitä, että tutkija on aiemmissa vaiheissa koodannut ja luokitellut materiaalin niin, että siitä on löydettävissä keskeisiä havaintoja (Kananen 2014, 114–115). Kananen ohjeita seuraten pyrin etsimään teemoittain materiaalista tyypillisiä kertomuksia, prosesseja ja malleja avaavaa toiminnan logiikkaa ja samankaltaisuuksia, jotka nähdäkseni avasivat esimerkiksi sitä, millaisia toimintatapoja tarinajuttujen ennakkosuunnittelussa pidettiin yleisesti hyvinä ja millaisia virheitä puolestaan kannatti välttää.

Vilkan mukaan (2021, 17–19) laadullinen tutkimus on aina tulkintaa, jossa tutkitaan ihmisen tuottamaa puhetta, tekstejä ja kuvia. Minun oli siis pystyttävä tulkitsemaan haastatteluista olennainen niin sanottu isompi kuva sen sijaan, että olisin vain tarttunut yksittäisten henkilöiden sinänsä perusteltuihinkin näkemyksiin. Tarkastelin ja analysoin aineistoa tutkimusongelman kautta eli esitin sille tutkimuskysymykset, joihin etsin aineistosta vastauksia.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, että aineistosta olisi mahdollista tehdä muitakin tulkintoja kuin mihin tutkija päätyy. Lopputulos riippuu tehdystä koodauksesta ja luokittelusta. Aineistosta esiin nousevat huomiot voisivat olla erilaisia myös silloin, jos haastateltaviksi olisi valittu eri henkilöitä. (Kananen 2014, 97–98, 112, 115). Kehitystyön tekijänä minun oli viime kädessä tehtävä ratkaisut siitä, milloin aineisto vastasi tavoitetta. Uskon, että keräämäni materiaali antaa riittävän kattavan ja laadukkaan kuvan, joka vastaa toimeksiantoa. Yksittäiset haastattelut toteutettiin niin, etteivät haastatellut henkilöt tienneet, keitä muita olin haastatellut tai aioin haastatella. Tämän vuoksi on nähdäkseni turvallista olettaa, että haastattelujen vastaukset ovat toisistaan riippumattomia ja niistä tekemiäni havaintoja ja johtopäätöksiä voi pitää luotettavina.

Aineiston analyysin myötä saatoinkin ryhtyä kirjoittamaan konstruktioita kehittämistyön toimeksiantajalle. Konstruktioon tieto puristui äärimmäisen tiiviiksi huomioiksi, minkä lisäksi nostin konstruktiossa esiin haastateltujen yksittäisiä suoria sitaatteja, jotka kuitenkin ilmensivät yleistä mielipidettä tai nostivat esiin jonkin poikkeuksellisen terävän huomion.

3.8 Benchmarking menetelmänä

Selvitin benchmarkingia menetelmänä käyttämällä, miten tarinajuttuja on toteutettu kahdessa muussa mediassa ja millaisia esittämisen malleja niistä voi poimia malliksi.

Benchmarking tarkoittaa menetelmää, jossa tutkitaan muita organisaatioita, ja pyritään oppimaan niiden menestyksen syitä ja ottamaan käyttöön muualla hyväksi havaittuja tapoja toimia. Aluksi benchmarkingissa identifioidaan omaa kehittämistä kaipaava kohde. Menetelmä soveltuu tyypillisesti sellaisten kohteiden kehittämiseen, jotka voidaan määritellä selväpiirteisesti. Benchmarkingissa on tärkeä huomata, mitä havaituista toimista voidaan oppia, mikä on suoraan sovellettavissa omaan toimintaan ja mikä taas vaatii soveltamista oman ratkaisun löytämiseen. Kaikkia vertailukohteen hyviä puolia ei ole aina suoraan sovellettavissa omaan toimintaan esimerkiksi organisaatiokulttuurien erojen vuoksi. Benchmarking voi selvittää oman toiminnan tasoa muihin verrattuna, nopeuttaa omaa kehittymistä ja kiihdyttää kehittämishalukkuutta. (Ojasalo ym. 2012, 186).

Käytin kehittämistyössäni benchmarkingia tarkastelemalla samaa Storify.me-julkaisutyökalua käyttävän Ylen neljää ja yhtä Der Spiegelin tarinajuttua. Pyrin tekemään jutuista huomioita, joista pilottilehdet voisivat ottaa oppia tai jotka avartaisivat käsitystäni siitä, ovatko pilotin aikana toteutetut sisällöt juttuprosesseiltaan tai sisällöiltään oikealla tiellä. Täydensin tietämystäni haastatteleamalla sähköpostitse Ylen vastaavan tuottajan Timo Kämäräisen (23.3.2023) ja tapasin hänet Ylen toimitiloissa Kämäräisen pitämässä presentaatiossa 6.4.2023. Lisäksi haastattelin Teams-videoyhteyden välityksellä Ylen ohjaajan Tuukka Hoikkalan 15.2.2023 saadakseni tarkemman kuvan yksittäisen Ylen tarinajuttuja tuottavan journalistin näkemyksistä.

Der Spiegelin tuotannosta valitsin yhden tarinajutun tarkasteluni kohteeksi oman havainnointini perusteella. Huomasin, että lehti tuottaa laadukkaita tarinajuttuja, joista tyyliltään erottui varsinkin toimittajien kameran edessä juontamat tiiviit jutut, joiden kaltaiset julkaisut olisivat tämän kehittämistyön pilottilehdille uudenlaista verkkosisältöä.

Tarkastelin seuraavissa tarinajutuissa käytettyjä elementtejä, niiden rytmiä, pituutta, tarinallisuutta ja teknistä toteutusta. Purin havaintoni taulukkoon, joka on tämän kehittämistyön liitteenä.

- Kurz erklärt: So gesund ist die Paläo-Diät wirklich (Der Spiegel 5.3.2023)
- Aleksin majatalo tropiikissa (Yle 18.1.2023)
- Tällaiseen jengiin Suomi on liittymässä (Yle 12.5.2022)
- Kun ystävä alkaa nähdä demoneita (Yle 14.11.2022)
- Etsivä kannoilla (Yle 14.3.2022)

3.9 Havainnointi menetelmänä

Kolmas tutkimistapani kehittämistyöni aikana oli havainnointi, sillä osallistuin lukuisten tarinajuttujen toteuttamiseen niin tuottajan, toimittajan kuin kuvaajankin roolissa.

Havainnoin sellaisia juttuja, joiden tekemiseen osallistuin, systemaattisesti ja osallistuvasti. Systemaattinen havainnointi tarkoittaa Vilkan mukaan (2021, 80-81) sitä, että tutkija luo kyselyn tapaisen mittarin, jonka avulla ennalta suunnitellusti kerää kohteesta havaintoja.

Osallistuvaa havainnointia tein käytännössä jatkuvasti päivittäisessä työssäni, minkä lisäksi seurasin ja osallistuin aktiivisesti pilottilehtien käyttöön luodun tarinajuttuaiheisen Teams-ryhmän keskusteluihin. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija havainnoi tutkimuskohdettaan osallistuen samanaikaisesti sen toimintaan (Vilka 2021, 80).

Kirjasin havaintojani luomani teemahaastattelun rungon mukaisen kysymyspatterin mukaan niistä juttutuotannoista, joiden suunnitteluun tai toteuttamiseen osallistuin. Muita havaintoja kirjasin ylös kulloinkin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, tyypillisesti kirjoittamalla ne kehittämistyötä varten luomaani Google Driven tiedostoon, johon kirjasin ylös havaintoni, sen ajankohdan ja myös kontekstin, mihin havainto liittyi. Toisinaan lähetin itselleni whatsapp-äänitiedostoja, joihin sanelin havaintoni ja myöhemmin litteroin ääniviestin sisällön kirjallisten havaintojen joukkoon.

Lisäksi havainnoin yhdeksän eri tarinajutun imua tarkastelemalla tarinatyökalun niistä tuottamaa lukijadataa. Tarkastelin ja analysoin lukijadataa kunkin jutun julkaisupäivältä ja kahden seuraavan vuorokauden ajalta. Dataa tarkastelemalla pystyin tekemään päätelmiä kyseisten juttujen imusta sen perusteella, miten pitkään jutun parissa oli keskimäärin vietetty aikaa ja miten moni lukija oli lukenut jutun loppuun asti. Tein myös havaintoja siitä, mikäli jokin tietty elementti tai muutos jutun kerronnassa aiheutti selvää lukijakatoa.

4 Aineiston analyysi

Tässä luvussa kerron pilottihankkeeseen osallistuneiden henkilöiden teemahaastatteluiden keskeisistä tuloksista ja analysoin niitä.

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja samalla pyritään löytämään tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee ilmiön laajempaan kontekstiin sekä teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–94).

Haastattelujen teemoittelun jälkeen ja analyysin yhteydessä jäsensin haastattelujen annin alalukuihin niin, että kokonaisuudesta syntyi laatimani oppaan kirjoittamista palveleva jäsennelty ja kronologinen kaari tarinajutun tuotannon keskeisimmistä vaiheista. Toisessa osassa tarkastelen haastattelujen näkemyksiä tarinatyökälulla helmi-maaliskuussa 2023 tuotetuista tarinajutuista, sekä kerron, mitä mieltä haastatellut olivat tarinajuttutyypin ja tarinatyökälun käyttökelpoisuudesta.

Tarinajuttuja pyrittiin pilotin aikana julkaisemaan jokaisessa pilottilehdessä ainakin yksi viikossa. Käytännössä vaihtelua oli merkittävästi: parhaimmillaan yksi pilottilehti tuotti valitsemistaan aiheista yhden viikon aikana kolme juttua, kun taas osa lehdistä tuotti vain yksittäisiä tarinajuttuja seurantajaksoni aikana.

Haastattelin pilottilehdistä 13 henkilöä, jotka edustivat seitsemää eri sanomalehteä tai useampaa sanomalehteä julkaisevaa Keski-suomalainen-konsernin alueyhtiötä. Haastateltujen joukossa oli toimittajia, kuvaajia, graafikoita ja uutispäälliköitä. Haastatteluissa käsiteltiin yhteensä noin 20 pilotin aikana julkaistua tarinajuttua. Tarkkaa rajausta käsiteltyjen tarinajuttujen määrästä ei pysty tekemään, sillä haastatellut saivat vapaasti puhua sellaisista tuotannoista, joissa olivat itse olleet mukana, mutta myös muiden toteuttamista tarinajutuista tekemistään huomioista ja näkemyksistään yleisesti. Haastattelujen suuren määrän vuoksi olen kirjoittanut analyysiin vain sellaisia suoria sitaatteja, joissa kommentti kuvasti teemahaastatteluissa yleisesti esiin noussutta mielipidettä tai jos yksittäinen haastateltava esitti mielestäni erityisen tärkeän tai oivaltavan huomion, joka olisi hyvä ottaa huomioon tarinajutun tuotannossa.

Analysoin myös tarkastelemieni verrokkijulkaisujen Ylen ja Der Spiegelin tarinajuttuja (benchmarking) ja kerron havainnoistani luvuissa 4.6.1 ja 4.6.2.

4.1 Tarinajutun ennakkosuunnittelu

Haastattelujen perusteella tarinajuttuprosessiin ja lopputulokseen vaikuttavat hyvin monet tekijät, keskeisimpinä kerrontatapa sekä resurssit: käytettävissä oleva aika ja tekijöiden osaaminen. Jutun syvyyteen ja tarinallisuuteen vaikuttaa varsinkin se, miten ja millaisessa ajassa materiaalia juttuun kerätään. Onnistunut tarinajuttu, jossa olisi vieläpä tarinallisuutta, vaatiikin sitä, että tekijä hahmottaa, miten tarinallisuus eroaa tavanomaisesta uutistekstistä muodoltaan ja rakenteeltaan (Lassila-Merisalo 16.3.2023).

Keskeinen vaihe onnistuneessa tarinajuttutuotannossa on ennakkoon tehty päätös siitä, millaista juttua lähdetään tekemään ja miten kerronta toteutetaan. Käyn seuraavissa alaluvuissa 4.1.1 ja 4.1.2 läpi tarinajutun aihevalintaa ja ennakkosuunnitelman merkitystä teemahaastattelujen annin perusteella.

4.1.1 Aihevalinta

Keskeinen vaihe onnistuneessa tarinajuttutuotannossa on ennakkoon tehty päätös siitä, millaista juttua lähdetään tekemään ja miten kerronta toteutetaan.

Jutun tarinallisuuteen vaikuttaa varsinkin se, miten ja millaisessa ajassa materiaalia juttuun kerätään. Tarinajutuissa syvyyttä ja esimerkiksi ajallista kerrostumaa on vaikea luoda ilman, että se esitetään myös visuaalisesti. Ajallinen syvyys mahdollistaa myös tarinan syvyyden: jos jutun aihetta seurataan pidempään ja useammalla juttukeikalla, tällöin aiheeseen tai haastateltavaan henkilöön päästään syvemmälle, kerronnassa voi olla tarkempia havaintoja ja myös visuaalinen kerronta on monipuolisempaa. Yhdellä juttukeikalla hankittu materiaali on väistämättä ohuempaa. Toisena vaihtoehtona tuoda juttuun ajallista perspektiiviä ja visuaalista monipuolisuutta on käyttää jutussa haastateltavalta tai muita tahoilta saatavaa kuvamateriaalia.

Teemahaastattelujen perusteella tarinajuttujen aihevalinnoissa yleisin peruste oli aiheen otaksuttu visuaalisuus ja se, että aihe oli koettu sopivaksi esittää rikkaammin kuin ainoastaan kirjoitettuna tekstinä ja valokuvilla.

Mahdollisen video- ja äänimateriaalin pitää istua aiheeseen luontevasti ja audiovisuaalisten elementtien käytön pitää olla harkittuja, sekä sopia kokonaisuuteen. Jutun muodon on tuotava kerrontaan jotain olennaista hyötyä verrattuna tavalliseen verkkojuttuun. Kerrontatavan koettiin mahdollistavan haastatellun oman äänen, olemuksen ja persoonan esille tuomisen, ilmiön esittämisen kirjoitettua tekstiä ja valokuvia monipuolisemmin tai kiinnostavammin ja vievän lukijan enemmän jutun aiheen ”sisälle”.

Tarinajuttuina esitettäväksi sopivimmiksi koettiin reportaasit, sekä henkilö- ja ilmiöjutut, jotka toistuivat lähes jokaisen haastatellun vastauksissa. Myös aiheen hätkähdyttävyyttä, koskettavuutta ja ajattomuutta koettiin hyväksi perusteeksi tehdä siitä tarinajuttu.

Seuraavat teemahaastattelujen kommentit kiteyttivät mielestäni hyväksi koetun tarina-aiheen:

“Videoissa on oltava muutakin kuin puhuva pää (haastateltu E1).”

“Kuvat, videot ja ääni ovat tämän esitystavan suola. Kun ne (jutun aihe) liikkuu ja touhuraa, niin se on selvää videomateriaalia (F2).”

“Hyvä aihe ei vanhene heti (F1).”

“Toive on, että jutulla olisi pidempi katseluaika. Näihin (tarinajuttuihin) laitetaan paukkuja enemmän

kuin keskimäärin. (C2)”

Kolme haastateltua (C1, K, E2) kertoivat, että tarinatyökalulla voi heidän nähdäkseen toteuttaa juttuja mistä tahansa aihepiiristä, kunhan kuvamateriaalia on saatavilla riittävästi.

”Melkein mitä vain (aihetta) voi harkita. Esittämismuoto muuttaa vain ideoinnin tapaa (C1).”

Toisaalta esitettiin näkemyksiä, miksi juttuaiheeseen käytettäisiin enemmän aikaa tarinajutun toteuttamiseksi kuin tavanomaisen, nopeammin valmistuvan verkkojutun toteuttamiseen.

”Lähdemme videojuttujakin tekemään vain silloin, jos on selkeä syy sille, miksi juttua ei tekisi vain (valo)kuvilla (F2).”

Varsinaista tarinallista journalismia haastateltavat eivät kertoneet pyrkineensä tuottamaan, vaikka useissa jutuissa tekijät kokivat vieneensä lukijansa aiheeseen tavanomaista verkkojuttua syvemmälle esimerkiksi videoiden ja ääniraitojen kautta. Varsinkin pilotin alkuvaiheessa kerrontatavan uutuus ja se, että tarinajuttujen prosessia ja tarinatyökalun käyttöä vasta opeteltiin, vaikutti siihen, että juttua tehtiin aiheista, jotka koettiin helpoiksi toteuttaa. Kysyttäessä useimmat haastatellut kuitenkin kertoivat, että uskoivat tarinajuttujen taipuvan myös syvälliseen ja pidempään kerrontaan.

”Kyllä minä näen, että tarinajutuista voisi tuottaa syvällisempiä. Että aiheita jalostettaisiin enemmän ja pyrittäisiin nostamaan laatua, ei opetettaisi lukijoita liian kevyeen kerrontaan. Yli 20 ruutuakin on aivan ok, kunhan se on käytetty sisällöllisesti oikein (H).”

Kolmen haastatellun mukaan (B, C, D) tarkastellun tarinajutun aihe oli valikoitunut yksinkertaisesti siitä syystä, että kyseessä oli sillä hetkellä suunnitteilla tai tekeillä olleista jutuista ainoa aihe, jonka joko koettiin sopivan tarinajutuksi tai muut aiheyritykset olivat siirtyneet tai peruuntuneet.

Useimmista tarinajuttuna verkossa esitetyistä jutuista tuotettiin sisältöä myös painettuun lehteen, joten printtijuttujen tuotantoaikataulu vaikutti tarinajuttujen tekemiseen.

Haastatellut pohtivat myös sitä, millaiset aiheet eivät sovi tarinatyökalulla tuotettaviksi. Tällaisiksi aiheiksi koettiin nopeasti julkaistavat, kilpailut uutiset, hetkessä happanevat aiheet eli päivänuutiset ja kuvallisesti kuivat aiheet.

4.1.2. Hyvä ennakkosuunnitelma terävöittää tarinaa ja nopeuttaa koostamista

Selvitin haastatteluissa, miten ja millaisia käsikirjoituksia ja kuvasuunnitelmia tarinajuttuihin oli laadittu ja miten tarkkaan jutun kerronta ja tavoite oli kaikille tuotantoon osallistuville kerrottu tukäteen.

Kaikki haastatellut olivat samaa mieltä siitä, että tarinajutuissa näkökulma on mietittävä tarkasti jo ennen juttukeikkaa. Haastateltujen näkemykset erosivat kuitenkin merkittävästi siinä, miten tärkeäksi tarkan kuvasuunnitelman tarve ennen juttukeikkaa nähtiin.

Reportaasityyppisessä jutussa kuvasuunnitelma koettiin jopa tarpeettomaksi (haastattelut A, B, C1, C2, D, K). Tätä perusteltiin sillä, että on vaikea tietää tai päättää etukäteen, mitä keikalla tapahtuu. Toisaalta luotettiin siihen, että tarinan aihe kantaa ja visuaalisia tapahtumia riittää.

“Meillä ei ollut oikeastaan mitään ennakkokässäriä. Olin tutustunut (jutun aiheeseen) jo ennakkoon, joten sinänsä se oli tuttu. Lähdimme vähän soitellen sotaan ja katsomaan, mitä tulee vastaan. Kuvattiin mahdollisimman paljon (D).”

“Etukäteen ei piirretty yhtään mitään (C2).”

“Kuvaaminen oli reagointia. Ei sitä olisi voinut etukäteen suunnitella. Kamera lauloi (F2).”

“Olen huomannut, että käsikirjoitus muuttuu aina, joten sen ei tarvitse olla alussa kovin tarkka. Esimerkiksi korttien järjestys ja rytmi tarkentuu vasta, kun ne näkee esikatsellessa. Kuvaajan pitää silti tietää, millaista materiaalia häneltä odotetaan (K).”

Toinen tyypillinen ja melko yleinen tapa tehdä tarinajuttuja oli suuntaa-antava kuvasuunnitelma. Tällöin jutun punainen lanka oli määritelty ja visuaalista ilmettä sekä jutun rytmiä oli mietitty, mutta kuvakerrontaa ei ollut kuitenkaan määritelty ruutukohtaisesti.

“Minulla oli mielessäni kuvio siitä, miten juttu etenee. Ensin taustoitetaan, sitten lähdetään kertomaan uutta (F1).”

Soitellen sotaan -tyylin vastakohta oli hyvinkin yksityiskohtaisen kuvasuunnitelman ja käsikirjoituksen tekeminen ennen juttukeikkaa. Tällöin mietittiin etukäteen jopa ruutukohtaisesti tarinan kuva- ja videoruutujen rytmitys ja millaisia kuvia ja video-, haastattelu- tai ääniraitoja mihinkin ruutuun tarvittiin. Usein myös jutun näkökulma tai haastattelu oli alustettu perusteellisemmin kuin reportaasityyppisessä lähestymistavassa. Tarkan ennakkosuunnitelman ja siinä pitäytymisen koettiin nopeuttavan jutun koostamista ja myös mahdollistavan pääsyn syvemmälle aiheeseen.

“Minulla oli tarkka kuvakäsikirjoitus ja kerronnan visuaalinen punainen lanka mietittynä. Mietimme, mitä aihealueita ruudut voisivat sisältää tekstinäkökulmasta. Myös jutun aloitusruutu oli etukäteen mietitty. Halusimme, että tarina etenee henkilöstä yleiseen (E2).”

“Olemme tehneet aina aika tarkan kässärin ennen keikkaa, mitä millekin ruudulle tulee. Kerronnan rytmin suunnittelu auttaa, ettei keikalla tarvitse tehdä niin älyttömästi ihan varmuuden vuoksi. Varsinkin kuvaajalle näin on selkeää (G).”

“Peräänkuulutan käsikirjoitusta, vaikka se olisi vähän löyhempikin (H).”

Tekstisisältö syntyi kaikissa jutuissa vaivatta ja tyypillisesti hyvin nopeasti myös ilman ruutukohtaista ennakkosuunnitelmaakin.

“Kun tultiin keikalta, mietin jonkinlaista tarinallista logiikkaa ja vein ne (kuvat ja videot) sinne

työkaluun. Lähetin linkin esikatseluun toimittajalle ja esitin, mitä jutusta voisi poistaa, muuttaa ja lisätä. Toimittajalla oli siinä sitten kässäri, jonka pohjalta lähteä muokkaamaan tekstiä (C2).”

Toimittaja oli usein jo ennen juttukeikkaa tehnyt lähtöhaastattelun tai muuta aineistonhankintaa, jonka pohjalta tarinajutulle mietittiin näkökulma sekä mahdollisesti kerronnan runko tai rytmi, ja josta usein saatiin myös materiaalia valmiiseen juttuun. Haastattelut oli myös poikkeuksetta sovittu sellaiseen paikkaan, jossa tapahtui jotain jutun kannalta olennaista ja kuvattavaa.

Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että tarkkakaan ennakkosuunnittelu ei tarkoita sitä, että lopullinen tarinajuttu toteutui täysin suunnitellusti. Jotta yksityiskohtainen kuvasuunnitelma voisi toteutua, ympäristön ja tapahtumien pitäisi olla tarkasti tiedossa. Taustatyö onkin tehtävä hyvin huolellisesti, jotta ennakkosuunnitelma toteutuisi valmiissa jutussa.

”Kyllä minä sen ranskalaisilla viivoilla ja ajatuksissani suunnittelin. Mietin ennakkoon, mistä voisin saada kuvia ja videoita. Kun menin paikalle, niin 90-prosenttisesti romuttui minun suunnitelmat (L).”

”Olisi hirveän oleellista, että on selkeä ja sovittu työnjako, kuka vastaa mistäkin (B).”

Tarinajuttujen ennakkosuunnitelmassa on otettava huomioon tavallista verkkojuttua useampia tekijöitä. Mikäli juttuun haluttiin haastateltu puhumaan ”satasia” eli lyhyitä videokommentteja tai hänen ääntään haluttiin käyttää kuvituksen taustalla, videohaastattelujen tai ääniraitojen sisältö, eli haastatellulle esitetyt kysymykset oli mietittävä etukäteen niin, että niihin voi vastata tiiviisti. Jos jutulla oli tarkka ruutukohtainen ennakkosuunnitelma, kuvaajien oli hyvä tietää, millaisia muita elementtejä ruutuihin oli tulossa kuvan lisäksi.

B: ”Saitin kansikuvien pitäisi olla sellaisia, että siinä on otsikolle suunniteltu tyhjää tilaa.”

Teemahaastatteluissa selvisi, että juttuaiheen ideoinut ja siitä usein myös päävastuussa olleen henkilön ammatillinen tausta vaikutti vahvasti siihen, millainen käsikirjoitus tai kuvasuunnitelma jutulle oli tehty. Silloin, kun jutusta oli päävastuussa kirjoittava toimittaja, suunnitelma oli tyypillisesti laadittu yleisluontoisesti esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla tekstitiedostoon. Jos jutun kerrontaa oli suunnitellut kuvaaja, graafikko tai tuottajaroolissa ollut henkilö, kuvasuunnitelma oli usein yksityiskohtaisempi tai ainakin tiettyjä avainkuvia kuten jutun aloitusruutua oli mietitty etukäteen. Yksityiskohtaisimmissa ennakkosuunnitelmissa mietittiin jopa koko tarinan kuvakerronta, tekstien, kuvien ja videoiden rytmitys sekä yksittäisissä ruuduissa esitettävien kuvien sommittelua ja kuvakokoa. Samoin oli käytetty joitakin tarinallisen journalismin keinoja, vaikka haastatellut eivät tätä erikseen nostaneetkaan esiin. Tällaisia olivat esimerkiksi haastattelun tekeminen haastateltavalle luonnollisessa ympäristössä, (Lassila-Merisalo 16.3.2023), perinteisestä uutisesta poikkeava kieli (Saarikoski 2019, 2), toimittajan roolin laventaminen (Lassila-Merisalo 2020, 14) ja jutun jakaminen erilaisiin kohtauksiin (Nousiainen 2013, 10), joka syntyy tarinajutuissa hyvin luonnollisesti kerronnan edetessä ruudusta toiseen.

Haastattelujen, oman havainnointini ja benchmarkingin johtopäätöksenä päädyin suosittelemaan

vähintään suuntaa-antavan, mutta mahdollisimman tarkan kuvasuunnitelman laatimista. Kuvasuunnitelman hyödyt olivat haastattelumateriaalin sekä omien havaintojeni ja muun tutkimusmateriaalin perusteella merkittävät. Kuvasuunnitelma terävöittää kerrontaa, selventää työryhmän yhteistä käsitystä siitä, miten tarina etenee ja mitä sen kertomiseksi tarvitaan, helpottaa erityisesti kuvaajan työtä sekä nopeuttaa jutun koostamista tarintatyökalussa.

4.2 Juttukeikka

Haastatteluissa esiin nousseista jutuista jokainen oli toteutettu niin, että ainakin osa tarinajutun kuva- ja videomateriaalista tuotettiin haastattelun yhteydessä jutun aiheen tai haastateltavan kannalta luonnollisessa ympäristössä. Lassila-Merisalo muistuttaakin (16.3.2023), että kahvilan pöydässä tehty haastattelu on pois laskuista, jos kyseessä on reportaasimainen ja tarinallisen journalismin keinoja hyödyntävä juttu. Haastattelutilanteesta saadaan paitsi visuaalista sisältöä, toimittaja voi myös tehdä jutun kerronnan tai sisällön kannalta olennaisia huomioita haastateltavalle ja jutun aiheelle luonnollisessa ympäristössä.

Haastatteluissa korostui, että tarinajutut elävät ja kuolevat kuvien mukana, koska tyypillisesti jokaisessa ruudussa on jokin visuaalinen elementti. Liian pieni määrä käytettävissä olevia kuvia tai yksitoikkoinen kuvamateriaali estää pitkän tarinan toteuttamisen, vaikka aihe muuten kantaisi. Toisaalta jokaisen jutussa käytetyn kuvan tai videopätkän pitää viedä tarinaa eteenpäin ja pitkitäminen syö laatua ja jutun kiinnostavuutta.

Lähes kaikissa juttutuotannoissa työryhmä oli miettinyt jutun näkökulman ennen juttukeikalle lähtöä, kuten tavanomaisessakin juttuprosessissa. Silti tuli ilmi, että toisinaan kuvaaja ei ollut ollut keikalla tietoinen siitä, millaista materiaalia häneltä odotettiin, joka vaikutti jutun lopputulokseen tai juttu ei onnistunut toimittajan toivomalla tavalla, koska kuvamateriaalia puuttui tai se loppui kesken. Hyvä nyrkkisääntö kuvaajalle onkin, että kuvia pitää ottaa paljon, sillä tarinan koontivaiheessa tarvitaan aina varamateriaalia.

Haastatelluista kuvaajista ja graafikoista useampi totesi, että tarinajuttujen pystykuvaa suosiva mobiilioptimointi sekä kuvien päälle tulevat muut elementit aiheuttavat haasteita kuvakerronnalle. Tämän vuoksi olisi hyvä jo etukäteen tietää ainakin avainruutujen kuten lähtökuvan osalta, millaista kuvaa toivotaan. Totesin haastattelumateriaalista myös, että jos kuvaaja sitoo itsensä keikalla vain tilattuihin kuviin, eikä tuota jutun koostajan käyttöön ylimääräisiä kuvia voi käydä niin, että tarinaa on vaikea työpöydällä toteuttaa halutulla tavalla kuvien loppuessa kesken tai suunnitelman vähänkin muuttuessa.

“Jo kuvatessa oppii katsomaan, että jää niitä tekstiplanssien paikkoja. Sekin asia pitää etukäteen päättää, onko videossa tekstitystä vai ei (C2).”

Kuvaajan näkökulmasta tarinajutut ovat merkittävästi tavallisia juttuja työllistävämpiä jo kuvien suuren määrän vuoksi. Kun tavanomaisessa verkkojutussa on tyypillisesti pääkuva sekä mahdollisesti muutama välikuva leipätekstin joukossa, vaatii lyhytkin tarinajuttu ainakin

puolenkymmentä kuvaa. Tämä lisää kuvaajan työtä merkittävästi, jotta kuvakerronnasta saadaan riittävän monipuolista ja vaihtelevaa.

Videohaastattelut tai äänitiedosto vaativat myös rauhaa ja hälyäänien minimoimista.

“Jos videoiden ääniä tarvitaan, niin hälyäänit pitäisi saada pois. Pitäisi muistaa sanoa muille, että voisitteko olla hetken hiljaa.” (F2.)

Videoiden laatutason vaatimus jakoi mielipiteitä. Osa haastatelluista koki, että teknisen laadun piti olla “ammattilaistasoa” kun taas toisten mielestä autenttisuus oli tärkeämpää. Yleinen näkemys oli, että myös älypuhelimella kuvattu videomateriaali oli käyttökelpoista tarinajutuissa ainakin joissakin tilanteissa paitsi helppoutensa, myös nopeutensa vuoksi.

“Puhelimella kuvaus helpottaa niin paljon, kun saa kuvattua suoraan pystyformaattiin (D).”

Toimittajan rooli juttukeikalla on hyvin erilainen kuin yleensä. Vaikka toimittajan tehtävä on tarinajutuissakin hankkia ja koostaa tietoa, vähäinen leipätekstin määrä muuttaa ammattiroolia. Tarinajutuissa toimittajan tehtävä on esimerkiksi järjestää keikalle oikeat olosuhteet ja miettiä kysymykset jutussa käytettävään videohaastatteluun tai ääniraitaan. Toimittaja voi olla tapahtumien tallentaja eli kuvaaja, havainnoija, ohjaaja tai aktiivinen osallistuja tai esiintyjä.

“Tarinajutussa roolini toimittajana muuttuu täysin: kerron tarinaa videoiden ja kuvien avulla. Teksti on vain apukeino (L).”

“Perinteisesti on toimittu niin, että kuvaaja kuvaa ja videoi, toimittaja kirjoittaa. Hyvin kapeat roolit eivät tarinoissa toimi (H).”

4.3 Tarinajutun koostaminen

Tyypillisesti jutun koostanut henkilö ja toimittaja työskentelivät tiiminä, ja tekstiosuudet kirjoitettiin tai editoitiin juttua työstäessä. Varsinkin jutun koostamisesta vastanneet muut henkilöt kuin toimittajat kertoivat, että tekstiä oli tyypillisesti aluksi liikaa.

Jutun kuvasto on päätettävä ja käsiteltävä ennen tarinatyökaluun viemistä. Videot pitää editoida oikeaan mittaan, mutta valokuvia pystyy ja usein myös pitää rajata vielä tarinatyökaluissa.

Tarinan koostaminen on kaikkien haastateltujen mukaan tiimityötä. Koettiin, että juttua oli hyvä koostaa pätkissä ja palata siihen aina lyhyen tauon jälkeen. Koettiin myös, että juttu tyypillisesti parani kun sitä tarkasteli useampi henkilö.

“Mitä useampi tarinan katselee, sitä enemmän tulee hyviä kehitysideoita (K).”

“Koostaminen on näpertämistä. Jonkun muun on hyvä tehdä viimeistely (L).”

Keskeinen tehtävä tarinajutun koostamisvaiheessa on lukijan opastaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa vähintään jutun aloitusruutuun lisättyä neuvoa, miten jutussa edetään näytön reunoja

painamalla ja äänellisten ruutujen kohdalla lukijaa pitää ohjata klikkaamaan äänet päälle. Pilotin aikana ohjeistuksesta oli vaihtelevia käytäntöjä varsinkin alkuvaiheessa, mutta kevään edetessä lähes kaikkiin juttuihin alettiin lisätä ohjeet. Puhetta sisältäviin ruutuihin on hyvä laatia myös puheen mukaan rytmitetty tekstitys (subtitles), jotta juttua voi seurata ilman ääniä.

4.4 Tarinajutut vaativat tavallista enemmän aikaa

Tarinajuttujen tuotantoprosessi on teemahaastattelujen perusteella tyypillisesti hitaampi kuin tavallisten verkkojuttujen tuottaminen.

Lyhimmillään tarkastellut tarinajutut ovat kuitenkin valmistuneet tiedonkeruuvaihe mukaan lukien muutamassa tunnissa. Tällöin kyse on kuitenkin ollut hyvin tiiviistä, selkeästä ja vaivattomasta aiheesta.

Tyypillisimmin tarinajuttu valmistui reilun yhden työpäivän aikana, jolloin viimeistelyä tehtiin vielä toisena työpäivänä. Syvällisempään ja kunnianhimoiseen juttuun aikaa on hyvä varata vielä enemmän.

Haastatellut ovat tottuneet nopearytmiseen sanomalehtityöhön ja teemahaastatteluista ilmenikin, että tarinajutut koettiin jossain määrin hitaiksi ja aikaa vieviksi työprosesseiksi. Toisaalta Ylen ohjaaja Tuukka Hoikkalan mukaan (15.2.2023) tarinajuttua tuottaessa paras lopputulos syntyy, kun juttua tehdään pidemmällä aikajänteellä pätkissä ja useita kierroksia editoiden niin, että ennen julkaisua vähintään ”nukutaan yön yli”. Useat haastatellut kertoivatkin, että julkaisuaikataulun salliessa tarinajuttua tehtiin pätkissä muun työn ohessa.

Tarinajuttukeikalla aikaa kuluu tavallista enemmän monipuolisen kuvituksen saamiseksi. Haastattelut ja kuvaukset pitää yleensä tehdä aiheen kannalta keskeisessä paikassa, joka ei ole välttämättä helposti saavutettava kahvila.

Kuvaajalta tarinajuttu vaatii tavallista enemmän aikaa käsiteltävien kuvien suuren määrän ja esimerkiksi videoiden editoinnin vuoksi.

Tekstien kirjoittaminen koettiin todella nopeaksi työvaiheeksi. Tekstejä pitää tyypillisesti tiivistää vielä tarinatyökalussa.

4.5 Sopiiko tarinatyökalu pysyvään ja laajempaan käyttöön?

Esitin kaikille pilottilehdistä haastatelluille suoran kysymyksen siitä, kokevatko he tarinajutut ja tarinatyökalun käyttökelpoiseksi, ja kannattaisiko tarinatyökalu heidän näkemyksensä mukaan ottaa pysyvään ja laajempaan käyttöön.

Jokainen haastateltu oli sitä mieltä, että tarinajutut tai muu mahdollisuus tuottaa verkon erikoisartikkeleita on tervetullut ja tarpeellinen lisä lehtien verkkokerrontaan. Kukaan ei tyrmännyt tarinatyökalua, mutta sillä julkaistujen juttujen tuottaminen koettiin useiden haastateltujen mukaan hitaaksi ja monimutkaiseksi, sekä itse työkalu kömpelöksi sen sisältämien teknisten rajoitteiden tai

selvien toimimattomuuksien vuoksi. Osassa toimituksissa on ollut myös haasteita saada toimittajia ideoimaan tai toteuttamaan tarinajuttuja oma-aloitteisesti. Syyksi arveltiin sitä, että esittämistapa on vieras tai että se koottiin työlääksi tai liian monimutkaiseksi.

Toisaalta useampi haastateltu koki tarinajuttujen tekemisen mielenkiintoiseksi ja innostavaksi. Myös työkalua arvostelleet haastatellut totesivat, että sen ominaisuuksien ja puutteiden kanssa pystyy elämään ja tekniset virheet ovat ratkaistavissa. Osa haastatelluista esitti huolensa siitä, että tarinajuttujen löydettävyyden on huono sen jälkeen, kun juttu ei ole enää esillä lehden verkkosivujen etusivunäkymässä. Teknisiin ongelmiin ja juttujen löydettävyyteen toivottiin ratkaisuja tämän kehittämistyön toimeksiantajalta sekä työkalua ylläpitävältä yritykseltä.

Melko yleinen huolenaihe tarinajuttujen tuottamisessa oli myös niiden vaatima aika. Tämä vaatii ratkaisuja päivittäisessä uutistyyössä ja toimitusten johdolta, jotta tarinajuttuja voidaan jatkossa tuottaa säännöllisesti ja mahdollisesti enemmän. Osa haastatelluista sanoi, että pilottihankkeen aikana annettu tavoite tuottaa vähintään yksi tarinajuttu viikossa jokaisessa pilottilehdessä, on liikaa. Tässä vedottiin pääosin ajanpuutteeseen ja siihen, että tarinajutuiksi sopivia aiheita ei ollut haastateltavien mukaan joka viikko.

Haastatteluissa pohdittiin myös sitä, tulisiko tarinajuttujen tuotanto laajentaa kaikkiin konserniin lehtiin ja toisaalta, tulisiko tarinajuttujen tuotanto keskittää toimitusten sisällä tietyille henkilöille. Nämä asiat jakoivat mielipiteitä. Koettiin, että jokaisella tulisi olla mahdollisuus tuottaa tarinajuttuja, mutta osan haastatelluista mukaan tarinajutun tekeminen vaatii ihmisiltä ymmärrystä verkon esittämistavoista, ammatillista kunnianhimoja ja halua oppia uutta, sekä teknistä osaamista. Myös painetun lehden juttuvaatimukset vaikuttavat haastateltujen mukaan mahdollisuuksiin tuottaa tarinajuttuja. Todettiin, että pienissä lehdissä toimittajat ovat tottuneet esimerkiksi kuvaamaan itse, mutta toisaalta toimenkuvien monipuolisuuden vuoksi kaikki tarinajutuissa kaatuisi toimittajan niskaan.

Osa haastatelluista nosti esiin huolen siitä, että tarinajutut syövät aikaa muulta työltä kuten painetun lehden juttujen kirjoittamiselta. Myös tarinajuttujen hyötysuhdetta verrattuna niiden vaatimaan aikaan ja juttujen saamiin lukijamääriin pohdittiin. Pilotin aikana tavoitteena on ollut, että jokainen lehti julkaisisi vähintään yhden jutun viikossa, mutta osa lehdistä ei ole pystynyt tähän rytmiin. Haastatteluissa nousikin esiin toive siitä, että tarinajuttujen tuotantomäärää ei määriteltäisi ulkopuolelta, vaan se olisi toimitusten itse päätettävissä.

”Ei siihen pystytä meidän resursseilla. Mistä se aika revitään. Kun mietin meidän toimituksen tilannetta, niin kuka pystyy (L).”

”Vähän mietin sitä, onko tämä ajankäytöllisesti järkevää. Hyvä työkalu silloin kun sen käyttö on perusteltua (F2).”

”Kuvaajan kuormittuminen näiden takia vähän huolestuttaa (K).”

4.6 Benchmarking: analyysi ja kokeilu

Käytin kehittämistyössäni benchmarkingia tarkastelemalla samaa Storify.me-julkaisutyökalua käyttävän Ylen neljää ja yhtä Der Spiegelin tarinajuttua, koska ne olivat toteukseltaan ja sisällöltään sellaisia, että niistä oli arvioni mukaan toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä opittavaa. Tein jutuista huomioita, joista pilottilehdet voisivat ottaa oppia tai jotka avartaisivat käsitystäni siitä, ovatko pilotin aikana toteutetut sisällöt juttuprosesseiltaan tai sisällöltään oikealla tiellä.

Päätin esittää konstruktiossa keskeisimmät havainnot tarkastelemastani Ylen ja Der Spiegelin tarinajutuista ja haastattelujen annista. Vaikka en pystynyt tekemään otannaltaan erityisen laajaa tarkastelua, pystyin kirjaamaan konstruktioon huomioita siitä, millaisia hyviä käytäntöjä ja esitystapoja Ylellä ja Der Spiegelillä on. Täydensin tietämystäni haastattelemalla sähköpostitse Ylen vastaavan tuottajan Timo Kämäräisen (23.3.2023) ja tapasin hänet Ylen toimitiloissa Kämäräisen pitämässä presentaatiossa 6.2.2023. Lisäksi haastattelin Teams-videoyhteyden välityksellä Ylen ohjaajan Tuukka Hoikkalan 15.2.2023 saadakseni tarkemman kuvan yksittäisen Ylen tarinajuttuja tuottavan journalistin näkemyksistä.

Der Spiegelin tuotannosta valitsin yhden tarinajutun tarkasteluni kohteeksi oman havainnointini perusteella. Huomasin, että lehti tuottaa laadukkaita tarinajuttuja, joista tyyliltään erottui varsinkin toimittajien kameran edessä juontamat tiiviit jutut, joiden kaltaiset julkaisut olisivat tämän kehittämistyön pilottilehdille uudenlaista verkkosisältöä.

Purin osiin ja tarkastelin seuraavissa tarinajutuissa käytettyjä elementtejä. Olen purkanut seuraavien juttujen rytmiä, pituutta, tarinallisuutta ja teknistä toteutusta.

- Kurz erklärt: So gesund ist die Paläo-Diät wirklich (Der Spiegel 5.3.2023)
- Aleksin majatalo tropiikissa (Yle 18.1.2023)
- Tällaiseen jengiin Suomi on liittymässä (Yle 12.5.2022)
- Kun ystävä alkaa nähdä demoneita (Yle 14.11.2022)
- Etsivä kannoilla (Yle 14.3.2022)

Tarkastelemieni Ylen ja Der Spiegelin tarinajuttujen ja haastattelujen perusteella pystyin muodostamaan käsityksen siitä, mitä opittavaa tämän kehittämistyön aiheena olevilla pilottilehdillä on verrokkien tarinajuttutuotannoista. Purin tarkastelemani tarinajutut ja keskeiset havaintoni niistä taulukoihin, jotka ovat tämän kehittämistyön liitteenä.

Pidin kuitenkin mielessä, että tarkastelemani verrokkiaineisto oli tiivis, joten niistä ei voi tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Jokainen journalistinen artikkeli on itsenäinen tuote, jonka sisältö ja kerronta muodostuu tekijöidensä näkemyksestä ja käytettävissä olevan ajan, resurssien ja journalistisen päätösten yhteistuloksena.

Tarkemmin tutkimieni artikkelien lisäksi olen havainnoinut myös muita Ylen ja Der Spiegelin tarinajuttuja. Olen seurannut kyseistä juttutyyppejä jo ennen pilottihankkeen alkua, arviolta lähes kahden vuoden ajan omasta mielenkiinnostani ja esimerkeistä oppiakseni. Tämän kehittämistyön

aikana ja aiemman havainnoinnin perusteella uskon pystyneeni muodostamaan melko hyvän kuvan tarinajuttujen ja tarinatyökalun toteuttamismahdollisuuksista.

4.6.1 Ylen korttijutut

Ylellä tarinajuttuja nimitetään korttijutuiksi. Selkeyden vuoksi käytän niistä myös tässä yhteydessä nimitystä tarinajuttu. Tarkastelun kohteeksi valitsin Ylen, koska siellä on vastaavan tuottajan Timo Kämäräisen mukaan (6.4.2023) tuotettu jo noin kahden vuoden ajan korttijutuiksi nimettyjä sisältöjä samalla tarinatyökalulla, mikä on käytössä toimeksiantajan pilottiprojektissa.

Yle on tuottanut julkisen muutosvoimakartan, jossa on tarkasteltu median kulutuksen muutosta ja josta voi löytää myös perusteluja sille, miksi Yle on alkanut tuottaa tarinajuttuja. Dokumentin mukaan median digitaalinen kulutus tapahtuu jo lähes täysin älylaitteiden kautta. Vanha sisältö- ja palvelujaottelu tekstin, videon ja äänen välillä ei enää toimi, ja perinteisten journalististen formaattien on vaikea pärjätä kilpailussa kuluttajien ajasta ja huomiosta. (Yle, Strategia- ja asiakkuusyksikkö 2022.)

Yle pyrkii strategiansa mukaan olemaan digitaalisen kehityksen edelläkävijä. Yksi keskeisistä kehityskohteista on mobiilisisällöt (Yle 2020).

Keräsin tietoa Ylen näkemyksistä myös haastatteluilla ja osallistumalla 6.4.2023 Pasilassa tapaamiseen, jossa käsiteltiin Kämäräisen esittelemänä Ylen kokemuksia tarinajutuista.

Ylen tuotantoon tutustuessa huomioni kiinnittyi siihen, että Yle tuottaa tarinatyökalulla todella vaihtelevaa materiaalia: pitkiä, taustoittavia sisältöjä, mutta myös lyhyttä ja nopeaa uutissisältöä. Videoiden osuus tarinajutuissa on merkittävä. Tarinamuotoon tuotetuissa jutuissa on yhtenäinen, melko yksinkertainen visuaalinen ilme, eikä kuviin ja videoihin käytetä juurikaan tarinatyökalun tarjoamia mahdollisuuksia animoida kuvia tai tekstejä. Yleisilme on rauhallinen ja hillitty. Pilottihankkeella on Ylestä paljon opittavaa tarinajuttujen ja tarinatyökalun monipuolisuuden hyödyntämisessä sekä esimerkiksi siinä, että tarinamuodossa hyödynnetään myös kansainvälisten kuvatoimistojen tuottamaa materiaalia. Tuottaja Timo Kämäräisen (6.4.2023) mukaan tarinatyökalun käyttöä pyritään ohjaamaan entistä enemmän myös uutisiin ja tarinatyökalulla toteutetaan esimerkiksi uutisten aamu- ja iltakoosteet, mutta tuotanto on yhä keskittynyt taustoittaviin ja feature-sisältöihin. Ylen tarinajuttutuotannoista oli siis mahdoton tehdä hyvin yksityiskohtaista yhteenvetoa.

Yle pyrkii tarjoamaan tarinajuttuja yleisöjen ”mikrohetkiin” ja tarinajuttuja pidetään näppäränä tapana tarjota tietoja, elämyksiä ja oivalluksia. Yle suosii korkeintaan 20 ruutua pitkiä juttuja, joissa on paljon videoita, joiden kesto yhdellä ruudulla on korkeintaan noin 15 sekuntia. Jutut pyritään aina käsikirjoittamaan ja ennakkoon tehtävää kuvasuunnitelmaa suositellaan. Juttujen tasalaatuisuutta valvotaan ja ylläpidetään tarjoamalla keskitetysti teknistä apua ja koulutusta sekä laajaa mallipohjakirjastoa tarinatyökalussa. (Kämäräinen 6.4.2023.)

Halusin syventää käsitystäni käytännön tarinajuttutuotannosta pilottilehtien ulkopuolella yksittäisen tarinajutun kautta, joten haastattelin Teams-videopuhelun välityksellä Aleksin majatalo tropiikissa -

jutun tuottaneen Ylen ohjaajan Tuukka Hoikkalan (15.2.2023). Haastattelu kesti noin tunnin, jonka aikana hän kertoi tuottamaansa tarinajuttua esimerkkinä käyttäen näkemyksistään. Käytin haastattelun runkona samaa teemahaastattelun pohjaa kuin kehittämistyön toimeksiantajan pilottilehtien toimittajille. Hoikkalaa pyysin haastateltavaksi, koska hän oli tuottanut tarinajutun, jonka kerronnassa oli mielestäni käytetty tarinallisen journalismin elementtejä ja nähty erityistä vaivaa laajan materiaalin tiivistämisessä toimivaksi, tiiviiksi kokonaisuudeksi. Hänen haastattelunsa perusteella pyrin löytämään hyviä toimintatapoja ja poimimaan huomioita siitä, miten pilottilehtien tarinajuttuprosessia voisi kehittää.

Merkittävä ero tämän kehittämistyön kohteena olevaan pilottiprojektiin ja toimeksiantajan julkaisemiin lehtiin verrattuna on se, että Ylellä on käytettävissään merkittävästi suuremmat resurssit. Ylellä on pidempi kokemus tarinatuotannoista, joten heillä on käytettävissään asiantuntijoita, jotka myös neuvovat ja ohjaavat kokemattomampia (Kämäräinen 6.2.2023).

Haastatteleman Tuukka Hoikkalan (15.2.2023) mukaan Ylellä on käytettävissä noin 30 erilaista valmista tarinajuttupohjaa (template), joiden mallien pohjalta niitä tuotetaan. Kämäräisen mukaan virallisia malleja on kuitenkin vain seitsemän. Tarkensin asiaa kysymällä sitä Kämäräiseltä sähköpostitse. Kämäräinen selitti (19.4.2023) kerrottua mallipohjien määrän eroa sillä, että Ylellä on työkalua ja virallisia mallipohjia hallinnoiva taho, mutta eri toimitukset ja yksittäiset tarinajuttujen tekijät voivat laskea mallipohjiksi myös itse luomiaan pohjia tai aiempien tarinajuttujensa pohjia.

Hoikkalan kokemuksen (15.2.2023) mukaan erilaisia malleja on hyvä olla runsaasti, sillä se vähentää teknisen työn määrää ja nopeuttaa koostamista. Tämän kehittämistyön kohteena olevissa pilottilehdissä valmiita template-pohjia on kolme erilaista tyyliperhettä, joissa on määritelty kirjasintyyliä, pistekokoa ja värimaailmaa. Tarkasteluni perusteella suurempi määrä muokattavia juttutyyppisiä voisi nopeuttaa ja helpottaa tämän kehittämistyön toimeksiantajan julkaisemien lehtien tarinajuttutuotantoa.

Totesin myös, että tarkastelimme Hoikkalan kanssa tarinajuttuja hyvin erilaisista lähtökohdista, johtuen Ylen luonteesta pohjimmiltaan tv- ja radioyhtiönä, kun taas toimeksiantaja edustaa sanomalehtiä. Se, mikä Hoikkalalle näyttäytyi tarinankerronnan tiivistämisestä äärimmilleen, on sanomalehtitaustaisille pilottihankkeen toimittajille, kuvaajille ja graafikoille kerronnan laventamista ja esittämistä aivan uusilla kerrontatavoilla. Koin, että tästä perustavanlaatuisesta erosta huolimatta haastattelu oli hedelmällinen, sillä verkkojulkaisut ja tässä tapauksessa tarinajutut ovat risteyskohta, jossa kaksi hyvin erilaista mediaorganisaatiota kohtaavat ja tuottavat sisältöä samalla työkalulla.

Yhtenä keskeisenä huomiona nousi esiin tarinajuttujen lukijan ohjaaminen. Yle ohjaa lukijaa etenemään tarinassa ja esimerkiksi laittamaan äänet päälle, kun taas pilottilehdissä käytäntö on vaihdellut. Kämäräinen painotti (6.4.2023) lukijan ohjeistuksen merkitystä kertomalla, että Ylen havaintojen mukaan opastuksen puuttuminen vaikuttaa merkittävästi lukijan sitoutumiseen juttuun. Ilman ohjeistusta olevasta jutusta poistutaan heti alkuruudun jälkeen herkemmin. Yle hyödyntää tarinatyökalulla luotavien juttujen sisällöissä paljon muuta mediatalon tuotantoa, ja koostaa juttuja

esimerkiksi MOT-ohjelman materiaaleista.

Yle tuottaa jonkin verran hyvin yksinkertaisia, muutaman ruudun mittaisia tarinajuttuja, mutta suuntaus vaikuttaa olevan pitkissä, runsaasti videoita ja tarinatyökalun ulkopuolisessa järjestelmässä animoitua grafiikkaa sisältävissä tarinoissa ja uutisissa, joiden lukeminen ja katsominen läpikotaisin voi kestää jopa 5–10 minuutta. Jutun imu kuitenkin säilyy, jos aihe on esitetty hyvin, jokainen ruutu on perusteltu ja lähtökuva, sekä otsikko on toimiva. Timo Kämäräinen (23.3.2023) vahvisti tulkintani siitä, että tarinajuttujen pitovoima ja niin sanottu jutun imu on hyvä ja tavanomaisia verkkojuttuja parempi.

Teknisestä toteutuksesta Yleltä on mielestäni opittavissa jutun kohteen tai jonkin muun tahon kuin lehden itse tuottaman kuvamateriaalin hyödyntäminen, sekä yksittäisten tarinajuttujen sisällä käytetty hyvin yhtenäinen visuaalinen ilme. Erilaisia tekstin taustavärejä tai laatikoita käytetään säästeliäästi ja harkiten. Yle käyttää myös tarintyökalun mahdollistama elementtien animointia hyvin hillitysti, jolloin tekninen kikkailu ei vie lukijan huomiota itse tarinasta. Yleensä jutuissa on käytetty yhtä tai kahta, korkeintaan kolmea erilaista kirjasinlajia tai taustaväriä, joilla erotetaan toisistaan esimerkiksi tarinaa eteenpäin vievä leipäteksti ja suorat sitaattit. Lisäksi Yle käyttää jonkin verran otsikkotyyppejä tekstejä jutun eri osien jäsentämiseen. Tarkastelemissani tarinajutuissa kuvamateriaalia oli saatu myös haastateltavilta. Vaikka tämä ei ole yleensä teknisesti laadukasta ja eroaa toimituksen itse tuottamasta kuvamateriaalista, muualta saadun kuvamateriaalin autenttisuus ja aitous korvaa Kämäräisen (6.4.2023) mukaan tekniset puutteet.

Haastatteluista ja Ylen sisältöjen tarkastelusta juttujen tarinallisuuden toteutumisen kannalta keskeinen havainto oli se, että Ylellä tuotantoihin käytetään merkittävästi enemmän aikaa kuin pilottilehdissä keskimäärin. Ajankäyttö ei välttämättä kohdistu yksittäisen tarinajutun koostamisvaiheeseen, vaan siihen, miten materiaalia kerätään. Yle julkaisee esimerkiksi M.O.T.-ohjelman jaksojen materiaaleista koostettuja tarinajuttuja, joissa on käytetty runsaasti aikaa tiedonkeruuseen ja toimitustyöhön. Päivittäin ilmestyvissä sanomalehdissä on tyypillisesti totuttu siihen, että juttu keikataan kerralla ja julkaistaan jo seuraavana päivänä tai jopa saman päivän aikana verkossa. Pitkälläkin aikavälillä juttuun harvoin käytetään pienemmissä sanomalehdissä aikaa kahta päivää enempää. Tässä on perustavanlaatuinen ero sanomalehtien toimintaan ja näkemykseni mukaan oppimisen paikka, jos tarinatyökalulla halutaan tuottaa tarinallista journalismia. Kunnianhimoinen ja laadukas tarinajuttu vaatii aikaa.

Vertailu Yleen vahvisti käsitystäni siitä, että olemme pilottihankkeessa tarinajuttujen tuotannossa oikealla tiellä, mutta tarinamuodossa käsiteltävien aiheiden kirjoa ja esitystapaa olisi mahdollisuus laajentaa huomattavasti.

Koostin Hoikkalan (14.2.2023) ja Kämäräisen (23.3.2023) haastatteluista, Kämäräisen presentaatiosta (6.4.2023) sekä huomioistani konstruktion oheisen vinkkilistan asioista, joista Yleltä voi ottaa oppia:

- Jutun aihe – punainen lanka – pitää kirkastaa. Aihe tai jutun näkökulma ei voi olla kovin laava, jotta kerrontaa voi syventää.
- Tarinamuodon pitää tuoda aiheeseen ja kerrontaan lisäarvoa.
- Visuaalista materiaalia on oltava saatavilla runsaasti, jotta sen mahdolliset puutteet eivät rajaa kerrontaa. Kannattaa hyödyntää myös haastatellun itse tuottamaa tai muualta saatavaa kuva- ja videomateriaalia.
- Elementtien pitää olla tarinassa tasapainoisessa suhteessa.
- Vaativaa on tyypistää tarina tiiviiseen muotoon kuitenkin niin, että kerronta ja tarinallisuus eivät kärsi. Tähän auttaa useampi editointikierrös ja juttua sen eri vaiheissa tarkasteleva useampi silmäpari.
- Tarinaa ei kannata editoida lopulliseen muotoonsa kiireessä ja kerralla, varsinkaan jos materiaalia on paljon.
- Korttijutun pitää edetä erittäin selkeästi ja kronologisesti, jotta lukija lukee sen loppuun asti.
- Tekstiruutujen asemointiin kuvien tai videoiden päälle kannattaa käyttää aikaa. Usein tekstiruudut löytävät lopullisen paikkansa vasta kokeilujen kautta.
- Jutun rytmiä voi suunnitella esittämällä sille kysymys-ratkaisuparin mutta-joten-mutta-joten. Tämä tuo kerrontaan dramatiikkaa ja jatkuvuutta.

4.6.2 Uutisen selittäjä – Mallina Der Spiegel

Der Spiegelin tuotannosta tarkastelin juttua Kurz erklärt: So gesund ist die Paläo-Diät wirklich (5.3.2023), jonka purin osiin.

Juttu koostuu vain neljästä videoita sisältävästä ruudusta, joiden jokaisen kesto on 20–30 sekuntia. Automaattisesti ruudusta toiseen etenevän jutun kantava elementti on selostava toimittaja, joka puhuu suoraan lukijalle kameraan katsoen. Juttu toimii referaattina ja sisäänheittotuotteena laajempaan verkkouutisen aiheesta, johon on rakennettu linkki tarinajutun jokaiseen ruutuun. Tarinajutun videoruudut on koostettu ja editoitu erillisessä ohjelmassa, ja tarinatyökalussa juttuun on todennäköisesti lisätty ainoastaan otsikko, tekstitykset (subtitles) sekä linkki pidempään verkkojuttuun. Jutun viimeisen ruudun lopussa toimittaja vielä suosittelee painamaan linkkiä ja lukemaan verkkouutisen.

Tarkastelemani juttu on esimerkki siitä, miten toimittajan roolina voi tarinajutuissa olla myös esiintyjä ja asiantuntija: ”uutisen selittäjä”. Totesin, että kyseisellä tavalla toteutetuissa tarinajutuissa on mahdollista tuoda esiin toimittajan ja lehden perehtyneisyyttä aiheeseen sekä brändätä toimittajia.

Toteutimme Der Spiegelin mallia käyttäen Hämeen Sanomissa jutun Tästä rytinä pankkirintamalla johtuu – Taloustoimittaja kertoo, mitä se voi tarkoittaa ihmisille (17.3.2023). Juttu toteutettiin hyvin nopeasti ja tiiviisti niin, että toimittaja vastasi tekstiruuduilla esitettyihin neljään kysymykseen aiheesta. Juttu saatiin toteutettua hyvin nopeasti: se ideoitiin toimituksessa aamupalaverissa ja valmis tarinajuttu julkaistiin jo saman aamupäivän aikana.

Juttu oli toteutukseltaan ja ulkoasultaan äärimmäisen yksinkertainen, mutta mahdollistaa toimittajan brändäämisen ja persoonan esiin tuomisen uudella tavalla. Esitystapa vaatii toimittajalta luontevaa ja sujuvaa esiintymistä kameran edessä, joka ei ole itsestään selvää sanomalehtitoimittajille.

Laajempi uutisen selittäjän käyttö voikin vaatia toimittajilta harjoittelua tai esiintymiskoulutusta. Teknisesti juttu on melko nopea ja yksinkertainen toteuttaa. Toteuttamamme mallijuttu kuvattiin yhdellä kameralla, minkä lisäksi tarvittiin kuvausvalo sekä mikrofoni äänen laadukasta tallentamista varten. Kuvauspaikkana toimi taloustoimittajan työhuone, joten kuvausjärjestelyt olivat hyvin yksinkertaiset. Kuvauksiin osallistui kolme henkilöä: toimittaja, kuvaaja ja tuottaja, joka luki kysymykset toimittajalle ja kellotti vastaukset, joiden pituudeksi oli määritelty korkeintaan 20 sekuntia vastausta kohden. Kaikki vastaukset kuvattiin kolmeen kertaan, jolloin editoija pystyi valitsemaan vastauksista parhaat.

Tarinatyökalussa ruutuihin lisättiin otsikot, tekstitykset (subtitles), toimittajan nimi tekstiruutuna ja lukijan ohjeistus laittaa äänet päälle. Tarina eteni automaattisesti ruudusta toiseen.

Lukijadatan perusteella juttu kiinnosti lukijoita melko hyvin, ja se nousi julkaisupäivänään muutaman tunnin ajaksi lehden verkkosivuston luetuimmaksi yksittäiseksi jutuksi. Juttuun sitouduttiin melko hyvin, kunnes jutun loppupuolella tapahtunut esittämistavan ja rakenteen muutos aiheutti jonkin verran lukijapoistumaa. Johtuen aiheen päivänkohtaisuudesta jutun elinaika oli myös melko lyhyt.

Jutun rytmiä ja kerronnan muuttamista tulee tarkastella myöhemmissä vastaavissa jutuissa ennen kuin voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, rikkooko kysymys-vastaus-muodon muuttaminen jutun imun. Myös videoruutujen kestoa pitää tarkastella: voisivatko ne olla vielä tiiviimpiä?

Totesin, että tarinatyökalussa kopioitavaan malliin vastaavan uutisen selittäjän pystyy jatkossa toteuttamaan selvästi nopeammin. Juttu oli toteutukseltaan ja ulkoasultaan äärimmäisen yksinkertainen, mutta mahdollistaa toimittajan brändäämisen ja persoonan esiin tuomisen uudella tavalla.

4.7 Tarinajuttujen imun tarkastelu lukijadatan perusteella

Selvitin tarinajuttujen imua tarinatyökalun tuottaman lukijadatan perusteella. Tarkasteluaineistonani oli yhdeksän pilottilehdissä helmi-maaliskuussa julkaistua tarinajuttua. Jokaisen jutun tarkastelujakso oli julkaisupäivä, sekä sitä seuranneet kaksi vuorokautta.

Pyrkimykseni oli selvittää jutun imua esimerkinomaisesti, ei niinkään toteuttaa laajempaa tilasto- tai data-analyysiä.

Tarkasteluni perusteella selvisi, että tarinajuttujen imu syntyy kahden ensimmäisen ruudun aikana. Näiden jälkeen lukijapito on melko hyvä. Lähtökuvalla tai -videolla ja otsikolla on siis valtava merkitys ja ne kannattaa suunnitella huolella. Tyypillisesti kahden ensimmäisen ruudun jälkeen tarinaa on ruudusta toiseen jatkanut noin 94–98 prosenttia lukijoista per ruutu. Keskimäärin noin 44 prosenttia lukijoista luki tarinajutun loppuun asti.

Olen purkanut tarkasteltujen juttujen pääasiat eli ruutujen määrän, keskimääräisen lukuajan, lukijan käyttämän päätelaitteen ja jutun lukijapidon eli sen, miten moni jutun avannut on lukenut loppuun asti, oheiseen taulukkoon (taulukko 1).

Ruutujen määrä	Keskimääräinen luku-aika	Päätelaitteet (%): Mobile/desktop/tablet	Lukenut loppuun (%)
12	1 m 1 s	91/6/3	36,9
11	48 s	91/6/3	41,01
12	53 s	76/20/4	43,97
21	1 m 26 s	77/15/8	45,55
12	1 m 8 s	77/19/4	56,18
24	1 m 25 s	55/34/11	62,48
24	1 m 25 s	63/31/6	52,65
7	23 s	67/28/5	54,51
14	43 s	63/30/7	43,56

Taulukko 1.

Jutun pituudella ei otannan perusteella vaikuta olevan suurta merkitystä jutun keskimääräiseen lukijapitoon, eli pitkätkin jutut kiinnostavat. Juttujen pituus vaikuttaa keskimääräiseen luku-aikaan. Jutuista kolme oli yli 20 ruutua pitkiä mukaan lukien tekijätiedot. Näiden keskimääräinen luku-aika oli 1 minuutti 25 sekuntia. Lyhimmän jutun luku-aika oli vain 23 sekuntia. Mobiililaitteella juttuja luki keskimäärin 66 prosenttia lukijoista. Kahdessa jutussa mobiililukijoiden osuus oli 91 prosenttia ja yhdessä jutussa vain 55 prosenttia.

On huomioitava, että oheisesta vertailusta pystyy tekemään muutamia suuntaa antavia johtopäätöksiä, mutta luotettava tilastoanalyysi vaatisi merkittävästi suuremman otannan. Lisäksi vertailu olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa tarkastelemalla julkaistuja tarinajuttuja koko pilottijakson ajalta.

5 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

5.1 Yhteenveto ja keskeiset havainnot

Tässä luvussa teen tiiviin yhteenvedon kehittämishankkeen tuloksista ja keskeisistä havainnoistani pohjautuen tutkimusmateriaaliin, teoretietoon ja havainnointiini.

Pyrin tässä kehittämistyössä tarkastelemaan sitä, miten tarinajuttuja on toteutettu ja kannattaisi tutkimusaineiston perusteella toteuttaa, sekä miten niissä voisi toteuttaa tarinallista journalismia. Lisäksi pyrin selvittämään, kokevatko pilottihankkeen journalistit tarinajutut ja tarinatyökalun käyttökelpoisiksi ja mielekkääksi tavaksi tuottaa sisältöä, eli miten tarinatyökalu soveltuu tarkoitukseensa.

Tarinallisessa journalismissa käsitellään tyypillisesti muita kuin uutistapahtumia, ja tarinallisuudessa näkökulma voi olla uutisista poikkeava ja ajattomampi. Tarinallisessa journalismissa jutun rakenne voi polveilla, se voidaan jakaa kohtauksiin ja siihen sisältyy usein uutisia syvempiä henkilökuvia, sekä mahdollisesti kertojaääni. Verkkosisällöissä tarinallisessa journalismissa voidaan hyödyntää monipuolisesti erilaisia kerrontatapoja, esimerkiksi videoita, ääniraitaa, infografiikkaa ja muita rikasteita, jotka liittyvät kiinteästi tarinan kerrontaan. Erikoisartikkeleissa, joiksi tarinajutut tässä kehittämistyössä käsitetään, on tyypillistä, että erilaiset kerrontakeinot limittyvät saumattomasti yhteen ja lukijan eteneminen jutussa on suvuvaa. (Kts. esim. Kuutti 2012,40; Nousiainen 2013, 10; Lassila-Merisalo 2020, 7-8, Marino ym. 2016, 1.)

Käsitykseni mukaan tarinallisen journalismin tyypillisten piirteiden sisällyttäminen vain vähän tekstiä sisältäviin tarinajuttuihin on mahdollista, mutta se vaatii tarinajuttujen esittämistavan ominaisuuksien ja mahdollisuuksien hyödyntämistä monipuolisesti, mutta myös tarinatyökalun rajoitteiden ymmärtämistä. Tarinajutussa on mahdollista päästä pintaa syvemmälle, kun juttua miettii minidokumenttina, jossa teksti on vain yksi tapa kertoa lukijalle aiheesta. Hyvässä tarinajutussa asioita ei kerrota kirjoitettuna tekstinä, vaan niitä näytetään ja kerrontaa syvennetään esimerkiksi kuvilla, videoilla ja infografiikkana. Esimerkiksi henkilöjutussa haastateltu voi päästä ääneen ja hänen persoonaansa voidaan tuoda esiin aivan eri tavalla kuin kirjoitettuna tekstinä dokumentoimalla ja näyttämällä tapahtumia. Tarinajuttujen kerrontamahdollisuudet ovat hyvin monipuolisia, mutta vaativat tekijältään osaamista. Tarinallisuus vaatii myös aikaa ja vaivannäköä, sillä syvälinen ja laadukas tarinajuttu harvoin syntyy yhdellä juttukeikalla tai yhden haastattelun perusteella.

Koska tarinatyökalu nojaa vahvasti visuaalisuuteen, kuvallisen materiaalin pitää olla monipuolista, informatiivista ja kantaa tarinaa. Tämä voi vaatia ajallisesti tavanomaista verkkojuttua pidempää seurantaa ja esimerkiksi useita juttukeikkoja. Lisäksi tarinallisuuden saavuttaminen vaatii aikaa ja vaivaa – toimittajan sekä kuvaajan pitää usein viettää aikaa jutun kohteen kanssa haastatteluhetkeä pidempään. Toinen vaihtoehto on saada kuvamateriaalia haastateltavalta pidemmältä aikaväliltä, jonka avulla on mahdollista luoda juttuun tarinallisuutta ja ajallista syvyyttä. Tarinallisuuden ei

kuitenkaan pidä olla itsetarkoituksellista, eikä sitä voi liimata juttuun päälle, jos materiaali on ohutta. Tarinatyökalulla voi tuottaa varsin näyttäviä ja kiinnostavia sisältöjä myös hyvin tiiviissä muodossa.

Johtopäätökseni on myös, että tarinajutut ovat toimeksiantajan viitekehyksessä verkon erikoisartikkeleita, joissa voi olla tarinallisen journalismin piirteitä. Kuitenkin pilottihankkeen aikana varsinaisia tarinallisen journalismin piirteitä on mielestäni hyödynnetty vielä melko vähän. Sisällöt ovat olleet pääosin feature-tyyppisiä, mutta eivät ole useinkaan vieneet lukijaa erityisen syvälle aiheeseen. Pääsyyinä tähän on ollut kokemattomuus juttutyypistä ja sen mahdollisuuksista sekä totutut työtavat tai toimituksen resurssit, joiden vuoksi sisällöt tuotetaan julkaisukuntoon melko nopeasti.

Tarinajutun ennakkosuunnittelu ja juttuprosessi poikkeaa merkittävästi painetusta lehdestä tai tavanomaisesta verkkojutusta. Jutut elävät visuaalisuudesta ja toimiva kuvakerronta sekä jutun punaisen langan kirkastaminen tekijöille ja lukijalle on tarinajutun onnistumisen edellytys. Tarinajutun ruutujen luonteva rytmi on erittäin tärkeää jutun kiinnostavuuden ja lukijapidon kannalta.

Kirjoitettua tekstiä jutuissa on huomattavan vähän, kun taas videoita, ääntä, grafiikkaa, kuvia ja muita kerronnan keinoja on mahdollisuus käyttää monipuolisesti. Tämä muuttaa toimittajan roolia ja luo usein tarpeen tavanomaista verkkojuttua tarkemmalle käsikirjoitukselle ja ennen juttukeikkaa tehtävälle kuvasuunnitelmalle. Kuvaajan ja kuvamateriaalin rooli kerronnassa korostuu. Tarinajuttu on lähes aina ryhmätyötä, mutta tarvitsee jonkun, joka ohjaa tai johtaa prosessia ennakkosuunnittelusta julkaisuun asti. Työroolit ovat tarinajutuissa moninaisempia kuin tyypillisesti: toimittaja voi olla myös kuvaaja tai ohjaaja, ja jutun koostava visualisti on usein osallistunut tavallista enemmän myös tekstisisältöjen tuottamiseen tai editointiin.

Helmi-maaliskuussa julkaistuissa tarinajutuissa ennakkosuunnittelu on ollut hyvin vaihtelevaa. Toisinaan on tehty hyvin tarkka, jopa ruutupohjainen kuvasuunnitelma ja käsikirjoitus. Toisinaan juttu on toteutettu lähtemällä keikalle, jonka jälkeen tarina on koostettu siitä materiaalista, mitä keikalta on satuttu saamaan.

Nähdäkseni toimivan tarinajutun saa tehtyä kummallakin tavalla, mutta hyvä ennakkosuunnitelma selkeyttää juttuprosessia, nopeuttaa työtä, tiivistää kerrontaa ja tekee jutusta terävemmän. Jos haluaa, että jutun sisältö on päryttävä, syvälinen ja ytimekäs, vaivaa kannattaa nähdä jo ennakkoon. Tämä myös säästää aikaa jutun koostamisen vaiheessa. Esimerkiksi jutun lähtö, eli otsikko ja kansiruutu kannattaa suunnitella jo etukäteen. Samoin hyvä ennakkosuunnitelma ja taustoitus mahdollistaa syvälinen, aidosti tarinallisen jutun. Pitkiä tarinoita voi tehdä helposti ja melkein mistä aiheesta tahansa, mutta laatua ei synny sattumalta.

Tarinatyökalu mahdollistaa hyvin monenlaisen kerronnan ja aihepiirien esittämisen. Yhteinen piirre tarinajuttuina esitettävillä sisällöillä on, että juttu pitää pystyä esittämään visuaalisesti ja sillä on oltava selvä näkökulma. Juttu ei saa rönsyillä perusteettomasti, eikä sitä pidä pitkittää turhaan. Jutun aloitusruutu ja seuraava ruutu ovat keskeisessä asemassa lukijapidon kannalta. Niiden pitää synnyttää lukijalle halu lukea ja katsella juttu kokonaan. Aloituksen jälkeen tarinajuttujen lukijapito

on melko hyvä loppuun asti myös pidemmissä jutuissa, mutta juttu pitää rytmittää tasapainoisesti ja jokaisen ruudun on vietävä tarinaa eteenpäin ja oltava perusteltu.

Lukijaa on tärkeää ohjata kertomalla miten jutussa eletään. Puhetta sisältävät ruudut on myös tekstitettävä, sillä niitä on pystyttävä seuraamaan myös ilman ääniä. Jutun sisällä olevien videoiden on kuitenkin syytä olla melko lyhyitä tai ne pitää jakaa kahteen tai useampaan ruutuun. Näin toimiessa lukija maltaa todennäköisemmin katsoa videot kokonaan, eikä juokse jutun läpi ruudusta toiseen hyppien ja nopeasti silmäillen. Jutun sopivaa mitta on jossain määrin mahdoton rajata, sillä myös pidemmissä, yli 20 ruudun jutuissa on ollut melko hyvä lukijapito.

Tarinajutut on otettu pilottilehdissä pääosin hyvin vastaan ja tarinajutut koettiin esittämistavaksi, jonka toivotaan jäävän pysyvään käyttöön. Työnkuluissa on kuitenkin opeteltavaa ja parannettavaa kuin myös itse tarinatyökalussa on teknisiä puutteita, jotka vaativat kehittämistä.

Yhteenvetoani lukiessa on huomioitava, että haastattelin ainoastaan tarinajuttujen tuotantoon osallistuneita henkilöitä, jotka suhtautuivat tarinajuttuihin mahdollisesti positiivisemmin kuin sellaiset henkilöt olisivat suhtautuneet, jotka eivät olleet mukana tarinajuttujen tuottamisessa. Kaikki pilottilehtien toimituksissa eivät varmastikaan ole kiinnostuneita juttujensa esitystavasta verkossa tai eivät halua perehtyä tarinajuttujen vaatimiin uudenlaisiin työskentelytapoihin. Monessa lehdessä tarinajuttuja tuottavien henkilöiden määrä oli vielä tutkimusjaksoni aikaan melko pieni, ja tarinajuttujen tuotanto oli keskittynyt tietyille henkilöille. Tarinajuttujen tuotantomäärän ja niiden tekijöiden, sekä juttujen laadun parantaminen vaatii paitsi ohjeistusta ja aikaa, myös toimitusten työnkulkujen ja ajankäytön kehittämistä tarinajuttujen tuotantoa tukevaksi ja uuden esittämistavan opettelua kannustavaksi.

Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli kehittää toimeksiantajan julkaisemien lehtien tarinajuttuprosessia konstruktion eli oppaan avulla. Tavoitteeni oli esittää perusteltuja, haastatteluihin, teoriaan, benchmarkingiin ja havaintoihini pohjautuvia esimerkkejä ja ohjeita siitä, miten ja millaisia tarinajuttuja voi ja kannattaa tuottaa. Pyrin kirjoittamaan selkeän, mutta kuitenkin kattavan oppaan, jota voi jatkossa käyttää tarinajuttujen ideoinnin ja käytännön toteutuksen apuna. Tavoitteeni oli, että opas olisi pidempäänkin käyttökelpoinen sellaisenaan, tiivistettynä tai myöhemmin päivitettynä apuna, jos tarinatyökalu otetaan Keski-suomalainen-konsernissa laajempaan käyttöön.

Käytännössä aloitin kehittämäni oppaan kirjoittamisen jo tämän kehittämistyön tiedonhankinnan aikana ja tein näitä kehittämistyön vaiheita rinnakkain. Päädyin ratkaisuun siksi, että konstruktiota laatiessani tein jatkuvasti lisää havaintoja ja oivalluksia tarinajuttujen tuotannosta perustuen omiin kokemuksiini, haastatteluihin ja muiden pilottilehtien juttutuotantoihin. Koin, että rinnakkainen tekeminen edesauttoi oppimistani ja auttoi myös luomaan oppaasta mahdollisimman ajankohtaisen ja kattavan, jotta siitä on hyötyä tarinajuttujen toteuttajille ja toimeksiantajalle. Osa oppaan sisällöstä kuten lukijan ohjeistaminen on otettu jo tämän kehittämistyön aikana laajemmin käyttöön pilottilehdissä.

Olin jo ennen kehittämistyön tekemistä rajannut, etten tee teknistä opasta, sillä työkalu on ollut koko konstruktion kirjoittamisen ajan käytössä, ja toimeksiantaja on parannellut ja muokannut sitä sekä ohjeistanut työnkulkuja pitkin pilottihanketta. Keskityin tarinajuttujen tuottamiseen journalistisesta näkökulmasta ja sellaisten työnkulkujen kannalta, jotka eivät ole suoranaisesti riippuvaisia yksittäisistä teknisistä ominaisuuksista.

Konstruktion rakenteeseen ja sisältöön vaikutti myös oma toimenkuvani verkkosisältöihin keskittyvänä uutispäällikkönä ja aktiivisena osallistujana tarinajuttutuotannoissa. Omat havaintoni olivat lopulta melko saman suuntaisia kuin teemahaastattelujen tulokset ja Yleltä benchmarkingilla ja haastatteluissa saamani tiedot. Suurinta hajontaa oman näkemykseni ja osan haastatelluista näkemyksissä oli siitä, miten tarkka tarinajuttujen ennakkosuunnitelman tulee olla. Päädyin suosittelemaan oppaassa mahdollisimman tarkan ennakkosuunnitelman tekemistä, sillä tätä näkemystä tuki omien kokemusteni lisäksi usean haastatellun näkemykset sekä benchmarking.

5.2 Konstruktion muoto ja rakenne

Tässä avaan luomani konstruktion sisältöä ja rakennetta pääpiirteittäin. Konstruktion ensimmäinen toimeksiantajalle luovutettu versio on luettavissa tämän kehittämistyön liitteenä.

Olin päättänyt, että kehittämäni konstruktio julkaistaan toimeksiantajan brändiulkoasun mukaisena Powerpoint-raporttina. Konstruktion tuottaminen valmiin ulkoasun mukaiselle pohjalle helpotti yhdenmukaisen, toimeksiantajan ulkoasun mukaisen tuotteen tekemisen. Lisäksi Powerpointia puolsi se, että sähköiseen versioon on mahdollista upottaa linkkejä käyttämiini esimerkkijuttuihin sekä muuhun käyttämäni lähdemateriaaliin.

Powerpointin luonteeseen kuuluu hyvin tiivis ilmaisu, mikä piti ottaa huomioon konstruktiota luodessa. Powerpointiin upotettavien linkitysten avulla minun oli silti mahdollista tarjota konstruktion lukijoille tilaisuus tutustua itsenäisesti ja tarkemmin käyttämäni esimerkki- ja lähdemateriaaliin. Opasta luodessa pyrin kirjoittamaan ja jäsentämään sen sisällön ja rakenteen siten, että sitä on myöhemmin mahdollista muokata tai tiivistää.

5.2.1 Oppaan johdanto ja pilottihankkeen esittely

Oppaan johdannossa sekä sitä seuraavassa pilottihankkeen esittelyssä kerron lyhyesti, mitä olen tutkinut ja miten olen luonut kehittämäni oppaan, sekä esittelen itseni.

Luon myös lyhyen katsauksen pilottihankkeen syihin eli median digitalisoitumiseen ja avaan keskeisiä käsitteitä tarinallista journalismia ja erikoisjuttuja ja kerron, miksi toimeksiantaja on mahdollistanut pilottilehdille tarinallisten digisisältöjen tuottamisen.

5.2.2 Opas: juttuprosessi, työnkuvat, esimerkkijutut ja tiivistelmä

Konstruktiossa varsinaisen oppaan osuus on lähes 60-sivuinen kokonaisuus, joka alkaa tutkimusmateriaaliin perustuvalla osuudella. Tässä yhteydessä puran tarinajutun luomisprosessin osiin ja esitän suosituksia aihepiireistä, ennakkosuunnittelusta, juttukeikasta, jutun koostamisesta tarinatyökalussa sekä kerron, miten työnkuvat ja roolit poikkeavat tavanomaisesta tekstiin ja valokuviiin perustuvista jutuista. Kerron tutkimusaineistooni perustuen myös siitä, miten vähän tekstiä sisältävistä tarinajutuista on mahdollista tuottaa syvällistä tarinallista journalismia.

Seuraavaksi avaan useiden yksittäisten tarinajuttujen tuotantoja tekijöiden kertomana, esitän kyseisistä jutuista havaintoja, sekä puran juttujen sitouttavuutta ja menestystä tarinatyökalun lukijadatan perusteella.

Pilottilehtien esimerkkijuttujen jälkeen esittelen verrokkien eli Ylen ja Der Spiegelin toimintatapoja ja julkaistuja tarinajuttuja. Näiden yhteydessä on Ylen benchmarkingista johdettu vinkkilista ja avaan yhden tarinajutun tuotantoa tarkemmin. Der Spiegelin osalta kerron uutisen selittäjäksi nimeämästäni juttutyypistä, jossa toimittaja esiintyy kameralle.

Oppaan osuuden päättää tiivistelmä, johon olen purkanut mahdollisimman lyhyesti tutkimukseni perusteella keskeisimmät tarinajuttutuotannossa huomioon otettavat asiat ja suositukset toimivasta juttuprosessista.

5.2.3 Konstruktion toinen osa

Konstruktion toinen osa keskittyy toimeksiantajalle suunnattuun tietoon tarinajuttujen sitouttavuudesta, tekijöiden palautteesta sekä omia keskeisiä havaintojani.

Avaan toisen osan aluksi tarinajuttujen imua tarkastelemalla yhdeksän pilottilehtien helmimaaliskuussa julkaiseman tarinajutun keskimääräistä lukuaikaa ja jutun sitouttavuutta. Lisäksi esitän tutkimusaineistoon perustuvia huomioita siitä, millaiset ratkaisut vaikuttavat kiinnostavan lukijoita ja toisaalta, milloin lukija todennäköisesti poistuu jutun parista.

Toisen osan keskeinen tieto toimeksiantajalle on kooste tarinajuttuja pilottihankkeessa tuottaneiden journalistien näkemyksistä siitä, miten hyvin tarinatyökalu soveltuu tarkoitukseensa ja toivotaanko sen ottamista pysyvään käyttöön.

Toisen osan lopuksi esitän omat keskeiset havaintoni ja huomioni, koulutustarpeita sekä ehdotukseni siitä, miten tarinajuttujen laatua ja määrää voisi toimeksiantajan lehdissä tutkia ja parantaa.

5.3 Tarkastaminen ja luotettavuusarvio

Opinnäytetyön arvioinnin kannalta on olennaista, että opinnäytetyöprosessin tulee olla kokonaisuutena luotettava (Vilkkä 2021, 185), eikä siinä voi esittää sattumanvaraisia tuloksia tai kehittämissuhteita. Tähän olen pyrkinyt keräämällä käytettävissäni olevassa ajassa mahdollisimman laajan ja monipuolisen tutkimusaineiston, jonka tutkimusprosessin olen pyrkinyt kirjoittamaan avoimesti tähän opinnäyteraporttiin. Konstruktion edetessä olen käynyt jatkuvaa keskustelua toimeksiantajan kanssa ja olen tarkastuttanut konstruktion usealla taholla.

Kerron tässä yhteydessä siitä, miten konstruktiota tarkastettiin ja miten olen arvioinut käyttämäni menetelmien ja johtopäätösten luotettavuutta.

Kehittämistyössä käyttämäni tutkimusmenetelmä oli konstruktivinen tutkimusote, jossa ratkaisuna tutkimusongelmaan luotiin konstruktiot eli opas. Konstruktivisessa tutkimuksessa ratkaistaan tärkeä tosielämän ongelma (Lukka 2006, 112), ja tarjotaan myös uutta tietoa. Kehittämäni opas sisältää toimeksiantajalle merkityksellistä uutta tietoa tarinajuttujen tuottamisesta ja tarinatyökalun sekä juttutyypin käyttökelpoisuudesta.

Halusin tarkistaa oppaan sisällön ennen sen julkaisemista. Lähetin konstruktion tarkastettavaksi niin osissa kuin kokonaisuutena versiona.

Oppaassa olen nostanut esimerkinomaisesti esiin ja purkanut kuusi pilottilehtien tuottamaa ja yhden Ylen tarinajutun tuotannon, joita varten haastattelin kyseisten juttujen työryhmiä tai yhtä kunkin jutun tekijöistä. Yhden esimerkkijutuista tuotin ja toteutin itse. Jokainen esimerkkijuttu varten haastateltu henkilö tarkasti ennakkoon konstruktiosta sen osuuden, johon heitä on nimellä haastateltu. En ollut sopinut konstruktion tarkastamisesta esimerkkijuttujen osalta etukäteen. Päätin kuitenkin lähettää sen tarkastettavaksi niille haastatelluille, joiden tekemiä juttuja käytin nimettyinä esimerkkeinä. Lähetin heille kuvakaappaukset kyseisistä oppaan sivuista ja pyysin heiltä kommentteja ja korjauksia, mikäli he olisivat katsoneet konstruktion näiltä osin sisältävän virheellistä tietoa tai vääriä tulkintoja.

Oppaan tarkistivat siinä nimettyjen juttuesimerkkien osalta toimittaja Kati Laitinen (Hämeen Sanomat), toimittaja Jari Pietiläinen (Etelä-Suomen Media), kuvaaja Päivi Toivanen (Etelä-Suomen Media), toimittaja Meri Remes (Savon Sanomat), kuvaaja Jaakko Heiskanen (Savon Sanomat), graafikko Anssi Hietamaa (Etelä-Suomen Sanomat) ja ohjaaja Tuukka Hoikkala (Yle). Varsinaisia asiavirheitä ei kenenkään mukaan ollut, mutta korjasin tai tarkensin palautteen perusteella muutamia yksityiskohtia, jotka eivät vaikuttaneet oppaan kokonaisuuteen tai johtopäätöksiini. Vastausten perusteella opas vaikutti mielenkiintoiselta ja se sisälsi haastateltujen mukaan tärkeimmät huomiot kyseisistä juttutuotannoista.

Koko oppaan lukivat ja tarkastivat ennakkoon Keski-Suomalainen oy:n digiyksikön päällikkö Juho Hämäläinen ja konsernin ulkoasupäällikkö Seija Finne-Saarento. Hämäläisen kanssa olin sopinut

konstruktion tarkastamisesta jo toimeksiantosopimusta tehdessä, sillä hän on keskeinen henkilö kaikissa toimeksiantajan digikehityshankkeissa ja hän vastaa mahdollisesta jatkosopimuksesta tarinatyökalun tuottajan kanssa. Toiseksi tarkastajaksi pyysin Keski-suomalainen-konsernin ulkoasupäällikön Seija Finne-Saarenon, joka on keskeisessä asemassa pilottihankkeessa ja toiminut ohjaajana ja sparraajana pilottilehtien tarinajuttutuotannoissa. Molemmilla on laaja tietämys digitaalisesta journalismista, minkä lisäksi he ovat olleet pilottivaiheessa yhteydessä eri lehtiin ja pystyivät myös oman tietämyksensä ja kokemuksena perusteella arvioimaan konstruktion luotettavuutta ja hyödyllisyyttä.

Lähetin oppaan ensimmäisen version tarkasteltavaksi jo 22.3.2023 sen ollessa yhä keskeneräinen. Tässä yhteydessä pyysin näkemyksiä siitä, puuttuiko oppaasta tai sisältösuunnitelmasta jotain olennaista. En saanut korjausehdotuksia. Ensiversion perusteella Finne-Saarento totesi materiaalin lupaavaksi ja pyysi, että esittelisin valmiin konstruktion pääkohdat Keski-suomalaisen tarinajuttutuotantoja varten luodun Teams-ryhmän kyselytunnilla toukokuussa.

Valmiin oppaan ensimmäisen version luovutin tarkastettavaksi 9.4.2023. Lähetin oppaan tarkistettavaksi julkaisumuodossaan, eli Powerpoint-muotoisena tiedostona. Pyysin Hämäläistä ja Finne-Saarentoa arvioimaan oppaan sisältöä, ja antamaan palautetta, onko oppaassa heidän mielestään asiavirheitä, pitäisikö oppaaseen heidän mielestään lisätä jotain tai onko siinä osuuksia, jotka pitäisi karsia. Pyysin palautetta ja kritiikkiä myös siitä, vastasiko konstruktio toimeksiantoa ja antoiko se tukea päätöksentekoon tarinatyökalun jatkokäytöstä pilotin jälkeen.

Hämäläisen lähettämä palaute (12.4.2023) oli ytimekäs: ”tämä oli rautaa”. Hän ei esittänyt korjauksia konstruktion. Hämäläinen tarkensi vielä myöhemmin (18.4.2023), että konstruktion rakenne on toimiva, ja kertoi että kehittämistyön tulosten perusteella on vakavasti syytä harkita toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen tekemistä tarinatyökalun palveluntarjoajan kanssa.

Finne-Saarento ei myöskään löytänyt valmiista konstruktiosta varsinaisia asiavirheitä. Hänen mukaansa (19.4.2023) opinnäyte oli ”valmista kamaa” ja olin saanut haastateltavista paljon irti. Finne-Saarento jatkoi konstruktion nostamieni haastattelukommenttien osoittavan, miten laaja skaala pilottilehdissä on töissä ihmisiä, jotka ajattelevat hyvin eri tavalla. Hän totesi konstruktiosta olevan toimeksiantajalle varmasti hyötyä.

Finne-Saarento esitti muutamia muutoksia, jotka otin huomioon oppaassa. Hän toivoi minun tarkentavan ohjeistuksessa sitä, mitä työkalulla kannattaa tehdä visuaalisesta näkökulmasta. Hän toivoi minun myös tarkentavan suositusta sopivan mittaisista tarinajutuista, jotta lukijalle ei muodostuisi mielikuvaa, että ”10 still-slidea on ok”. Hän piti hyvänä, että nostin esiin kunnianhimoisempien tarinajuttujen ajankäytöllisiä vaatimuksia.

Luovutin valmiin oppaan toimeksiantajalle 4. toukokuuta. Sovimme, että konstruktio tarjotaan KSML-lehtien tarinatuotantoja tekevien toimitusten käyttöön. Esittelen oppaan toukokuun puolivälissä Keski-suomalainen-konsernin sisäisellä, Teamsin välityksellä järjestettävällä tarinajuttujen kyselytunnilla. Sovimme myös, että teen oppaasta noin 20 sivun tiivistelmän.

Luotettavassa tutkimuksessa ei Vilkan (2012, 185) mukaan voi olla sisäisiä ristiriitoja. Journalismi ei kuitenkaan ole yksiulotteista, eikä ehdottomia oikeita vastauksia esimerkiksi työnkulkuihin ole olemassa. Jokainen julkaistu sisältö on itsenäinen tuotteen ja tekijöidensä ratkaisujen ja muiden muuttujien tulos. Olenkin pyrkinyt konstruktiossa tuomaan avoimesti esiin erilaiset näkökulmat tarinajuttutuotannoista, kuten esimerkiksi juttujen ennakkosuunnittelun tarpeesta ja tarkkuudesta.

Haastateltujen osin eriävistä näkemyksistä huolimatta olen tutkimusaineiston kokonaisanalyysiin perustuen suosittelut mahdollisimman tarkan ennakkosuunnitelman laatimista. Silti olen konstruktiossa kertonut, että toimivan jutun voi tuottaa monella eri lähestymistavalla, eikä yksiselitteisesti parasta käytäntöä ole olemassa. Päädyin tähän ratkaisuun koska olisi väärin väittää, että toimivan tarinajutun voi toteuttaa vain yhdellä tietyllä tavalla.

5.4 Käytettyjen menetelmien arviointi

Arvioin tässä luvussa käyttämiäni menetelmiä.

Käyttämilläni tutkimustavoilla saamani tiedot vastasivat hyvin asettamiini tutkimuskysymyksiin. Käyttämäni käsitteet liittyvät Vilkan (2021, 185) ohjeiden mukaisesti empiiriseen, kokemusperäiseen maailmaan ja suunnittelemani tuote eli opas on syntynyt toteutuneen opinnäyteprosessin seurauksena.

Olen pyrkinyt läpi opinnäyteprosessin työskentelemään johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti, ja olen prosessin aikana ollut yhteydessä niin toimeksiantajaan kuin myös opinnäyteohjaajaani varmistaakseni, että käyttämäni menetelmät ja asettamani tavoitteet täyttävät opinnäytetyölle esitetyt vaatimukset. Olen pyrkinyt käyttämään olennaisia, ajantasaisia ja luotettavia lähteitä.

Sain haastattelujen, benchmarkingin ja havainnoimalla keräämäni tiedon perusteella vastauksen siihen, millainen on tyypillisesti toimiva tarinajutun juttuprosessi ja miten juttuihin saa tuotua syvempää tarinallista journalismia.

Pilottilehtien edustajien haastattelut antoivat arvokasta tietoa siitä, millaiseksi tarinajuttuprosessit olivat lehdissä alkaneet muodostua ja mitä hyviä käytäntöjä on syntynyt, mutta myös, millaisia virheitä tuli välttää. Haastattelut antoivat lisäksi toimeksiantajan toivomaa tietoa siitä, miten tarinajutut ja tarinatyökalun käyttökelpoisuus koetaan toimituksissa. Haastattelutietoa tuki datapohjainen tarkastelu, jonka tein pienelle otannalle toimeksiantajan lehtien julkaisemista tarinajutuista.

Opas tarinajuttujen tuottamiseen valmistui lopulta melko lyhyessä ajassa. Tämä johtui pilottihankkeen aloituksen viivästymisestä toimeksiantajasta johtuvista syistä. Viivästys tiivistä erityisesti sitä aikaa, joka minulla oli käytettävissäni haastatteluihin ja havainnointiin, minkä lisäksi jouduin tekemään haastattelut jo pilotin hyvin varhaisessa vaiheessa. Lopulta tein teemahaastatteluja yhteensä 13, joka on jopa hieman enemmän kuin olin alunperin ajatellut. Lisäksi tein yhden benchmarkingia tukeneen haastattelun. Todettuani, että teemahaastattelujen enemmistö

tuki benchmarkingia ja omia havaintojani, saatoinkin luottaa myös siihen, että saamani materiaali oli luotettavaa ja käyttökelpoista.

Benchmarking antoi tietoa ja näkökulmia tarinajuttujen tuotannosta ja työnkuluista muissa julkaisuissa, sekä tuki muiden käyttämieni tutkimusmenetelmien tuloksia. Benchmarkingin avulla pystyin laajentamaan käsitystäni toimivasta tarinajuttutuotannosta ja juttujen esittämistavoista ja sain tukea myös omille havainnoilleni.

Havainnointia harjoitin käytännössä läpi kehittämistyön päivittäisessä työssäni, jonka yhtenä osana on tarinajuttujen suunnittelu, ohjaaminen ja toteuttaminen. Vilkan mukaan (2021, 186-187) havaintojen tallentaminen lisää havainnoinnin luotettavuutta ja tarkkuutta. Tallensin havaintojani tutkimuksen aikana käytännössä kolmella eri tavalla. Täytin teemahaastattelujen kaltaista kyselykaavaketta niistä jutuista, joiden tuotantoon osallistuin itse helmi-maaliskuun aikana. Lisäksi kirjoitin havaintojani vapaamuotoisesti word-tiedostoon. Kolmas havaintojeni tallennustapa oli whatsapp-sovellus, johon sanelin ääniviestejä itselleni sellaisissa tilanteissa, joissa muistiinpanojen kirjoittaminen ei ollut mahdollista. Olin myös jatkuvassa keskusteluyhteydessä muihin pilottilehtien tarinajuttuja tuottaneisiin henkilöihin konsernin sisäisen Teams-keskusteluketjun välityksellä. Keskusteluketjuun välitettiin julkaistuja tarinajuttuja ja juttuluonnoksia, sekä käytiin keskustelua esimerkiksi toimivista esittämistavoista ja havaituista ongelmista tarinatyökalussa.

Käyttämäni menetelmät tukivat ja täydensivät hyvin toisiaan. Kirjoittamani konstruktio antaa hyvän kuvan siitä, miten ja millaisia tarinajuttuja pilotin aikana on tuotettu ja tekee luotettavia johtopäätöksiä siitä, millainen on toimiva tarinajutun työprosessi ja miten tulisi toimia, jotta jutuissa olisi syvällisemmän tarinallisen journalismin piirteitä. Esimerkkijutuilla pystyin avaamaan tarkemmin yksittäisiä juttuprosesseja, joihin tutustumisesta voi olla hyötyä juttutyyppeihin tutuessa, tarinajuttujen tuotannoissa, sekä työkalun käyttöönottamisessa. Pystyin myös esittämään perusteltuja ehdotuksia siitä, millaisia toimenpiteitä yksittäiset toimitukset ja tämän kehittämistyön toimeksiantaja voisivat tehdä, jotta tarinajuttujen säännöllinen tuotanto olisi jatkossa mahdollista ja sisältö laadukasta.

Koska kehittämäni konstruktion ei tarvitse täyttää tutkimuksen kriteerejä, pyrin esittämään asiat oppaassa tiiviisti, enkä esimerkiksi johtopäätöksissä ja suosituksissa lähteyttänyt kaikkia tietoja yksityiskohtaisesti. Tämä olisi ollut osin mahdotontakin, koska johtopäätökseni ja suositukseni olivat eri tutkimusmenetelmien sekä oman havainnointini yhteistulos.

Tutkimukseni haasteeksi koin sen, että aineisto piti rajata paitsi määrällisesti, mutta myös tutkimusaineiston keräämisen aikataulun osalta. Pilottiprojektin ollessa kesken koko kehittämistyön tekemisen ajan, minun oli tehtävä ajallinen rajaus, enkä pystynyt ottamaan huomioon kaikkia ja uusimpia julkaistuja tarinajuttuja. Kanasen mukaan (2014, 77) haastattelijalla on oltava peruskäsitys aihepiiristä, ja keskustelussa aihepiirejä syvennetään ja lavennetaan. Pilotin edetessä myös haastateltujen henkilöiden osaaminen on kasvanut, joten myöhemmin tehtyinä haastateltujen näkemykset olisivat osin voineet poiketa nyt keräämästäni. En olisi kuitenkaan voinut siirtää

haastatteluja myöhemmäksi, koska kehittämistyön piti valmistua ennen kuin toimeksiantaja tekee päätöksen siitä, otetaanko tarinatyökalu pysyvään käyttöön. Olin osan haastatelluista kanssa vielä uudelleen yhteydessä ja esitin heille muutamia täydentäviä kysymyksiä, jotka olivat nousseet esiin myöhempien haastattelujen myötä tai saadakseni tarkemman käsityksen joistakin hänen näkemyksistään.

Haastattelut ovat aineistonkeruumenetelmänä haastavia myös siksi, että haastatellut esittävät haastattelutilanteessa omia näkemyksiään kokemustensa ja havaintojensa pohjalta. Sopiva määrä tiedonantajia on aina tutkijan harkinnasta kiinni, mutta aineistoa kerätään niin kauan, kuin uutta tietoa tarvitaan "totuuden paljastamiseksi". Tutkimusaineistoa on Kanasen mukaan (2014, 98) riittävästi, kun tapahtuu kylläntyminen, eli havaintojen lisääminen ei johda uusiin tuloksiin. Koen, että aineiston määrä, sekä sen perusteella tekemäni aineistolähtöinen luokittelu ja tarkastelu on riittävän laaja ja antaa luotettavia vastauksia riittävällä tarkkuudella.

Benchmarking oli menetelmänä hyvä keino tuottaa pilotin ulkopuolisia näkemyksiä ja tietoa. Näin keräämäni tieto vahvisti käsitystäni tietyistä, jo teemahaastattelujen perusteella tekemistäni johtopäätöksistä, mutta tuotti myös oleellista ja tarpeellista uutta tietoa. Osa benchmarkingilla saamistani tiedoista oli jo lähes valmista materiaalia laatimassani oppaassa käytettäväksi. Benchmarkingia tukevat haastattelut tuottivat myös tietoa siitä, mihin tarinatyökalun käyttöä ollaan suuntaamassa. Uskon, että benchmarkingilla keräämäni tiedon perusteella toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä voi syntyä ajatus ja rohkeus suunnata tarinatyökalun käyttöä entistä monimuotoisemmaksi ja samalla keräämäni tieto voi auttaa välttämään joitakin virheitä, joita kenties tulisi tehtyä, kun tarinajutut ovat vielä pilottilehdille uusi asia. Yksittäinen konkreettinen benchmarkingin kautta esiin noussut neuvo on lukijan opastaminen, josta pilottilehdissä on ollut vaihtelevia käytäntöjä. Toinen benchmarkingin tuoma konkreettinen oppi on uutisen selittäjä - juttutyypin soveltaminen, jonka pohjalta pilottilehdissä on jo tuotettu muutamia tarinajuttuja.

Sisällönanalyysissä tarkastelin aineiston yhtäläisyyksiä ja eroja, ja samalla pyrin käyttämäni oppaan ohjeiden mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–94) löytämään tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyn kuvauksen, joka kytki ilmiön laajempaan kontekstiin sekä teoriaan. Sisällönanalyysi sopi analyysimenetelmäksi, koska kyseessä oli tekstiksi muutettu eli litteroitu aineisto, jota lajittelemalla, tiivistämällä ja tulkitsemalla pystyin etsimään yhtäläisyyksiä ja muodostamaan näin tutkimuskysymyksiin vastaavan kokonaiskuvan. En kokenut haastatteluja liian aikaa vievänä menetelmänä, koska ne pystyi tekemään Teams-videopuhelujen ja sähköpostin välityksellä.

Tekemäni opas on Powerpoint-tiedosto, jonka voi halutessaan myös tulostaa. Se kuitenkin palvelee parhaiten sähköisessä muodossa oppaassa käsiteltyjen esimerkkijuttujen ja muiden oppaaseen lisäämiäni, ulkoisille verkkosivuille ohjaavien linkkien vuoksi. Opas olisi voinut olla muodoltaan myös pdf- tai word-tiedosto. Päädyin Powerpoint-tiedostoon käytännön syistä, sillä minulla oli käytettävissäni valmis pohjatiedosto toimeksiantajan visuaalisella ulkoasulla. Oppaan olisi voinut julkaista myös verkkosivustona, mutta sivuston luominen olisi vaatinut liian kauan aikaa ja yhteistyökumppaneita sen tekniseen toteuttamiseen. Lisäksi opas on ensi sijaisesta suunnattu

toimeksiantajan julkaisemien lehtien käyttöön, joten avoin verkkosivusto ei olisi ollut tarkoituksenmukainen.

Powerpoint-pohjaista opasta puolustaa myös se, sitä on helppo päivittää ja tarvittaessa tiivistää. Oppaassa esimerkiksi esitetään havaintoja, jotka vanhenevat pilottihankkeen edetessä tai jos tarinatyökalu otetaan pysyvään käyttöön konsernissa. Tulenkin myöhemmin tuottamaan oppaasta tiiviimmän tai päivitetyn version toimeksiantajan käyttöön.

Opas on suunnattu toimeksiantajan osakaslehtien journalistien käyttöön ja palvelee parhaiten tätä rajattua yleisöä. Siitä voi kuitenkin olla myös hyötyä muille lehdille, jotka mahdollisesti alkavat julkaista tarinajuttuja.

Oppaasta tuli pidempi kuin olin alunperin tarkoittanut. Tämä johtui pääosin siitä, että halusin avata esimerkkeinä käyttämäni tarinajutut melko tarkkaan, ja näiden osuus oppaasta on yhteensä kymmeniä Powerpoint-sivuja. Koin esimerkkijuttujen esittämisen ja niiden työnkulkujen ja juttujen tekijöiden ratkaisujen avaamisen tärkeäksi, sillä uskon, että esimerkkeihin tutustuminen voi rohkaista ja neuvoa uusia henkilöitä tutustumaan tarinajuttujen tekemiseen. Mielestäni oli myös tärkeää avata esimerkkien kautta sitä, että tarinajutun tuotantoprosessi on aina tapauskohtaista ja lopputulos on tekijöidensä ratkaisujen tulos.

Jaoin konstruktion kahteen osaan, joista ensimmäisessä keskitytään opas-muotoisesti tarinajuttujen tuotantoon, esitetään näkemyksiä siitä, miten tarinajutuista voi tuottaa syvällisempää tarinallista journalismia ja avataan juttuprosesseja esimerkkien kautta. Oppaan ensimmäinen osa onkin käyttökelpoinen tarinajuttuihin kenties vasta tutustuville henkilöille.

Konstruktion toisessa osassa keskityin tuottamaan tietoa tämän kehittämistyön toimeksiantajalle siitä, vastaavatko tarinajutut niille asetettuihin tavoitteisiin ja onko juttutyyppejä käyttökelpoinen datan ja haastateltujen näkemysten perusteella. Toinen osa on myös nopeammin vanhenevaa tietoa, ja se on tulevaisuudessa helppo leikata pois, jolloin konstruktiosta voi jäädä laajempaan jakeluun pelkkä osa yksi, eli opas, toimeksiantajan julkaisemille lehdille.

5.5 Arvio omasta oppimisestani

Tällä kehittämistyöllä oli minulle henkilökohtaisesti kaksi tavoitetta: halusin tehdä työn itseäni kiinnostavasta, mutta myös työnantajalleni merkityksellisestä aiheesta.

Koen verkkosisältöjen tuottamisen ja kehittämisen henkilökohtaisesti kiinnostavimmaksi ja tärkeimmäksi osaksi työtäni. Tutkimustieto, painettujen lehtien tilaajakehitys ja median kuluttamisen tapojen muuttuminen yhä digitaalisemmaksi kaikki kertovat, että päivittäin ilmestyvien painettujen sanomalehtien tulevaisuus on epävarma, mutta mediasisällöt kiinnostavat suomalaisia yhä kun ne esitetään digitaalisessa muodossa sujuvasti ja kiinnostavasti.

Kehittämishanke vahvisti osaamistani ja antoi laajan käsityksen paitsi tarinajuttujen tuotannosta,

myös digitaalisten sisältöjen tuottamisesta ja avarsi näkemystäni median kuluttamisen todennäköisestä muutoksesta lähivuosina. Lisäksi koen saaneeni entistä monipuolisemman käsityksen konsernin journalistien digivalmiuksista ja osaamisesta, mutta myös näkemyksistä siitä, miten osaamista tulisi kehittää, jotta tilattavalla maakuntalehdellä on lähivuosina mahdollisuus vastata lukijoiden ja mahdollisten tilaajien toiveisiin ja vaatimuksiin tuotettavista sisällöistä.

Kehittämistyön aikana olen tutustunut uusiin ihmisiin ja verkostoitunut entistä paremmin konsernin sisällä. Oppaan teon myötä olen tutustunut laajaan joukkoon journalisteja ja käynyt lukuisia mielenkiintoisia keskusteluja paitsi tarinajutuista, myös laajemmin työstä ja journalismista. Sain myös mahdollisuuden käydä tutustumassa Ylen tapaan tehdä tarinajuttuja ja olen saanut kutsuja erilaisiin koulutuksiin osallistujana, mutta myös opinnäytetyöni ja sen tulosten esittelijänä.

Olen kehittämistyön aikana virkistänyt myös osaamistani opiskelijana. Edellisestä tutkinnostani on aikaa lähes 20 vuotta, joten työn ohessa täysin etäopintoina tehty tutkinto on ollut työläs, mutta opettavainen prosessi.

5.6 Johtopäätökset

Laatimani opas ei ole täydellinen, mutta se antaa mielestäni hyvin kattavan kuvan pilottihankkeesta ja tarinajuttujen tuotantoprosessista. Ennen kaikkea se on dokumentti, jonka avulla voi ohjata aivan uuden tekijän alkuun tarinajuttujen tuottamisessa ja joka auttaa toimeksiantajaa päätöksenteossa siitä, jäävätkö tarinajutut ja tarinatyökalu toimeksiantajan julkaisemien lehtien käyttöön.

Olen tyytyväinen myös siihen, että opas on jossain määrin ajaton ja sen päivittäminen on mahdollista melko vähällä vaivalla.

Oppaasta löytyy toimeksiantajalle uutta ja käyttökelpoista tietoa. Se luovutetaan toimeksiantajan julkaisemien lehtien henkilöstön käyttöön ja toivon sen lisäävän kiinnostusta tarinajuttuihin, tarinallisuuteen sekä ylipäätään digitekemiseen. Vaikka opas on nyt tarkastettu ja saamani palaute on hyvää, sen todellinen käyttökelpoisuus mitataan vasta sitten, kun opas on ollut jonkin aikaa käytettävissä. Opasta voi hyödyntää parhaiten Powerpoint-muodossa kuka tahansa tarinajuttuja tekevä toimeksiantajan julkaisemissa lehdissä töissä oleva journalisti. Tämän kehittämistyön liitteenä se on saavutettavissa myös kenelle tahansa muulle pdf-tiedostona.

Oppaan jatkokäyttö jää tämän kehittämistyön tarkastelun ulkopuolelle. Itse aion käyttää kaikkea oppimaani ja laatimaani opasta apuna omaa toimenkuvassani, kun tarinajutuista toivottavasti tulee kiinteä ja olennainen osa kotitoimitukseni sisällöntuotantoa.

5.7 Jatkotutkimusideoita

Sanomalehtien sisältöjen kuluttaminen digitaalisesti tulee hyvin suurella todennäköisyydellä lisääntymään entisestään samalla kun painettujen lehtien ilmestymispäivät vähenevät. Pidemmällä aikavälillä on myös todennäköistä, että osa sanomalehdistä tulee siirtymään kokonaan digitaaliseen

ympäristöön. Sanomalehtien toiminnasta, verkkosisällöistä ja lehdistön toimenkuvien muuttumisesta tullaan todennäköisesti tekemään jatkossakin merkittävästi suomalaista ja kansainvälistä tutkimusta.

Tämän kehittämistyön käsittelemien niin sanottujen tarinajuttujen osalta kiinnostavaa olisi esimerkiksi tarkempi data-analyysi tai lukijatutkimus siitä, minkä pituiset jutut kiinnostavat lukijoita eniten ja vielä tarkempi tarkastelu siitä, millaiset elementit tai rytmi jutuissa kiinnostavat tai karkottavat lukijoita.

Mahdollinen tutkimusaihe olisi myös tarinallisen journalismin muutos yhä jatkuvan digisiirtymän myötä, kun sisällöissä käytetään yhä enemmän muita tarinankerronnan muotoja kuin kirjoitettua tekstiä. Tähän asti merkittävä osa tarinallisen journalismin tutkimuksesta on pohjautunut painettuihin lehtiin ja tekstimitaltaan pitkiin juttuihin. Tarinajutut ja muut vastaavat, runsaasti erilaisia kerronnan muotoja sisältävät erikoisartikkelit, vaativat journalisteilta uudenlaista osaamista. Toimittajien työnkuva on monipuolistunut ja muuttuu edelleen nopeasti. Olisikin kiinnostava tutkimusaihe selvittää sitä, miten toimittajien työnkuva on muuttunut ja muuttuu lähivuosina ja miten journalismin koulutus Suomessa pystyy vastaamaan käytännön työelämän vaatimuksia.

Lähteet

Arola, J. 10.12.2017. Kuviteltuja faktoja. Journalisti.

Luettavissa: <https://journalisti.fi/artikkelit/2017/02/kuviteltuja-faktoja/>. Luettu 9.10.2022.

Benes, R. 21.12.2017. How The New York Times gets people to spend 5 minutes per visit on its site. Digiday. Luettavissa: <https://digiday.com/media/new-york-times-gets-people-spend-5-minutes-per-visit-site/> Luettu: 31.3.2022.

Hellman, H. 11.10.2022. Lehdet juhlivat lukijamääriään, mutta luku ei kerro mitään lehtien lukemisesta, kirjoittaa dosentti Heikki Hellman. Journalisti. Luettavissa: <https://journalisti.fi/nakokulmat/2022/10/lehdet-juhlivat-lukijamaariaan-mutta-luku-ei-kerro-mitaan-lehtien-lukemisesta-kirjoittaa-dosentti-heikki-hellman/>. Luettu 31.3.2023.

Hill, S. & Lashmar, P. 2014. Online journalism – The Essential Guide. Los Angeles, London, New Delhi & Singapore. Sage. Luettavissa: https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=0gVPAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Hill,+S.+%26+Lashmar,+P.+2014.+Online+journalism.&ots=vQ2E5vVtfw&sig=RvLEJysIJEZiQv5PZP8M0-eujo&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. Luettu 24.3.2023.

Hämäläinen, J. 10.1.2021. Visuaalisen toimituksen esimies. Karjalainen. Haastattelu.

Hämäläinen, J. 14.10.2022. Digiyksikön kehittämispäällikkö. Keskisuomalainen oyj. Sähköposti.

Hoikkala, T. 15.2.2023. Ohjaaja. Yle. Henkilökohtainen tiedonanto.

Jaakkola, M. 2013. Hyvä journalismi – Käytännön opas kirjoittajalle. Hansaprint. Vantaa.

Jarvis, J. 28.1.2021. Mediapäivän webinaari: Median ja journalismin menestystekijät digiympäristössä. Helsinki. Tallenne katsottavissa: <https://mediapaiva.fi/mediapaivan-webinaari/>. Katsottu 29.1.2021.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Keskisuomalainen oyj. 2023. Vuosikertomus 2022. Jyväskylä. Luettavissa: <https://keskisuomalainen.com/tiedottaminen/keskisuomalainen-oyjn-vuosikertomus-2022/> Luettu 3.4.2023.

Kettunen, J. 2023. Nuoret lukijat tavoitetaan samaistuttavilla sisällöillä. Teoksessa Vuosikertomus 2022, s. 32–33. Keskisuomalainen oyj. Jyväskylä. Luettavissa: https://keskisuomalainen.com/wpcontent/uploads/2023/03/KeskisuomalainenOyj_2022_Vuosikerto

mus.pdf Luettu 3.4.2023.

Kielitoimiston sanakirja: feature. 2021.

Luettavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/feature?searchMode=all>. Luettu 8.10.2022.

Krieken, K. v. & Sanders, J. 2021, s. 1393-1412. What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda. *Journalism Volume 22, 6*. Sage. Lontoo.

Luettavissa: doi:10.1177/1464884919862056 <https://journals-sagepub-com.ezproxy.haaga-helia.fi/doi/epub/10.1177/1464884919862056>. Luettu 1.2.2023.

Koponen, J. 13.5.2013. Visualisointi on työkalu, ei itsetarkoitus. Blogi. Luettavissa:

<https://hri.fi/fi/visualisointi-on-tyokalu-ei-itsetarkoitus/> Luettu 4.11.2022.

Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. MediaDoc. Jyväskylä.

Kämäräinen, T. 23.3.2023. Vastaava tuottaja. Yle. Henkilökohtainen tiedonanto.

Kämäräinen, T. 6.4.2023. Vastaava tuottaja. Yle. Henkilökohtainen tiedonanto.

Lassila-Merisalo, M. 2014. Story First—Publishing Narrative Long-Form Journalism in Digital Environments. *Journal of Magazine Media, Volume 15, Number 2*. Luettavissa:

<https://muse.jhu.edu/article/773684/pdf> Luettu 14.3.2023.

Lassila-Merisalo, M. 2020. Tarinallinen journalismi. Vastapaino. Tampere.

Lassila-Merisalo, M. 25.4.2022. Yksilöiden selviytymiskertomukset ovat arveluttavaa journalismia. *Journalisti*. Luettavissa: <https://journalisti.fi/nakokulmat/2022/04/yksiloiden-selviytymiskertomukset-ovat-arveluttavaa-journalismia-kirjoittaa-dosentti-maria-lassila-merisalo/> Luettu 23.3.2023.

Lassila-Merisalo, M. 16.3.2023. Tarinan imu – kuinka luon intohimolla lukijaa koukuttavaa mobiilijournalismia. Keskisuomalainen oyj:n Digiakatemia. Webinaari. Hämeenlinna.

Lukka, K., 2006. Konstruktiivinen tutkimusote: luonne, prosessi ja arviointi. Gaudeamus. Helsinki.

Marino, J., Jacobson, S., & Gutsche, Jr., R. E. 2016. Scrolling for story: How Millennials interact with longform journalism on mobile devices. White Paper for Donald W. Reynolds Journalism Institute, University of Missouri. Luettavissa: <https://rjionline.org/wp-content/uploads/sites/2/2020/10/RJIWhitepaper72216.pdf>. Luettu 18.3.2023.

Mitchell, A., Stocking, G. & Matsa, K.E. 5.5.2016. Long-Form Reading Shows Signs of Life in Our Mobile News World. Pew Research Center. Washington. Luettavissa:

https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/8/2016/05/PJ_2016.05.05_LongForm_Final.pdf. Luettu 20.4.2023.

Mäkinen, E. Helsingin Sanomat panostaa verkkojournalismiin ja hakee viittä uutta digijournalistia. Helsingin Sanomat 26.6.2019. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006154548.html>. Luettu 16.10.2022.

Newman, N. Journalism, Media, and Technology Trends and Predictions 2023. Reuters Institute. University of Oxford. Luettavissa: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2023-01/Journalism_media_and_technology_trends_and_predictions_2023.pdf. Luettu 22.2.2023.

Niemi O., Parikka, V. 2019. Ekan lauseen vääjäämätön seuraus pitäisi olla se, että lukija haluaa lukea seuraavan. Tarkastelussa keinot, joilla HS:n Kuukausiliitteen pitkien tarinallisten lehtijuttujen aloitukset imaisevat lukijan mukaansa. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto, kieli- ja viestintätieteiden laitos. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/62838/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201902181543.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 25.3.2023.

Niskanen, M. 13.3.2023. Web-analyttikko. Keskisuomalainen oyj. Henkilökohtainen tiedonanto.

Nousiainen, A. 2013. A Bunch of Distractive Writing. Why has fact-based and extensively reported American style narrative journalism not gained ground in Europe? Reuters Institute Fellowship Paper. University of Oxford. https://www.hssaatio.fi/images/stories/Anu_paper_final.pdf Luettu 8.10.2022.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro. Helsinki.

Parikka, V. 2023. Toimittajat aloittavat juttunsa tylsästi, kirjoittaa toimittaja Valtteri Parikka. Journalisti, 3, s. 8.

Parikka, V. 2021. Jutun imun rakentaminen Helsingin Sanomien erikoisartikkeliprosessissa. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto, kieli- ja viestintätieteiden laitos. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/75783/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-202105203045.pdf#page7>. Luettu 1.3.2023.

Pasanen, A. 14.3.2023. Kaleva365 oy:n muutosneuvottelut päätökseen, 49 työntekijää irtisanotaan. Lapin Kansa. Luettavissa: <https://www.lapinkansa.fi/kaleva365-oy-n-muutosneuvottelut-paatokseen-enintaa/5403745>. Luettu 14.3.2023.

Perälä, S. 10.4.2023. Sunnuntain paperilehdet painuvat vähitellen historiaan, mutta sitä ei nähdä journalismin suurimpana uhkana – “Sunnuntain printti ei pelasta yhtään mitään”. Luettavissa: https://www.hameensanomat.fi/uutissuomalainen/5852257?fbclid=IwAR2NkK-0XU-uD1LkPiD42AhibiQx1pR8Bcs8KsaNeG0Kttg1QbLtdp_nAdnA . Luettu 10.4.2023.

Romppainen, H. (toimittanut) 2021. Journalistiset juttutyypit digiaikana. Uutismedian liitto. Luettavissa: <https://juttutyypit.fi/>. Luettu 30.10.2022.

- Saarikoski, S. 2019. Eettiset esteetikot, Narratiivinen journalismi osana toimittajaprofessiota Suomessa. Pro Gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, viestintä. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/309323/Saarikoski_viestinta.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 10.10.2022.
- Saarinen, J. 26.1.2020. Hesari panostaa verkkokerrontaan uusien digijournalistien voimin. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/paivanlehti/26012020/art-2000006384709.html> Luettu 10.1.2022.
- Saikkonen, M. 2017. Rikastetaanko tarina hengiltä? Featurejuttujen digitaalinen kerronta Helsingin Sanomissa. Jyväskylän yliopisto. Kieli- ja viestintätieteiden laitos. Maisterintutkielma.
- Saikkonen, M. 18.3.2022. Helsingin Sanomien lifestyle-toimituksen esihenkilö. Miten uutisia kannattaa tarjoilla digitaalisissa kanavissa yleisön maksuhalukkuuden näkökulmasta. Medialiitto. Webinaari.
- Shander, B. 25.8.2020. The Past, Present, and Future of Scrollytelling. Understanding where this now-ubiquitous form came from helps us anticipate where it's headed. Medium. Luettu: 24.3.2023.
- Upola, T. 2018. Livenä ja Läsä – Verkon uudet juttutyypit. Art House. Helsinki.
- Uutismedian liitto. 23.9.2022. Lähes kaikki suomalaiset lukevat sanomalehtiä – ikään, ammattiin tai tulotasoon katsomatta. Luettavissa: <https://www.uutismediat.fi/ajankohtaista/lahes-kaikki-suomalaiset-lukevat-sanomalehtia-ikaan-ammattiin-tai-tulotasoon-katsomatta/> Luettu 31.2.2023.
- Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Yle, Strategia- ja asiakkuusyksikkö. 2022. Muutosvoimakartta 2.0. - Ylen yhteinen työkalu asiakaslähtöiseen ennakointiin. Luettavissa: https://docs.google.com/presentation/d/1szwOlzrLex46KeBq2ADHq0C1VMd1qOOLeJ8ytxpmVwQ/edit#slide=id.g132271e92c2_0_508. Luettu 23.3.2023.
- Yle. 19.5.2020. Strategia – Kaikille yhteinen, jokaiselle oma. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/strategia>. Luettu 23.3.2023.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun esimerkkipohja.

Haastateltujen nimet ja tittelit

Julkaisu: (juttulinkki)

Haastattelupäivämäärä:

Tarinajutun aiheen valinta ja ennakkosuunnittelu:

Miksi tämä aihe valittiin tarinaksi?

Miten tuotannon ennakkosuunnittelu toteutettiin?

Tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa:

-Kuka päätti, että juttu julkaistaan tarinajuttuna?

-Keitä suunnitteluprosessiin osallistui?

-Millaisen kirjallisen ennakkosuunnitelman teitte?

-Laaditteko kuvakäsikirjoitusta?

-Millainen ennako-ohjeistus kuvaajalle/ videokuvaajalle annettiin?

-Mitkä tekijät näet tärkeinä jutun onnistuneessa ennakkosuunnittelussa?

-Kuinka paljon ennakkosuunnitteluun käytettiin aikaa?

Juttukeikka ja toteutus:

Miten tuotanto toteutettiin?

-Juttukeikka

-Kuvaukset

-Tekninen toteutus

Kuinka paljon aikaa jutun tuotantoon kaikkiaan käytettiin (noin) ja keitä jutun tuotantoon osallistui?

Lisäkysymys: toteutettiinko tarinajutusta myös tavanomainen verkkojuttu tai printtijuttu?

Mikä oli työnjako?

Tarinajuttutuotannoista yleisesti:

Mitkä ovat nähdäksesi keskeisimmät tekijät, jotta tarinajuttu voi onnistua journalistisesti, visuaalisesti ja teknisesti?

Tarkentavia kysymyksiä:

-Toteutuiko tarinajuttu suunnitellulla tavalla?

-Riittikö kuvamateriaali?

-Oliko tarinajuttuun hankalaa saada riittävän monipuolista kuvamateriaalia?

- Miten helpoksi tai vaikeaksi koet tarinajutun suunnittelun ja toteuttamisen?

Toimittajilta: Millainen on hyvä tarinajutun otsikko?

Tarkentava kysymys: Koetko juttutyypin esittämistavan otsikoinnin kannalta haastavaksi?

Kuvaajalta/ graafikolta: Koetko juttutyypin visuaalisesti toimivaksi?

Tarkentava kysymys: miten helpoksi tai vaikeaksi koet sen, että tarinajutuissa on pääasiassa pystykuvia?

-Millainen on hyvä tarinajutun lähtökuva?

Oma arviointi:

Mikä jutussa onnistui?

Mitä jutusta jäi puuttumaan/ mitä parannettavaa?

Mitä virheitä teit kyseisessä tarinajutussa tai muissa tuotannoissa? Mitä ansoja kannattaa välttää?

Millaiset aiheet koet tarinatyökalulla tehtävinä sopiviksi?

Mistä olet ottanut mallia tarinajuttuihin? Muut lehdet, some (instastoorit?)

Millaisia kokemuksia työkalusta sinulla on teknisesti? Mitä vikoja tai puutteita olet työkalusta havainnut?

Miten tarkkoja ohjeita, mallipohjia tai raameja kaipaat työkalun käytölle ja sillä toteutettaville julkaisuille?

Työkalun soveltuvuus:

Soveltuisiko työkalu mielestäsi pysyvään käyttöön mobiilioptimoitujen tarinallisten "erikoisartikkelien" tuottamiseen?

Jos ei, millä edellytyksillä voisi sopia?

Onko sinulla jotain muuta sanottavaa tarinajuttujen tuottamisesta tai työkalusta?

Liite 2. Benchmarking. Esimerkkijutut purettuna taulukkoon.

Juttu	Aleksin majatalo tropiikissa (Yle: 18.1.2023)
Jutun aihe	Kertomus Aleksi Katajalan majataloprojektista Filippiineillä.
Tekijä(t)	Tuukka Hoikkala: toimitus, kuvaus, jutun koostaminen Elina Toivonen: toimitus Johanna Pirttilahti: toimitus Aleksi Katajala: kuvaus
Jutun pituus, elementit ja rakenne: K= Kuva V= video G= grafiikka T= Teksti/ videon tekstitys Huomiot elementeistä ja rakenteesta.	23 ruutua: KT, KT, KT, KT, KT, VT, KT, VT, KT, KT, KT, KT, KT, VT, KT, KT, VT, KT, VT, KT, VT, KT, VT, VT, VT. Valokuvaruuduissa kaikissa tekstielementeissä on läpinäkyvä tausta, joten ne eivät koskaan täysin peitä tai katkaise kuvaa. Kaikki videoruudut on tekstitetty. Teksteissä ei ole animointeja. Katsojaa opastetaan, miten tarinassa edetään reunoja napauttamalla ja videoruuduissa on kehoitus ääniraidan laittamiseksi päälle. Tekstiruuduissa ja otsikoissa käytetään hillittyjä värejä ja ne toistuvat samanlaisina, joka tuo kerrontaan rauhallisuutta. Ruudut eivät etene automaattisesti seuraavaan (autoplay) vaan myös videoruutujen jälkeen katsojan pitää itse klikata tarinassa eteenpäin. Videot eivät pyöri luuppina, vaan videoruudun päättyessä kuva pysähtyy. Tämä tuo tarinan etenemiseen johdonmukaisuutta, eikä katsoja harhaudu katsomaan videoruutua toista kierrosta.

	<p>Tekstikerronnassa yhdistellään leipätekstiä ja sitaatteja, jotka on erotettu toisistaan eroavilla fonteilla ja pistekoolla.</p> <p>Kuva- ja videomateriaalina käytetty teknisesti myös heikkolaatuisempaa materiaalia. Tämä ei häiritse jutun dokumentaarisen luonteen vuoksi.</p>
Tarinallisen journalismin piirteet tai niiden puutteet	<p>Toimittaja on luopunut "vallastaan" jutun pääasiallisena kertojajäsenenä ja luovuttanut sen jutun päähenkilölle.</p> <p>Tarinaa syvennetään hänen itse kuvaamallaan videoilla, joissa päähenkilö myös puhuu. Jutun tekstirunko on kuitenkin juttua kantava ja katsojaa ohjaava elementti. Jutussa on johdonmukaisesti etenevä juoni ja punainen lanka. Juttu vie lukijan tapahtumien ja tarinan keskipisteeseen ja siinä on tarinallisuuteen kuuluvaa draamaa sekä muutos. Jutusta kuitenkin puuttuu tarinallisuuteenkin kuuluva faktatieto: siinä ei esimerkiksi kerrota, millaisia lupia tai pääomaa yritystoiminta ulkomaalaisena Filippiineillä vaatii.</p> <p>Päähenkilö esitetään kansainvälisenä seikkailijana, jota pienet vastoinkäymiset kuten hirmumyrskyn tuhot eivät pysäytä.</p>

Juttu	Tällaiseen jengiin Suomi on liittymässä (Yle 12.5.2022)
Jutun aihe	Taustoittava uutinen, jossa kerrotaan mikä sotilasliitto Nato on, mitä maita siihen kuuluu ja mikä on sen tehtävä.
Tekijä(t)	Elli Piirainen: toimittaja Juha Rissanen: graafikko
Jutun pituus, elementit ja rakenne. K= Kuva V= video G= grafiikka T=Teksti/ videon tekstitys	<p>25 ruutua: KT, GT, GT, GT, GT, KT, KT, KT, KT, KT, KT, GT, GT, KT, VGT, KT, KT, KT, KT, GT, GT, KT, KT, KT.</p> <p>Jutun visuaalisuuden kantava elementti ovat grafiikat ja yksi animoitu grafiikka,</p>

<p>Huomiot elementeistä ja rakenteesta.</p>	<p>joiden avulla kerrotaan Naton historia, siihen kuuluvat maat ja sijoitetaan Nato kartalle. Kuvamateriaalin on hyödynnetty Ylen omia arkistokuvia sekä kansainvälisen kuvatoimiston kuvia (AOP).</p> <p>Juttu on toteutettu pelkillä valokuvilla ja grafiikalla, joissa ei ole animointeja. Esitystapa pitää aiheen ja kerronnan lukijalle hieman etäisenä. Videomateriaalin hyödyntäminen olisi tuonut kerrontaan vaihtelua ja eläväisyyttä, mutta toisaalta nyt tuotos on rytmiltään rauhallinen ja asiapitoinen.</p> <p>Tekstien taustalaatikko on useimmissa ruuduissa hillityn harmaa ja läpinäkyvä, joten se ei katkaise ruutua tai peitä kuvia kokonaan. Toisena tekstielementtinä käytetään läpinäkymätöntä tummansinistä, jonka päällä leipäteksti on valkoisella. Kokonaisuus on selkä ja mobiililaitteesta hyvin luettavissa.</p>
<p>Tarinallisen journalismin piirteet tai niiden puutteet</p>	<p>Kyseessä on hyvin asiapohjainen uutisjuttu, joka keskittyy faktoihin eikä pyri herättämään lukijassa tunnetta.</p> <p>Tarinallisuutta jutussa ei ole käytetty, eikä jutussa pyritä hyödyntämään tarinallisen journalismin keinoja. Ruudut ovat enemmänkin irrallisia faktakokonaisuuksia, vaikka osa peräkkäisistä ruuduista muodostaa yhdessä kokonaisuuden. Juttu etenee kronologisesti Naton historiasta nykypäivään ja Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksiin.</p>
<p>Juttu</p>	<p>Kun ystävä alkaa nähdä demoneita (Yle 14.11.2022)</p>
<p>Jutun aihe</p>	<p>Tarina kahdesta ystävyksestä, joista toinen</p>

	<p>viehätty psykedeleeistä ja alkuperäiskansan parannuskeinoista. Jutussa käydään läpi ystävyysvaiheita ja samalla kerrotaan, miten toisen hurahtaminen vaikutti henkilösuhteeseen.</p>
Tekijä(t)	<p>Toteutus: Reetta Kauranen Kuvaaja: Juho Länsiharju Ohjaaja: Ina Mikkola</p>
<p>Jutun pituus, elementit ja rakenne. K= Kuva V= video G= grafiikka T=Teksti/ videon tekstitys</p> <p>Huomiot elementeistä ja rakenteesta.</p>	<p>24 ruutua: KT, KT, KT, VT, KT, KT, V, KT, VT, VT, VT, KT,KT, VT, KT, KT, KT, VT, VT, KT, VT, KT, VT, KT.</p> <p>Lukija etenee tarinassa omaan tahtiinsa reunoja napauttaen. Videot pysähtyvät ruudun loppuun paitsi yhdessä videoruudussa, joka pyörii luoppina.</p> <p>Videoruuduissa on hyvin selvää teknistä laatueroa, minkä voi kokea hieman häiritseväksi. Videoruudut on tekstitetty lukuun ottamatta ruutua, jossa on äänimaailma mutta ei puhetta.</p> <p>Lukijaa ohjataan, miten jutussa edetään napauttamalla reunoja ja mistä videoraitoihin laitetaan äänet päälle. Jutussa käytetään myös useita kyselyjä, joilla ei ole suoranaista yhteyttä jutun pääaiheeseen. Ne tuntuvat osin irrallisilta ja turhilta. Juttuun on linkitetty kehoitus siirtyä toiseen julkaisuun Yle Areenassa.</p> <p>Juttu on kunnianhimoinen ja tarina etenee sujuvasti, mutta ulkoasusta jää hieman viimeistelemätön vaikutelma. Esimerkiksi kuvamateriaalin värisävyjen yhdenmukaistaminen tai videoiden värinmäärittely olisi todennäköisesti luonut yhtenäisemmän kokonaisuuden.</p>
Tarinallisen journalismin piirteet tai niiden	Tarina etenee kronologisesti ja syvenyy

puutteet.	toisen päähenkilön maailmaan visuaalisesti, tekstin ja ääniraitojen kautta. Kerronnassa on hyödynnetty tarinallisen journalismin keinoja, vaikka sitä ei ole tehty erityisen tunteisiin vetoavasti vaan toteavasti. Tarinallisuutta syntyy kronologiasta, toisen henkilöahmon seuraamisesta Suomesta Brasiliaan asti ja hänen osallistumisestaan alkuperäiskansan seremoniaan. Tarina ei kuitenkaan heittäydy vaihtoehtomaailmaan, vaan kertoo, miten koroavirukseen vähättelevästi suhtautunut päähenkilö joutuu sairaalaan. Päähenkilön persoonaa ja ajatusmaailmaa syvennetään leipätekstillä, joka toimii myös jutun kantavana elementtinä.
-----------	---

Juttu	Kurz erklärt: So gesund ist die Paläo-Diät wirklich (Der Spiegel 5.3.2023)
Jutun aihe	Jutussa kerrotaan paleo-dieetistä, puntaroidaan sen hyviä ja huonoja puolia ja kerrotaan ruokavalion historiasta.
Tekijä(t)	Julia Köppe: toimittaja Ei muita tekijätietoja.
<p>Jutun pituus, elementit ja rakenne.</p> <p>K= Kuva V= video G= grafiikka T=Teksti/ videon tekstitys</p> <p>Huomiot elementeistä ja rakenteesta.</p>	<p>VGT, VGT, VKT, VKT.</p> <p>Juttu koostuu neljästä videoruudusta, joiden jokaisen kesto on 20–30 sekuntia. Videoiden etenemisen ja keston näkee ruudun ylälaidasta. Juttu etenee ruudusta toiseen automaattisesti.</p> <p>Jutun kantava elementti on selostava toimittaja, joka puhuu suoraan lukijalle kameraan katsoen. Toimittajan kuvaus on toteutettu yksivärisen taustan edessä tai bluescreenillä ja ammattimaisesti valaisten, todennäköisesti esiintymisiä varten rakennetussa studiossa. Puhe on</p>

	<p>tekstitetty. Puheen tekstitys vaikuttaa työkalussa lisätyltä, mutta sen sijoittelu on ylempänä kuin tekstitys on KSML:n pilotissa mahdollista sijoittaa.</p> <p>Videot on editoitu erillisessä editointiohjelmassa ja niihin on lisätty leipätekstiä ja kuvituskuvia, joista osassa on animointi sekä puhujan päälle leikattuja videoklippejä. Todennäköisesti kaikki muut tekstit paitsi puheen tekstitys (subtitle) on liimattu videoon ennen jutun tuomista tarinatyökaluun.</p> <p>Juttu toimii referaattina ja sisäänheittotuotteena laajempaan verkkouutisen aiheesta, johon on rakennettu linkki jokaiseen ruutuun. Jutun viimeisen ruudun lopussa toimittaja vielä suosittelee painamaan linkkiä ja lukemaan verkkouutisen.</p> <p>Der Spiegel esittää tarinajutut verkkosivustonsa etusivun kuvakarusellissa, jossa on useita tarinajuttuja. Jutut on upotettu karuselliin niin, ettei niihin ole erillistä URL-osoitetta.</p>
Tarinallisen journalismin piirteet tai niiden puutteet	Ei tarinallisen journalismin piirteitä.

Juttu	Etsivä kannoilla (Yle 14.3.2022)
Jutun aihe	Jutussa kerrotaan vakuutusetsivien kuukausien ajan tarkkailemasta naisesta, jonka oireyhtymää vakuutusyhtiö epäilee hujaukseksi.
Tekijä(t)	Jouni Munukka: toimittaja Jonna Karjalainen: toimittaja ja toteutus

	<p>Janne Järvinen: kuvat Jaani Lampinen: kuvat Riikka Kurki: toteutus Hanna Takala: tuottaja</p>
<p>Jutun pituus, elementit ja rakenne.</p> <p>K= Kuva V= video G= grafiikka T=Teksti/ videon tekstitys</p> <p>Huomiot elementeistä ja rakenteesta.</p>	<p>22 ruutua: VT, VT, KT, KT, KT, VT, VT, VT, VT, KT, KT, VT, GT, GT, KT, VT, VT, KT, KT, KT, KT, KT.</p> <p>Lukija etenee tarinassa omaan tahtiinsa reunoja napauttaen. Videot pysähtyvät ruudun loppuksi.</p> <p>Videoissa ja kuvissa on laatueroja, mitä selittää se, että jutussa on käytetty vuorotellen Ylen itse tuottamaa materiaalia ja haastateltavalta saatua kuva- ja videomateriaalia. Videoruudut on tekstitetty. Kerrontaa syvennetään animoidulla grafiikalla.</p> <p>Lukijaa ohjataan, miten jutussa edetään napauttamalla reunoja ja mistä videoraitoihin laitetaan äänet päälle.</p> <p>Tekstitysten taustalla käytetään valkoisia värilaatikoita, jotka peittävät kuvan.</p>
<p>Tarinallisen journalismin piirteet tai niiden puutteet.</p>	<p>Tarina kulkee usealla tasolla ja siinä on hyödynnetty runsaasti tarinallisen journalismin elementtejä ja erilaisia verkkokerronnan mahdollisuuksia. Jutussa syvennetään päähenkilön persoonaa hänen itse toimittamallaan arkistomateriaalilla kuin myös kerrotaan vakuutusetsivien toiminnasta ja oireyhtymästä faktatiedolla.</p>

Päätarina kantaa hyvin läpi jutun, eikä katkea missään vaiheessa. Erityisen hyvä kerrontakeino tarinajutussa on vakuutusetsivien kuvaaman videomateriaalin käyttäminen, jonka Ylen M.O.T. -toimitus on saanut haltuunsa. Vakuutusetsivän kuvaama videomateriaali tarkastelee jutun päähenkilöä ja paljastaa samalla sen, miten voimakkailla keinoilla vakuutusyhtiöt voivat tarkkailla ihmisiä.

Videomateriaalin kautta lukija samastuu jutun päähenkilön kokemukseen jatkuvan tarkkailun alla olemisesta ja materiaali herättää ajatuksia siitä, miten yksityisyyttä loukkaavalta tarkkailu voi tuntua.

Materiaalin käyttö siis herättää tunteen, joka on yksi tarinallisen journalismin tunnusmerkki.

Tarinajutun punaisena lankana kuljetetaan päähenkilön sairauskertomusta ja siihen liittyviä tapahtumia. Rajaus on toimiva, sillä se tuo aiheeseen koskettavuutta, mutta mahdollistaa yhä aiheen objektiivisen ja faktapohjaisen tarkastelun. M.O.T-ohjelman varsinainen ydinasia, vakuutusyhtiöiden teettämän henkilötarkkailun ongelmallisuus jätetään jutussa sivuosaan. Tarinajutun lopussa on linkki tavanomaiseen verkkoartikkeliin, joka tuo aiheeseen uuden lähestymiskulman. Ratkaisu on hyvin onnistunut ja houkuttelee lukijaa viihtymään verkkosisältöjen parissa pitkään.

Liite 3. Opas. Katse kohti tarinajuttuja: Uudenlaista kerrontaa KSML-konsernin verkkosisältöihin

MEDIATALO
 Keskisuomalainen

Katse kohti tarinajuttuja: Uudenlaista kerrontaa KSML-konsernin verkkosisältöihin

Vinkit tarinajuttutuotantoon.
Pilottilehtien kokemuksia ja näkemyksiä tarinajuttujen
tuotannosta ja Storify-työkalun käytöstä.

Sisällysluettelo:

MEDIATALO
 Keskisuomalainen

3-9: Johdanto ja pilottihankkeen esittely

Osa 1: Opas ja esimerkit

- 10 Opas: näin onnistut tarinajutussa
- 11 Juttuaiheen valinta
- 12 Näissä tarinajuttu toimii
- 13 Tarinajuttu on näissä haasteellinen
- 14 Toimiva mitta tarinajutulle
- 15: Tarina vaatii aikaa
- 16-17: Ennakkosuunnitelma
- 18: Kerro haastateltavalle
- 19-23: Keikalla
- 24: Näin syvennät tarinajuttua
- 25 Jutun koostaminen
- 26: Opasta lukijaa
- 27: Tarina on tiimityötä
- 28-30: Tarinatuotanto tiiviisti
- 31-59: Esimerkkijuttuja : tekijät ja data kertovat
- 60-65: Mallia muualta : YLE
- 66-67: Mallia muualta : Der Spiegel

Osa 2:

- 69-71 Tarinajuttujen imu
- 72: Tarinoiden plussat ja miinukset
- 73-74: Sopiiko tarinatyökalu pysyvään ja laajempaan käyttöön?
- 75: Pitäisikö kaikkien tehdä tarinoita?
- 76; Koulutustarpeita
- 77: Havaintoja ongelmista
- 78 Keskeiset havainnot ja ehdotukset

Johdanto

Haastattelin helmi-maaliskuussa 2023 Keskisuomalaisen tarinajuttu-pilottiin osallistuvien lehtien henkilöstöä heidän näkemyksistään tarinajuttujen tuotannosta ja Storify-työkalun käytöstä.

Esitys jakautuu kahteen osaan:

- 1) Oppaaseen
- 2) Näkemyksiin työkalun käytöstä ja käyttökelpoisuudesta .

Tämä opas perustuu haastatteluihin , havaintoihini ja benchmarkingiin . Teemahaastatteluja tehtiin 13 eri henkilön kanssa. Haastateltujen joukossa oli toimittajia , kuvaajia , graafikoita ja uutispäälliköitä . Useimmat haastatelluista osallistuivat useisiin tarinajutun tuotantovaiheisiin . Lisäksi hankin tietoa haastatteluilla ja tapaamisissa, kirjallisuudesta ja webinaareista .

Toivon oppaan kannustavan tutustumaan tarinatyökaluun , suunnittelemaan ja toteuttamaan tarinajuttuja ja antavan ideoita ja apua niiden onnistuneeseen toteuttamiseen .

Tämä opas on tehty Haaga-Helia amk:n uudistuvan journalismin ohjelman (yamk) opinnäytetyönä . Toimeksiantaja oli KSML:n digiyksikkö ja työn ovat tarkastaneet digiyksikön päällikkö Juho Hämäläinen ja ulkoasupäällikkö Seija Finne-Saarento . Opas valmistui 4.5.2023.

Juho Peltoniemi, Hämeen Sanomat

Tarinajuttu-pilottihanke

Tavoitteena uudenlaisen verkkosisältöjen esitystavan kokeileminen ja juttujen julkaisu Storify.me -ohjelmalla toteutettuna.

Mukana 11 lehteä ja Sunnuntaisuomalainen, jotka tuottavat tarinajuttuja omaan tahtiinsa.

Jokainen määrittelee työnkulut ja juttuaiheet itsenäisesti.

Pilotin aikana kannustettu kokeilukulttuuriin.

Juttutuotanto alkoi helmikuussa 2023. Pilotti kestää kesään 2023 asti.

Pilotin tavoitteena on selvittää, minkälaiset tarinamuotoiset sisällöt kiinnostavat lukijoita, miten ja millaisia juttuja kannattaa tuottaa ja millaisia kokemuksia työkalusta saadaan.

Tarinajuttu on

Monipuolisesti muokattaville mallipohjille luotu visuaalinen juttujen esittämistapa.

Lukijoita sitouttava tapa esittää asioita erityisesti mobiilikäyttäjille.

Lukija etenee jutussa ruutu kerrallaan joko määriteltyä nopeutta tai omaan tahtiin eteenpäin näppäilemällä.

Kirjoitettua tekstiä on vähän. Tarina voi sisältää kuvia, videoita, tekstiä, ääniraitoja, grafiikkaa, animaatioita, linkkejä ja vuorovaikutusta lukijan kanssa kuten kyselyitä ja visoja.

Jutun syvyys ja kiinnostavuus syntyy eri esittämistapojen käyttämisestä hyvässä rytmissä.

Tarinajuttuna voi tuottaa pitkää ja lyhyttä, kevyttä ja vakavaa. Ainoa edellytys sisällölle on, että se pitää pystyä kuvittamaan kiinnostavasti.

MEDIATALO
KESKISUOMALAINEN

Miksi “mobiilioptimoituja erikoisartikkeleita” eli tarinajuttuja?

Mobiili ensin: lehtien on keskityttävä houkuttelevien ja kiinnostavien digisisältöjen tuottamiseen. Kohderyhmä etenkin alle 45 -vuotiaat ja nuoremmat, joista merkittävä enemmistö käyttää mobiilia uutissisältöjen kuluttamiseen.

KSML:n maakunta- ja aluelehtien verkkosivustoilla tammi -helmikuussa 2023 käynneistä mobiililaitteiden osuus oli 67%. Vuodessa kasvua 2%. (Lähde: *Piano Insight*).

Videon ja äänen hyödyntäminen sanomalehtien verkkosisällöissä on yhä kasvava trendi. (Esim. [Reuters-instituutin vuosiraportti 2023](#).)

Median kuluttaminen siirtyy yhä voimakkaasti verkkoon. Suomalaisista sanomalehtisisältöjä lukee diginä 86% ja 35 -44-vuotiaista 94%. Painettujen lehtien levikki ja kannattavuus jatkaa laskuaan ([KMT 2022](#)).

Kilpailu sisältöjen kiinnostavuudesta ja ihmisten ajankäytöstä on kova.

YLE käyttänyt ohjelmaa syksystä 2021 hyvin kokemuksin (“[Vanha sisältöjaottelu tekstin, videon ja audion välillä ei toimi](#)...”)

MEDIATALO
KESKISUOMALAINEN

Mitä tarinajutut ovat? Erikoisartikkeleita...

Tarinajuttuja voi tarkastella mobiilioptimoituina **erikoisartikkeleina**, jotka voivat edustaa **tarinallista journalismia**.

Erikoisartikkeleille ominaista on tavanomaista monipuolisempi, usein visuaalisempi kerronta. Lukija voi edetä jutussa saumattomasti.

Erikoisartikkeleiksi käsitetään tyypillisesti niin lehtitalojen itse luomat kuin kaupallisten palveluntarjoajien malleihin (template) perustuvat, tekstiä, kuvia, videota, grafiikkaa, äänitiedostoja ja muita rikasteita sisältävät artikkelit.

Erikoisartikkelit luodaan usein tavanomaisen toimitusjärjestelmän ulkopuolella.

Verkon erikoisartikkelien lisääntymiseen on johtanut päätelaitteiden kehitys, varsinkin ns. "tablettitietokoneiden" tulo markkinoille. Nykyään verkkosisältöjä luetaan pääosin älypuhelimista.

... ja tarinallista journalismia - ainakin joskus

Tarinajuttuihin voi ammentaa kerronnan ja esittämisen tapoja tarinallisen journalismin käsitteestä. Tämä tosin vaatii jutuntekoon aikaa ja jutulle mittaa.

Alle 10 ruudussakin tarinallisuus ovat mahdollista, mutta hyvin tiiviisti on vaikea kertoa syvällistä, oivaltavaa, ilmiöön pureutuvaa, henkilön tarinan kertovaa tai lukijan tunteisiin vetoavaa tarinaa.

Tarinallisen journalismin perinteinen määritelmä on tekstin mitta - tuhansia merkkejä. Tarinajutut haastavat tämän: **syvällisyyttä luodaan ja yksityiskohtia nostetaan tekstin sijaan videolla, ääniraidoilla ja muilla elementeillä**.

Tarinallisuus on yleistynyt voimakkaasti. Sen nähdään olevan lukijoita sitouttava kerrontatapa. Sen toivotaan lisäävän journalismin kiinnostavuutta aikana, jolloin sanomalehtien levikit pienenevät (*Krieken & Sanders: What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda, 2021.*)

Tarinallinen journalismi on:

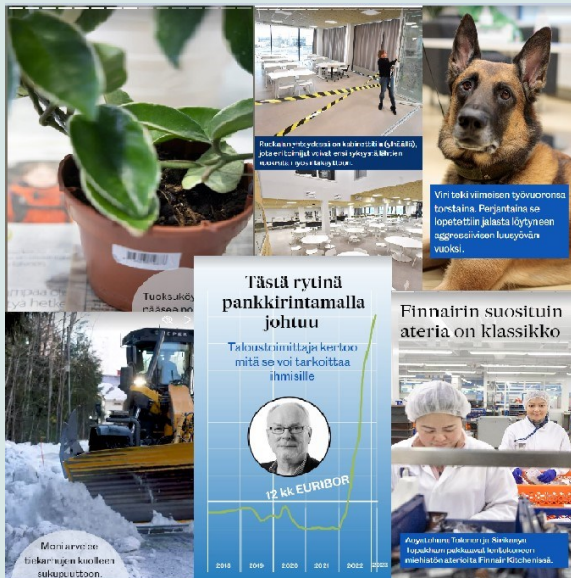
Tarinallisen journalismin tutkimuksen suomalaisen uranuurtajan Maria Lassila -Merisalon mukaan tarinallisuudelle luontevin juttutyppi on reportaasi.

Kun uutistekstissä toimittaja haastattelee jutun kannalta oleelliset henkilöt ja hankkii vastaukset tärkeänä pitämiinsä kysymyksiin, tarinallisessa journalismissa toimittajan roolina on esimerkiksi tarkkailija, joka havainnoi ympäristöään ja kertoo havainnoistaan.

Digitaalisessa ympäristössä tarinallinen journalismi voi saada painettua lehteä monipuolisempia muotoja, kun kerrontaa voidaan rikastaa. Kerronnan monipuolisuuteen ei silti pidä ihastua liikaa - tarkoituksettomat elementit kuten turhat animoinnit ja ylimääräinen "välke" voi keskeyttää ja pilata lukukokemuksen.

Lassila-Merisalon mukaan **pilotin aikana julkaisuissa tarinajutuissa on potentiaalia tarinalliseen journalismiin, mutta sitä ei ole vielä täysipainoisesti lunastettu**. (KSML:n *Digiakatemia* 16.3.2023.)

OPAS: Näin onnistut tarinajutussa

TOP 5 luetuimmat 3.2.-31.4.2023

[Virni viimeinen työvuoro](#): 133 000

[Kun Elias Erävalon, 39, silmämunat tatuoitin, hän ei tunnistanut itseään peilistä](#): 88 000

[Siivekäs kevään merkki](#): 11 400

[Tältä näyttää Ideaparkin alle rakennettavassa kylpylässä](#): 8 800

[Berta synnytti 17 yllätyspentua tammikuussa: katso, mitä pennuille kuuluu nyt!](#): 8300

[Savonlinnan Kauppalinna kujanjuoksu purkukuntoiseksi pilkan kohteeksi](#): 7300

Lähde Piano Insight/ Views

Juttuaiheen valinta

Aiheen pitää olla selkeä ja visuaalinen.

Kerronnan on toimittava paremmin tarinana kuin kirjoitettuna tekstinä ja tavallisena varkojuttuna. Video - ja äänimateriaalin pitää istua aiheeseen luontevasti ja audiovisuaalisten elementtien käytön pitää olla perusteltua.

Tarinajuttu -muodon on tuotava kerrontaan jotain lisää. Se mahdollistaa haastatellun oman äänen, olemuksen ja persoonan esille tuomisen tai ilmiön esittämisen kirjoitettua tekstiä ja valokuvia visuaalisemmin.

Aiheen hätkähdyttävyyys, koskettavuus ja ajattomuus toimivat.

“Videoissa on oltava muutakin kuin puhuva pää.”

“Kuvat, videot ja ääni on tämän esitystavan suola.”

“Hyvä aihe ei vanhene heti.”

“Toive on, että jutulla olisi pidempi katseluaika. Näihin laitetaan paukkuja enemmän kuin keskimäärin.”

Näissä tarinajuttu toimii:

Henkilöhaastattelut, joissa haastateltavan persoonaa tuodaan esiin videon ja äänen avulla.

Tunteisiin vetoavat, koskettavat aiheet.

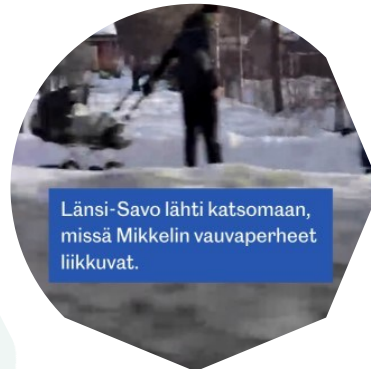
Hyötyjournalismi.

Ilmiöt.

Reportaasit.

Uutiset, kunhan aiheen voi esittää visuaalisesti.

Jutut, joihin sopii osallistavat ja lukijaa aktivoivat elementit kuten kyselyt.

Länsi-Savo lähti katsomaan, missä Mikkelin vauvaperheet liikkuvat.

“Melkein mitä vain verkkokiinnostavaa voi harkita. Jutun muoto vain muuttaa ideoinnin tasoa.”

Tarinajuttu on näissä haasteellinen:

Nopeasti julkaistavissa, kilpailuissa uutisissa.

Hetkessä happanevissa aiheissa.

Kuvallisesti kuivissa aiheissa.

Polveilevat, monimutkaiset aiheet koettiin hankaliksi. Näissä ennakkosuunnittelun ja jutun punaisen langan merkitys korostuu.

HäSassa julkaistiin (3.2.23) tarinana printin laaja sunnuntaijuttu, jossa käsiteltiin Sunny Car Centerin kaatuminen, Lempäälään noussut autotaivas ja tarina automyyjästä, joka siirtyi Hämeenlinnasta Lempäälään. Aiheen olisi voinut käsitellä tarinassa terävämmin myyjän työpäivän ja hänen näkemystensä kautta. Henkilö on kiinnostavampi kuin ilmiö. [Pääset juttuun tästä linkistä.](#)

“Videoissa on oltava muutakin kuin puhuva pää.”

Toimiva mitta tarinajutulle

Alle 10 ruutua

Utinen.

Hyvin tiivis ilmiöjuttu, kun kuvitus ei kannata pidemmälle.

“Uutisen selittäjä” - toimittaja kameran edessä

10-20 ruutua

Ilmiöjuttu.

Henkilöjuttu.

Polveileva tai syvällisempi tarina.

...**tarinajuttu saa ja voi olla myös pidempi**, jos visuaalinen materiaali on monipuolista, aihe kantaa ja siihen päästään pintaa syvemmälle tai sitä on luonnollista lähestyä useammasta kuvakulmasta.

Pitkää juttua voi miettiä minidokumenttina, joka koostuu useista kohtauksista.

Pilotin aikana tyypillinen mitta on ollut 10 -15 ruutua. Lukijapidon perusteella juttujen pituutta voi kasvattaa.

“Pitää pystyä tiivistämään, eikä ainakaan lähdetä poukkoilemaan. Maltetaan pitää videot riittävän lyhyenä: 20 sekkaa alkaa olla jo todella pitkä.”

“Pituudesta ei ole yhtä totuutta. Katsojalla on valta selata omaan tahtiin, jos ei jaksa kaikkea katsoa. Lyhyestä muutaman kortin tarinasta saa aika takuuvarmasti ytimekkään ja tyylikkään.”

“Noin 20 ruutua on ihan ok. Haluaisin nähdä pidempiäkin ja syvällisempiä tarinoita. Meidän ei pidä tottua liian helppoihin ratkaisuihin.”

Ajankäytöstä: Tarina vaatii aikaa

Tarinajuttujen tuotantoprosessi on tyypillisesti **hitaampi kuin tavallisten verkkojuttujen**.

Juttukeikalla/ keikoilla aikaa kuluu monipuoliseen kuvitukseen. Haastattelut ja kuvaukset pitää yleensä tehdä aiheen kannalta keskeisessä paikassa, joka ei ole välttämättä helposti saavutettava kahvila.

Aikaa vievin osuus on koostaminen ja viimeistely työkalussa. **Hyvä ennakkosuunnitelma ja siinä pysyminen nopeuttaa tarinan koostamista ja viimeistelyä merkittävästi**.

Haastateltujen mukaan tarinajuttu vie jutusta päävastuussa olevalta reilun työpäivän sisältäen ennakkosuunnittelun, keikan/ materiaalin hankinnan ja jutun koostamisen.

Syvällisempään ja kunnianhimoiseen juttuun aikaa on hyvä varata vielä enemmän.

Monet kokivat, että tarinajuttua kannattaa koostaa pätkissä ja muiden töiden ohessa.

Kuvaajalta tarinajuttu vaatii tavallista enemmän aikaa käsiteltävien kuvien suuren määrän ja esimerkiksi videoiden editoinnin vuoksi.

Tekstien kirjoittaminen koettiin todella nopeaksi työvaiheeksi. Tekstejä pitää tyypillisesti tiivistää vielä tarinatyökalussa.

Ennakkosuunnitelma

Helmi-maaliskuussa tarkastellut tarinajutut voi jakaa suunnittelun osalta kolmeen tyyppiin:

Tarkasti suunnitellut : ruutukohtainen sisältösuunnitelma ja/tai kuvakäsikirjoitus. Jutun näkökulma harkittu ja kerronnassa punainen lanka. Kaikki tietävät millaista lopputuotetta tavoitellaan.

Reportaasimaisesti tehdyt : korkeintaan löyhä käsikirjoitus ja kuvasuunnitelma. "Soitellen sotaan."

Keikan jälkeen saadun materiaalin perusteella koostetut ja printtijutun tekstistä tiivistetyt . Ei tarkkaa etukäteissuunnitelmaa, mutta kuvasuunnitelma tehty ennen materiaalin viemistä tarinatyökaluun.

Kaikilla tavoilla voi syntyä hyvä tarinajuttu, mutta ennakkosuunnitelma selkeyttää ja nopeuttaa työtä ja auttaa tekemään jutusta terävän.

"(Käsikirjoitus) auttaa, ettei tarvitse keikalla tehdä niin älyttömästi varmuuden vuoksi."

"Peräänkuulutan käsikirjoitusta, vaikka se olisi vähän löyhempikin."

"Kuvaajan pitää tietää, mitä materiaalia heiltä odotetaan stooria varten."

"Tuotantosuunnitelma ei ollut tarpeeksi selvä kuvaajalle. Jutusta piti hylätä osia, koska ei ollut tarpeeksi kuvia."

"Nopeuttaa loppupään tekemistä huomattavasti. Ei tule yllätyksiä."

Ennakkosuunnitelman check list

Tärkein: Mikä on jutun pointti?

Millaista juttua olet tekemässä?

Avainasemassa on selkeän, tiiviin näkökulman hahmottaminen. Mieti punainen lanka ja pysy siinä.

Kuka johtaa juttutuotantoa alusta loppuun?

Määrittele jutulle mitta.

Miten paljon ja millaisia visuaalisia sisältöjä tarvitaan?

Käytetäänkö videon ääniä, tuleeko äänitiedostoja, animaatioita, (info)grafiikkaa?

Saako kaiken materiaalin yhdeltä keikalta vai tarvitaanko useampia? Voiko tarinaa syventää arkistokuvilla tai saako haastateltavalta "kotialbumimateriaalia"?

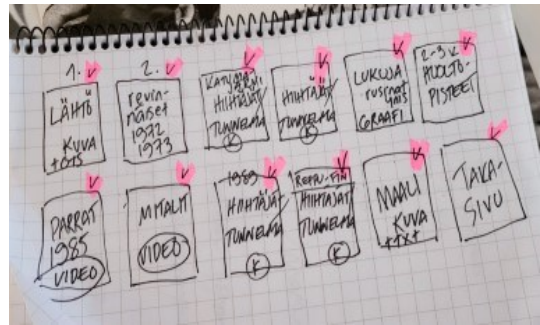
Mieti haastateltavalle videolle kysymykset, joihin hän voi vastata 20 sekunnissa.

Kirjoita ainakin tekstimuotoinen käsikirjoitus.

Piirrä tai kirjoita kuvasuunnitelma: vähintään kuvien määrä, mielellään myös ruutujen sisältö.

Petaa kuvaukset. Kalusto: kännykällä vai järkkärillä?

Kokoontukaa työryhmän kesken, jokaisen tiedettävä mitä tehdään.

Kuvasuunnitelma: Oi niitä aikoja Kuvamuistoja Finlandia hiihdon historiasta (ESS 24.2023):

Mikä on jutun rytmi?

+Kuva-video-kuva-video...

-Kuva-kuva-video-video...

Kerro juttutyypistä haastateltaville

Tarinajutussa esiintyvien pitää olla etukäteen tietoisia esitystavasta.

Haastateltaville voi näyttää esimerkein, millaisesta kerronnasta on kyse.

Usealla haastatellulla oli kokemuksia siitä, että tarinajutun esitystapa oudoksuttaa ja saa jopa kieltäytymään jutusta.

HäSassa helmi-huhtikuussa ainakin kaksi tarinajutuksi suunniteltua aihetta jäi toteuttamatta, koska haastateltava ei halunnut videolle tai suostunut haastattelun käyttämiseen ääniraitana. Molemmat toteutettiin tavallisina verkkojuttuina.

“Kun kerroin ideasta, miten tämä juttu tehtäisiin, niin neljästä aiheesta kolme peruuntui. Ihmiset ehkä kavahtaa, kun kertoo, että tehdään videota.”

Keikalla: haaste kuvaajalle

Tarinajuttujen kuvitus on tavallista juttua vaikeampaa ja työläämpää.

Haasteita aiheuttaa kuvien määrä, juttutyypin pystykuvia suosiva malli, sekä erityisesti jutun lähtökuva, jonka päälle tulee otsikko.

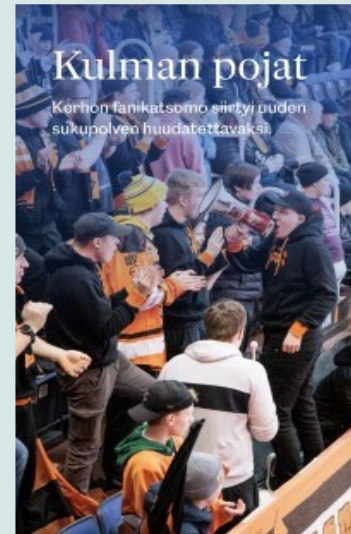
Kuvissa pitää huomioida tekstin vaatima rauhallinen tai tyhjä tila.

Etukäteen mietitty tarinan ruutujen määrä ja kuvakäsikirjoitus helpottaa kuvaajan työtä. **Kuvia pitää silti aina ottaa ylimääräisiä!**

Kiireisellä keikalla kuvamateriaali jää helposti yksipuoliseksi. Vaikka kuvia olisi määrällisesti riittävästi, yksitoikkoinen kuvitus ei kannata pitkään. Järjestää kuvaajalle mahdollisuus onnistua - kuvissa pitää tapahtua ja useampi kuvauspaikka tai -tilanne on aina parempi.

Kuvaa toimintaa, älä haastattelua.

Esimerkki visuaalisesta aiheesta, jonka valokuvat jäivät liian samankaltaisiksi johtuen kiireisestä aikataulusta ja rajallisista kuvausmahdollisuuksista. Toisaalta toimittajan kännykkävideot tuovat autenttisuutta: [Kulman pojat](#) (HäSa 14.2.2023).

Keikalla: huomioi videon ja äänen käyttö

Videoiden ja ääniraitojen kesto on hyvä kellottaa jo keikalla. Yhden videoruudun sopiva mitta on tyypillisesti noin 10 - 15 sekuntia. Yli 20 sekuntia yhdellä ruudulla kestävä videot ovat usein liian pitkiä. Voiko videon leikata tarinassa kahdelle ruudulle?

Täsmälliset kysymykset video- ja/tai ääniraidalle haastateltavalle mahdollistavat tiiviin ja toimivan kerronnan.

Varsinkin jos videon ääntä käytetään tarinassa kuvaustilanne pitää rauhoittaa. Vältä hälyääniä.

Äänen käyttäminen tarinassa pitää päättää etukäteen. Haastattelun tai ääniraidan tallentamiseen on hyvä olla laitteeseen kytkettävä mikrofoni.

Videointi ja varsinkin äänitys vaatii rauhaa ja tilanteen ohjaamista.

“Jos otetaan ääntä, äänen pitää myös olla hyvälaatuista.”

“Jos videon ääntä ei käytetä, esiintyvää henkilöä pitää ohjata olemaan hiljaa. Muuten katsoja hämmentyy suun liikettä ja alkaa etsiä puhetta.”

Kännykällä vai ammattilaisvehkeillä?

Jutun kuvituksen - niin valokuvat kuin videot - voi yleensä toteuttaa riittävän laadukkaasti myös älypuhelimella

Autenttisuus vetoaa yleisöön Teknistä täydellisyyttä ei tarvita.

Varmista, että puhelin tallentaa tiedostot riittävän laadukkaasti.

Osa haastatelluista koki älypuhelimien jopa paremmaksi kuvausvälineeksi kuin järjestelmäkameran

Videoiden hännät voi leikata jo puhelimen ilmaisovelluksilla

Puhelin vaatii hyviä valaistusolosuhteita Puhelimen mikrofoni voi riittää tilaäänen tallentamiseen mutta sopii haastatteluihin vain hyvin rauhallisessa äänimaisemassa

Tarinyökalussa on bugeja Videot ja kuvat toisinaan "kaatuvat". Todennäköisimmin ongelmilta välttyy kun materiaalin pyöräyttää jonkun ohjelman kautta Nimeä kuvat jutun aiheen ja esittämisjärjestyksen mukaan Nopeutat tarinan koostamista.

“Puhelimella kuvaus helpottaa niin paljon, kun saa kuvattua suoraan pystyformaattiin.”

Toimittajan rooli

Tarinajutuissa **tekstin valta murtuu** ja toimittajan rooli muuttuu. Hahmota kerrontatapa ja sen vaatimukset.

Toimittaja on tyypillisesti se, joka vastaa juttujen taustatiedon hankinnasta, sopii haastattelut ja kuvaukset. Tarinajutuissa toimittajan tehtävä on esimerkiksi järjestää keikalle oikeat olosuhteet ja miettiä kysymykset jutussa käytettävään videohaastatteluun tai ääniraitaan.

Älä ihastu tekstiisi. Yhteen ruutuun ei kannata laittaa useampaa tai pitkää tekstiruutua. Tarinajutussa merkkejä on satoja, ei tuhansia.

Tarinajutussa voi olla pelkkiä tekstiruutujakin, mutta esitystapaa ei ole luotu pitkille teksteille. Miten voit kertoa asian pitkän tekstin sijaan?

“Jutun punaisen langan on oltava mielessä koko ajan. Kerronta ei voi venyä joka suuntaan.”

“Toimittaja teki liian pitkiä tekstejä.”

“Kirjoittaminen on älyttömän nopeaa, kun ymmärtää tyylin.”

Toimittajan rooli

Toimittaja voi olla tapahtumien tallentaja, havainnoija, ohjaaja, juontaja tai aktiivinen osallistuja/ esiintyjä.

Kännykkä käteen ja kuvaamaan!

Puhelinhaastiksesta tai pikaiselta juttukeikalta ei synny todellista tarinaa saatikka tarinallista journalismia. Materiaalin voi saada kasaan nopeastikin, mutta tuleeko siitä niin hyvä, että juttu kannattaa toteuttaa tarinana?

Toimittaja voi olla vastuussa myös koostamisesta. Anna silti jonkun muun katsoa juttu ennen julkaisua.

Tutustu: Terhi Upola: Livenä ja läsnä - Verkon uudet juttutyypit (2018).

“Kuvaajan kuormittuminen näiden stoorien takia huolestuttaa. Pitäisi käyttää enemmän myös toimittajien kuvaamia kännykkäpätkiä.”

“Teksti on vain apukeino.”

“Ideat on minun päässäni. Siksi näen, että minun pitää myös kuvata ja koostaa tarinan runko.”

Näin syvennät tarinajuttua:

Havainnoi ja esitä yksityiskohtia, jotka vievät lukijan aiheeseen pintaa syvemmälle.

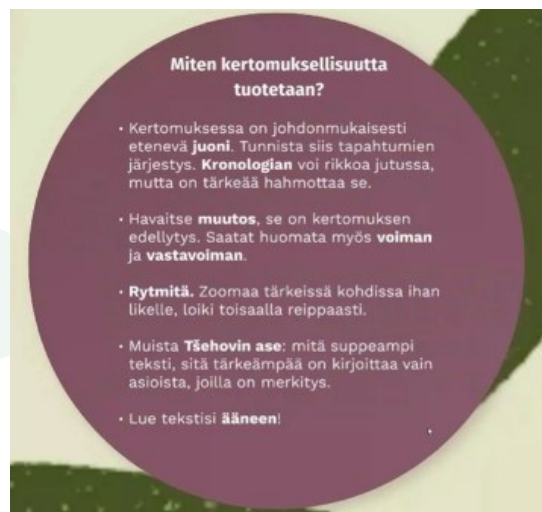
Älä tyydy yleiskerrontaan. Pureudu punaiseen lankaan ja ja pysy siinä.

Mieti juttuun kiinnostava lähtö, rytmi ja kerronta. Kun aihe ja kuvitus kantaa, tarinajuttu voi olla pitkä ja polveileva.

Päästä irti totutusta verkkojutun tekemisen kaavasta. Juttua voi myös katsoa ja kuunnella.

Tutustu:

Maria Lassila-Merisalon esitys KSML:n digiakatemiassa 16.3.2023, kirja Tarinallinen journalismi, 2020.

Kuva: Maria Lassila -Merisalo

Jutun koostaminen

Älä vie työkaluun turhaa materiaalia Jutun runko ja kuvasuunnitelma on tehtävä ennen koostamista

Käsittele kuvat ja videot ennen tarinatyökaluun viemistä Materiaalin pyöryttäminen toisen ohjelman kautta todennäköisesti vähentää bugi (kuvien kaatuminen ym).

Valokuvia joutuu usein rajaamaan vielä työkalussa

Tekstitä videot ja rytmitä puheen mukaan(subtitles). Juttua pitää pystyä seuraamaan myös äänettömänä

Tottele turvarajoja

Älä ahda ruutuun liikaa tekstiä

Ohjelmalla on rajoitteensa Elementtien siirtelyyn millimetri kerrallaan voi tuhrata tunteja eroa ei huomaa kukaan.

Kaksi ensimmäistä ruutua ratkaisevat imekö juttu lukijan mukaansa. Panosta lähtökuvaa ja otsikkoon

Karsi kaikki turha. Tuottaako tiivis kerronta tuskaa? Palastele!
Esim: [Miten rullaa kännykkäkielto Turengissa?](#)

Opasta lukijaa!

Pilotin aikana on ollut hyvin vaihtelevia käytäntöjä lukijan opastamisesta.

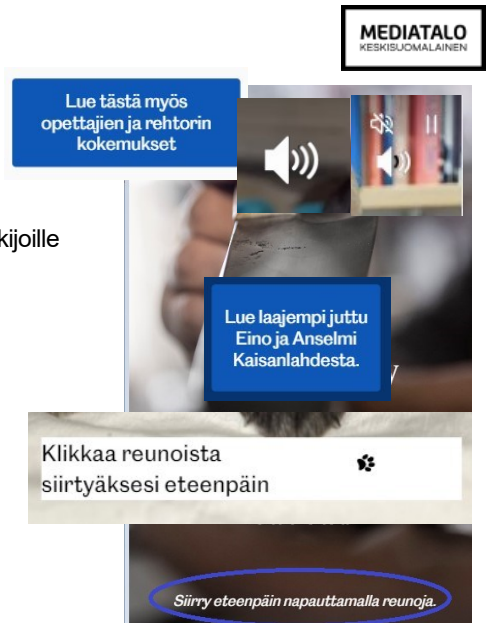
Lukijaa kannattaa opastaa, koska juttutyyppi on KSML -lehtien lukijoille uusi ja tilaajaprofilimme on iäkäs. Yhtenäinen linja näyttää myös laadukkaammalta.

Ohjeistaminen lisää merkittävästi lukijan sitoutumista juttuun.

Etene jutussa johdonmukaisesti. Jutun on edettävä joko automaattisesti tai lukijan omaan tahtiin läpi tarinan. Toimintatapa ei saa vaihtua kesken jutun.

Ohjeista ainakin nämä:

- Miten jutussa edetään.
- Mistä äännet laitetaan päälle.
- Jos jutussa on linkki muuhun sisältöön, kerro se selvästi.

Tarina on tiimityötä

Suurin osa pilotin tarinajutuista on toteutettu vähintään kahden henkilön yhteistyönä.

Kaikki haastatellut korostivat tiimityön tärkeyttä läpi juttuprosessin.

Vaikka ryhmätyö korostuu, jonkun on oltava jutusta päävastuussa.

Työroolit ovat tarinajutuissa liukuvia Toimittajista tulee kuvaajia, visualistit editoivat tekstiä.

“Mitä useampi tarinan katselee, sitä enemmän tulee hyviä kehitysideoita”

“Perinteisesti toimittu niin, että kuvaaja kuvaa ja videoi, toimittaja kirjoittaa. Hyvin kapeat roolit eivät tarinoissa toimi”

“Tiivistäminen ja kiteyttäminen on yhteistyötä. Kaikki vaikuttaa kaikkeen merkittävämmän kuin tavallisissa jutuissa”

“Koostaminen on näpertämistä. Jonkun muun on hyvä tehdä viimeistely”

Tarinatuotanto tiiviisti

Sopiiko aihe tarinajutuksi?

Onhan aihe visuaalinen? Tarinajutussa on hyvä tapahtua.

Tarinajuttuina kannattaa esittää aiheita, jotka voi kuvittaa kiinnostavasti sekä monipuolisesti (kuvat, video, grafiikka) ja näyttävät pienellä mobiililaitteen näytöllä hyviltä.

Onhan jutulla selvä näkökulma ja punainen lanka?

Tuoko esittämistapa juttuun olennaisesti jotain lisää?

Millaista juttua ollaan tekemässä? Teetkö tiivistä, kevyttä vai jopa tarinallista journalismia sisältävää “minidokumenttia”? Mitä pidempi ja syvällisempi, tee sitä tarkempi ennakosuunnitelma ja varaa toteutukselle aikaa.

Ennakosuunnitelma:

Kirjaa vähintään nämä: aihe, jutun pituus ja punainen lanka.

Mieluummin tarkemmin:

Piirrä kuvasuunnitelma ja/tai kirjoita ruutukohtainen käsikirjoitus.

Mieti lähtöruudun kuvitus ja otsikko etusivunäkymään ja tarinaan.

Mieti, miten juttu etenee - mikä on visuaalinen ilme ja kerronnan/ elementtien rytmi?

Kirjoita haastateltavalle kysymykset, joihin voi vastata videolla/ ääniraidalla max 20 sekunnissa.

Voiko juttua kuvittaa enemmän kuin yhdeltä keikalta? Selvitä, voitko saada tarinaan syvyyttä haastateltavalta tai muusta lähteestä saatavalla kuva/videomateriaalilla.

Varmista, että haastateltava(t) ymmärtää, että nyt ei oteta äkkiä yhtä valokuvaa.

Kokoontukaa koko työryhmän kanssa. **Kaikkien on tiedettävä, mitä tehdään ja mitä tarvitaan.**

Tarinatuotanto tiiviisti

Keikalla:

Toteuta suunnitelmaa. Tarina ei voi rönseyllä tai vaihtaa suuntaa lennosta. Kaikki, mitä jutussa kerrotaan, pitää pystyä myös kuvittamaan.

Rauhoita tilanne videoille ja äänitykselle.

Kuvaa aina ekstraa.

Tekninen laatu ei ole tärkein. Autenttisuus, tunnelma ja sisältö ratkaisee.

Älä kiirehdi - hyvä tarinajuttu sisältää olennaisen, mutta imee lukijan mukaansa.

Koostaminen:

Kokoontukaa keikan jälkeen.

Tuliko erityisen hyviä kuvia? Onko juttuun saatava 30 sek pitkä video? Jaa se kahdelle ruudulle.

Onko mielessä timanttinen otsikko - onhan myös sitä tukeva lähtökuvaa?

Viimeistely on tiimityötä. Oikoluku/ editointikierron yleensä parantaa juttua.

Toimittaja: Älä änkeä liikaa tekstiä yhteen ruutuun. Tiivistä.

Kuvaaja: Kuviasi todennäköisesti joudutaan rajaamaan.

Karsi turha. Jokaisen ruudun jokaisen elementin pitää olla perusteltu.

Tarinatuotanto tiiviisti

Opasta lukijaa!

Tekstiä videohaastattelu tai ääniraita (subtitles). Ohjaa äänet päälle.

Johdonmukaisuus : autoplay tai eteneminen omaan rytmiin

Rytmitä. Ei kaikkia kuvia tai videoita peräkkäin

Älä hätäile, jutun viimeistely on näpräämistä.

Tarinatyökalu ei taivu kaikkeen. Osa tarinassa esitetyistä tiedosta voi olla järkevämpää rakentaa ulkoisessa ohjelmassa, videoeditorissa tai kuvankäsittelyohjelmalla. Käytä hyväksesi tarinatyökalun ominaisuuksia, mutta hyväksy myös sen rajoitukset.

Tee visuaalisesti yhtenäinen ja tyylikäs kokonaisuus.

Vältä turhaa kikkailua ja välkettä.

Julkaisun jälkeen:

Huomasitko korjattavaa? Ei hätää, juttua voi korjata työkalussa julkaisun jälkeenkin.

Hyödynnäkö Instassa? Kannattaako someen tuupata ilmaiseksi koko tarinaa - riittäisikö parin ruutua?

Lähtikö tarinajuttu lentoon? **Vinkkaa muillekin** - hyvä tarina kiinnostaa kaikkia.

Esimerkkejä tarinajutuista – Tekijät kertovat

Mies mustien silmien takana (3.2.2023)

Talvipolku metsään vie (3.2.2023)

Aleksin abikevät (14.3.2023)

Virin viimeinen työvuoro (5.2.2023)

Berta synnytti 17 pentua tammikuussa - Mitä pennuille kuuluu nyt? (22.2.2023)

Tästä rytinä pankkirintamalla johtuu (17.3.2023)

Mies mustien silmien takana (Keski-Uusimaa 3.2.2023)

Kuvaaja ja ulkoasu: Päivi Tuovinen (PT)
Toimittaja: Jari Pietiläinen (JP)

Mikä jutussa onnistui?

“Kiinnostava alku, toimiva visuaalinen rakenne. Ei liikaa tekstiä. Juttu kulki kuvallisesti eteenpäin. Henkilö pääsi esiin omalla äänellään.” (PT)

“Loksahti palaset kohdalleen. Tämä on visuaalisesti näyttävä.” (JP)

Pääset juttuun
[tästä linkistä](#).

Tarkka ennakkosuunnitelma:

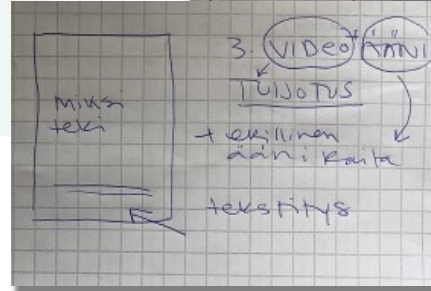
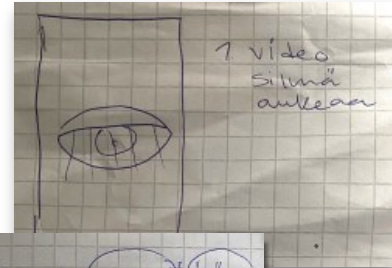
“Jutun visuaaliseksi punaiseksi langaksi päätettiin henkilön tuominen erikoislähikuvasta hiljalleen laajentaen.” (PT)

Ennen keikkaa piirrettiin, mitä esitetään milläkin ruudulla.

Videoiden laatuun satsattiin valaisemalla sisätilat.

Mietittiin etukäteen myös tekstien aihealueet jokaiselle ruudulle.

“Varasimme aikaa kalenteriin ja mietimme jutun kuvaajan, toimittajan ja uutispäällikön kanssa 20-30 minuutissa.” (PT)

Juttu myytiin lukijalle tarkkaan mietityllä alulla:

Katsoja tempaistiin tarinaan hätkähdyttävällä videolla aukeavasta silmästä, joka on tatuoitu mustaksi.

Juttua tehtiin yhteensä noin 1,5 työpäivän ajan. Toimittajan osuus oli huomattavasti nopeampi.

Teknisesti laadukkaiden videoiden käsittely vei paljon aikaa.

Tekijät pitivät kolmosruutua haasteellisimpana lukijalle, koska siinä on erillinen ääniraita ja kuvitusvideo. Lukijaa ohjeistettiin laittamaan äänet päälle.

“Lukijan pitää ottaa uusi sovellus haltuun ja tajuta kuunnella ääntä.” (PT)

Tekijöiden vinkit:

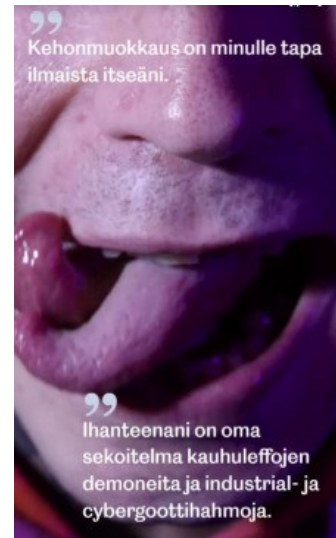
Rajaa ja syvennä tiivistä näkökulmaa:
Päätös keskittyä silmiin, vaikka kehonmuokkaus on henkilön elämäntapa.

“Aihetta olisi ollut paljon enempään, mutta pidettiin fokus. Tein pidemmän version tavallisena verkkojuttuna.” (JP)

“Kill your darlings -meininki. Piti karsia, jotta paketti toimi.” (PT)

Luota visualistiin: **“Näissä (tarinajutuissa) korostuu, että visualistit ovat valovuoden päässä meistä toimittajista. Näissä on iso rooli henkilöillä, jotka ymmärtävät, miten esitetään asioita visuaalisesta näkökulmasta.”** (JP)

Muista ilmavuus: **Ruuduille ei saa ympätä liikaa sisältöä.”** (PT)

Juttu numeroina:

Ruutuja: 12

Keskimääräinen lukuaika 1 min 0 sek.

Pitoprosentti: Toiseen ruutuun jatkanut 71% ja kolmanteen 92%
Tämän jälkeen 96 -97%.

Mobiililukijat 90%

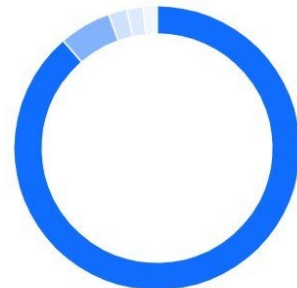
-Tietokone 7%

-Tabletti 3%

Keräsi helmikuussa 90 200 sivunäyttöä. Maaliskuussa sivunäyttöjä 68.

(Lähde StorifyMe -analytiikka 3.2.-21.3.2023)

Most visited

Mies mustien silmien takana	89%
Murteet	6%
Hyvinkään koululaishihdot	2%
Perkkarit	2%
Riihimäen uimahalli	2%

Talvipolku metsään vie (Etelä-Suomen Sanomat (3.2.2023))

Ulkoasu, kuvaaja ja grafiikka: Anssi Hietamaa
Toimittaja ja kuvat: Silja Puttonen
Kuvaaja: Juha Peurala

Tunnelmallinen tarinajuttu Lahden talviliikuntapolusta.

Juttu esittelee kävelyreitit kuvilla, videoilla ja grafiikkana.

Toteutettu ilman ennen juttukeikkaa tehtyä sisältösuunnitelmaa.

Anssi: **“Tiesin maastoa etukäteen, olen siellä patikoinut. Ei ollut oikeastaan mitään ennakkokässäriä, mutta se ei ollut ongelma. Emme voineet etukäteen miettiä, tavataanko siellä muita ihmisiä, joten sinänsä ennakkosuunnittelu olisi ollut vähän turhaakin.”**

Pääset juttuun
[tästä linkistä.](#)

-

Kuvaajat ja toimittaja kulkivat ulkoilureittiä yhdessä ja kuvasivat kännyköillä, järjestelmäkameralla ja dronella.

Videot ja merkittävä osa valokuvista on kuvattu puhelimella.

“Puhelimella kuvaaminen helpottaa paljon, kun saa kuvattua suoraan pystyformaattiin. Puhelimen videolaatu on riittävä.”

Ennen tarinatyökäluun viemistä materiaali käytiin läpi ja tehtiin ranskalaisilla viivoilla sisältösuunnitelma.

Työläin elementti oli Illustratorilla ja Premiere Prolla toteutettu grafiikka.

”Meni tuskaisen kauan saada se toimimaan pystyformaattissa.”

Huomioita:

Informatiivinen, mutta rauhallinen kerronta toimii

Tunnelmoinnin täydentäjäksi jutussa on käytetty yksi ruutu kunnossapitoinsinöörin haastatteluun.

“En tiedä, miten toimiva ratkaisu se oli. Jatkettiin jutussa sen jälkeen.”

Datan mukaan tekstiruudun jälkeen tapahtui pieni notkahdus lukijapidossa: kolmannesta ruudusta lähtien pitoprosentti oli 98 -99%, mutta tekstiruudun jälkeen jatkoi 96%.

(Lähde: StorifyMe -analytiikka 3.2. -21.3.2023)

Talvipolun reittiä on ollut suunnittelemassa Lahden kunnossapitoinsinööri Tarja Parviainen. Hän kertoo kokeilun sujuneen hyvin ja käyttäjienkin olleen tyytyväisiä.

- Jos jostain tulee positiivista palautetta, niin tästä, Parviainen sanoo.

Lahden talvipolku on osa Suomen Ladun hanketta, jossa haetaan oppia ja kokemuksia maastoliikuntapolkujen talvikunnossapittoa viidellä eri paikkakunnalla. Suomen Ladun hankesuunnittelija Teemu Launio muistuttaa, että talvipolkujen tekeminen on yleensä melko halpaa. Hän toivoo lisää talvipolkuja Lahteenkin.

- Lahti on ideaali kaupunki talvireiteille. Siellä on mielettömän kaunis alue ihan keskellä kaupunkirakennetta Lahden ja Hollolan välissä, sanoo Launio.

Vinkit:

Haasteita tuotti, että juttu viimeisteltiin toimittajan työskennellessä etänä.

“Nämä olisi nopeampi tehdä niin, että jutun koostaja ja toimittaja ovat toimituksessa. Viestirumba oli ihan älytön. Tämän jälkeen todettiin, että jatkossa on syytä olla kaikkien paikan päällä.”

Repparimeiningillä ja ilman ennakkosuunnitelmaa tehdessä tärkeää on kerätä kuvamateriaalia runsaasti.

“Isosta massasta on helpompi karsia. Mekin unohduimme välillä ihaillemaan luontoa, kun olisi pitänyt tallentaa enemmän erityyppisiä kuvia.”

Juttu numeroina:

Ruutuja: 13

Keskimääräinen lukuaika 1 min 7 sek.

Pitoprosentti: Toiseen ruutuun jatkanut 86% ja tämän jälkeen 92 -99%.

Pisin yksittäisen ruudun katseluaika 13 sek on animoidulla grafiikalla.

Juttua on katsottu poikkeuksellisen paljon tietokoneella ja tabletilla:

Mobiililukijat 53%

Tietokone 36%

Tabletti 11%

(Lähde StorifyMe -analytiikka 3.2.-21.3.2023)

Aleksin abikevät

(Hämeen Sanomat 14.3.2023)

Haastateltu: Kati Laitinen (toimittaja, kuvat/videot ja ulkoasu)

Ulkoasu: Soile Toivonen

Kuvat: Pekka Rautiainen

Videoeditointi: Lauri Seppänen

Lähtöajatuksena oli tarinajuttu, jossa abit kertovat, millaisia eväitä ottavat mukaan yo -kirjoituksiin.

Haastateltavaksi löytyi avoin ja puhelias henkilö, joten näkökulmaa vietiin henkilöhaastattelun suuntaan ja päätettiin lisätä tarinallisuutta sekä mittaa jutulle.

Syntyi repparin ja henkilöhaastuksen yhdistelmä.

Pääset juttuun
[tästä linkistä](#).

Näin juttu tehtiin:

Ennakkohaastattelusta saatiin materiaalia juttuun. Toimittaja teki löyhän jutturungon ja kuvasuunnitelman.

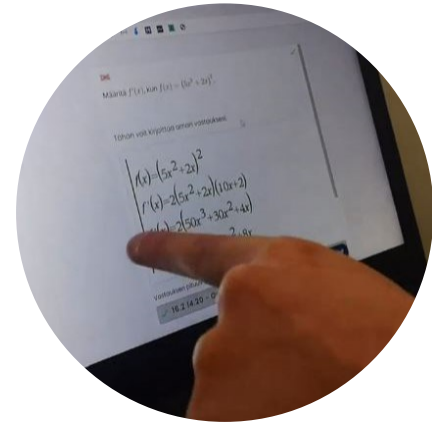
Käytiin kolmella erillisellä keikalla, joista toimittaja osallistui kahdelle. Yhdellä keikalla kävi vain valokuvaaja.

Toimittaja myös kuvasi videot kännykällä ja koosti jutun rungon tarinatyökalussa. Viimeinen osa käytiin kuvaamassa julkaisupäivänä.

Videokuvaaja editoi kännykkävideot.

Graafikko viimeisteli jutun ulkoasun yhdessä toimittajan kanssa.

Jutun koonti tarinatyökalussa kesti vaihteittain noin 1,5 työpäivää.

Pitää varautua yllätyksiin:

Ennakkoon tehty kuvakäsis petti - perustui oletuksiin.

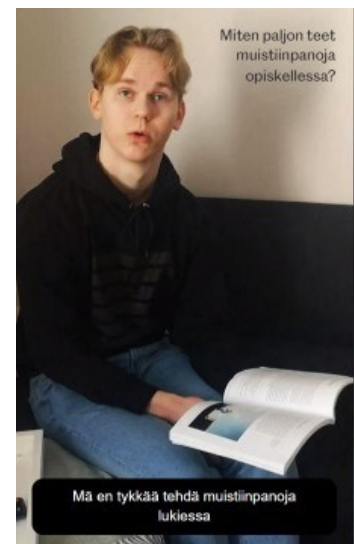
Kati: **“Olin ajatellut kuviin oppikirjapinoja, muistiinpanoja ja abin työpöydän ääressä. Kävisimme välillä kävelyllä.”**

...mutta:

“Hän ei käytä oppikirjoja, eikä tee muistiinpanoja ja opiskeli sohvalla. Ulkona oli -20 astetta pakkasta.”

Juttusuunnitelma on hyvä olla, mutta repparimainen tarinajutun teko vaatii aikaa ja resilienssiä. Suunnitelmat eivät koskaan täysin toteudu, pitää soveltaa.

“Pelastus oli, että poika oli hyvä puhumaan ja esiintymään

Toimittaja kuvasi itse:

“Tarinajutussa roolini toimittajana muuttuu täysin.”

Videoihin haluttiin parhaat kommentit:

“Kun hän kertoi jotain mielestäni videolle sopivaa, pyysin esittämään saman kommentin uudestaan kameralle.”

...ja autenttisuutta:

“En aina kertonut, että tallennus oli päällä. Näin sain aidompaa videota. Kerroin ja perustelin tämän haastateltavalle myöhemmin.”

Kuvaamiseen vaikutti myös aikataulu:

“Yksi haastis tehtiin viidessä minuutissa koulun pihassa. Haastateltavaa jännitti. Ei siinä olisi voinut alkaa ohjata kuvaajaa, laittaa mikrofonia ja kasata kamerajalustaa”.

Abijutun opetukset

Jos haluaa pysyä tiukassa ennakkosuunnitelmassa, tee pohjatyö tarkasti:

“Olisi pitänyt kysyä ennakkoon enemmän.”

Pidempää juttua on hyvä tehdä päätöksittäin ja “sivutyönä”:

“Juttuun olisi hyvä palata aina välillä ja tehdä rauhassa. Yhtenä putkena tehdessä tälle tulee tosi sokeaksi.”

Tarinajuttu vaatii projektinjohtajan, jonka pitää olla aiheesta ja juttumuodosta innostunut.

Jos jutulla ei ole tarkkaa ennakkosuunnitelmaa, toimittaja -kuvaaja -yhteistyö voi olla vaikeaa.

“Ideat ja kokonaisuus olivat minun päässäni, joten ainoa vaihtoehto oli, että myös kuvasin itse.”

Juttu numeroina:

Ruutuja: 22

Keskimääräinen lukuaika 1 min 26 sek.

Pitoprosentti:

Toiseen ruutuun jatkanut 83% ja kolmenteen 85%.

Tämän jälkeen pito on 94 -100%.

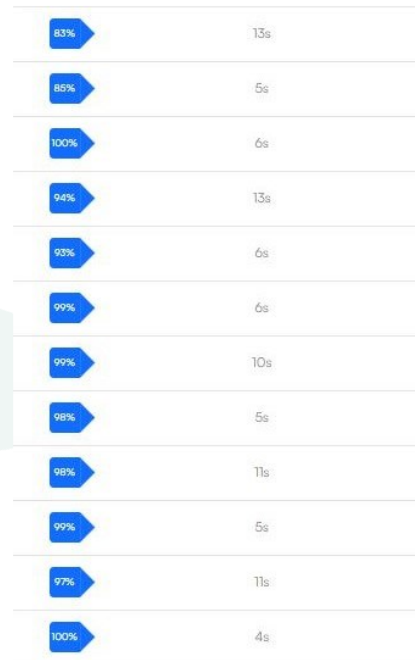
Videoiden kesto noin 20 sek, katseluaika noin 10 sek.

Mobiililukijat 76%

Tietokone 21%

Tabletti 3%

(Lähde: StorifyMe -analytiikka 13.3. -21.3.2023)

MEDIATALO
KESKISUOMALAINEN

Virin viimeinen työvuoro (Hämeen Sanomat 5.2.2023)

Toimittaja ja ulkoasu: Juho Peltoniemi

Kuvat: Arkistokuvat Pekka Rautiainen & Tomi Vesaharju, uudet kuvat Kalle Koskisen kuva -albumi

Juttuidea syntyi, kun huomasin, että verkkodeskin Hämeen poliisin twiitistä tekemä uutispätkä oli kiinnostanut lukijoita.

Hämeen poliisi ei ollut vielä julkaissut asiasta muissa some -kanavissaan eikä huomannut muiden medioiden tarttuneen aiheeseen. Aihe vaikutti potentiaalisesti lukijoita kiinnostavalta uutiselta, kunhan sen julkaisisi nopeasti.

Olin haastatellut Virin ohjaajana toimivaa poliisia ennenkin. Tiesin, että hän on hyvä haastateltava ja poliisikoirat kiinnostavat lukijoita.

Virin viimeinen työvuoro

Hämeen poliisin somesuositettu palokoiraa on poissa.

Pääset juttuun [tästä linkistä](#).

MEDIATALO
KESKISUOMALAINEN

Kuvitus arkistosta ja haastateltavalta

Päätin tehdä jutusta hyvin yksinkertaisen, jotta se ehtisi ulos ennen muita aiheen mahdollisesti huomanneita. Uskoin, että aihe koskettaa ja kiinnostaa myös ilman videoita.

Ensin etsin arkistosta sopivia kuvia. Sitten soitin Kalle Koskiselalle, joka antoi haastattelun ja myönsi luvan käyttää hänen omia ja Hämeen poliisin some -kanavissa julkaistuja kuvia.

Pyynnöstä haastateltava lähetti myös kännykällä ottamiaan kuvia poliisikoiran viimeisestä työpäivästä.

Tein käsikirjoituksen, johon kirjoitin tekstiaihiot ja päätin kuvien järjestyksen, ennen kuin koostin jutun tarinatyökälussa. Tein pariin kuvaan animoinnin tuomaan eloa. Ne olisi voinut jättää poisikin.

Juttu julkaistiin noin kolme tuntia siitä, kun huomasin ensimmäisen verkkosähkeen aiheesta.

Juttu numeroina:

Ruutuja: 11, joista 7 saatiin poliisilta.

Keskimääräinen lukuaika 47 sek.

Pitoprosentti:

Toiseen ruutuun jatkanut 69%. Tämän jälkeen 97 -98% Johtuuko huono prosentti **opastuksen puutteesta** ja/tai siitä, että kyseessä oli lehden ensimmäinen tarinajuttu?

Jokaista ruutua katsottu keskimäärin 6 sek. Video olisi voinut lisätä lukuaikaa?

Mobiililukijat 90%

Tietokone 7%

Tabletti 3% (Lähde StorifyMe -analytiikka 5.2.-21.3.2023)

Bertan yllätyspennut (Savon Sanomat 22.2.2023)

Haastateltu: Meri Remes (toimittaja, kuvat, ulkoasu) ja
Jaakko Heiskanen (kuvaaja)
Kuvaaja: Aake Roininen

Seurantajuttu, mitä 17 koiranpentua saaneeseen
perheeseen kuuluu koirille ja ihmisille.

**“Juttu valittiin tarinaksi, koska eläimet herättävät ihmisissä
sympatiaa ja yllertävät koiranpennut on aiheena hyvä.”** (MR)

“Audiovisuaalinen aihe. Kuvat, videot ja ääni on tuon jutun suola.” (AR)

Pääset juttuun
[tästä linkistä](#).

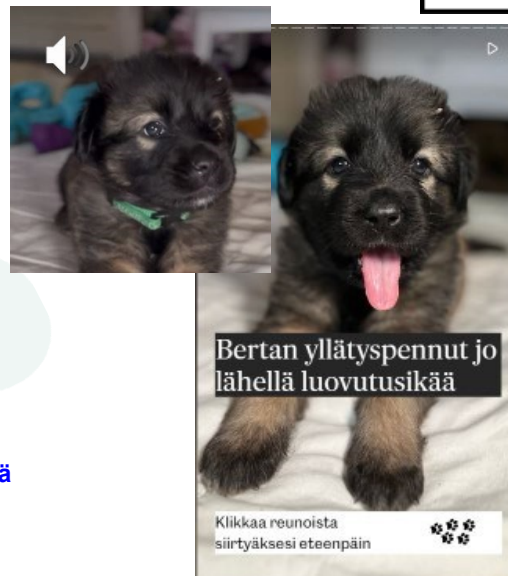
Katsojaa ohjataan läpi jutun

Jutussa on lukijalle käyttäjäopastus. Juttu myös
etenee ruudusta toiseen autoplaylla.

**“Emme voi tietää ihmisten digitaidoista.
Siksi tarinajutuista pitää tehdä
mahdollisimman helposti katsottavia ja
ymmärrettäviä.”** (MR)

Toisin kuin useimmat tarinajulkaisuista helmikuussa,
juttu julkaistiin maksullisena. Siitä tehtiin myös tavallinen
verkkojuttu, joka keräsi ensimmäisen viikon aikana tarinaa
enemmän tilausryhtyksiä ja katselukertoja.

**“Onko sitten niin, että meidän yleisö ei vielä tunne tätä
juttutyyppiä?”** (MR)

Kuvasuunnitelma keikan jälkeen

Jutulle ei tehty ennakoon kuvasuunnitelmaa, mutta toimittaja mietti tarinan rakenteen, mitä kerrotaan tekstinä ja mitä haluttiin videohaastatteluun.

Yle-taustaisena lähdin hakemaan “satasia”. Mitä haastateltava voisi sanoa ja millaisiin kysymyksiin saa tiiviin lyhyen vastauksen. Omistaja oli todella hyvä ja selkeä puhumaan, ihan radioääni.” (MR)

Kuvapuolessa luotettiin siihen, että pentulaatikossa sattuu ja tapahtuu. Videot kuvattiin puhelimilla.

“Kuvien määrässä ei ollut ongelmaa. Mutta kuvissa pitää olla väljyyttä. Ei voi olla tiukkoja rajauksia, jotta teksti mahtuu. Sommittelu tuo haasteita.” (JH)

Tuliko mittaa liikaa?

Tarina on pitkä: 24 ruutua. Sisältöä oli enemmänkin, mutta kerrontaa karsittiin työpöydällä.

“Ehkä olisi voinut tiivistää vielä enemmänkin.” (JH)

Juttua tehtiin kahtena päivänä ja päävastuussa olleelta toimittajalta se vei kaksi työpäivää. Tarinajutun tiivistäminen ei olisi juurikaan lyhentänyt jutun koostamiseen käytettyä aikaa. Jutun pituutta ja aihetta ylipäätään perustelelee sen ajattomuus.

“Jonkin verran karsittiin vielä viimeistelyvaiheessa. Ajattelimme pentujen olevan niin valovoimaisia, että voi olla pidempi. Mutta näin jälkikäteen miettiessä, ehkä sieltä neljä ruutua olisi voinut pudottaa pois. Olisi voinut olla vetävämpi.” (MR)

Juttu numeroina:

Ruutuja: 24, videoita 8. Kaksi videohaastattelua.

Keskimääräinen luku aika 1 min. 40 sek.

Jutun kiinnostavuus ja pitoprosentti todella hyvä: toiseen ruutuun edennyt 96% ja tämän jälkeen läpi tarinan 97-99%. Yksi notkahdus, 92%, toisen videohaastattelun jälkeen.

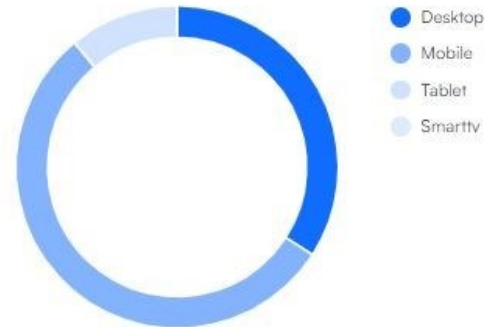
Mobiililukijat 55%

Tietokone 34%

Tabletti 11%

(Lähde StorifyMe -analytiikka 22.2. -21.3.2023)

Reads by device

Tästä rytinä pankkirintamalla johtuu (Hämeen Sanomat 17.3.2023)

Kokeilu, johon otettiin mallia Der Spiegelin tavasta käyttää toimittajaa tiiviissä videojutussa esiintyvänä asiantuntijana eli "uutisen selittäjänä" ..

Kysymys-vastaus-juttu, jossa taloustoimittaja kertoi tiiviisti, mistä maaliskuussa alkaneessa myllerryksessä kansainvälisissä pankeissa oli kyse ja mitä vaikutuksia sillä oli tavallisiin ihmisiin.

Ennakkosuunnitelma: Päätettiin esittää tekstiruutuina neljä kysymystä, joihin toimittaja vastasi. Toimittaja mietti kysymyksiin tiiviit vuorosanat.

Tavoitteena oli lyhyt ja yksinkertainen juttu, joka taustoittaa ajankohtaisen ilmiön lukijalle hetkessä.

[Katso juttu tästä](#)

Jutun toteutus

Videoruutujen maksimikestoksi päätettiin 20 sekuntia.

Kuvaus toteutettiin toimittajan työhuoneessa yhdellä kameralla, rintamikrofonilla ja varjolla pehmenneen kuvausvalon avulla.

Kysymykset luettiin toimittajalle ääneen, jonka jälkeen kysyjä kellotti vastaukset ja näytti toimittajalle merkkiä, kun vastausaikaa oli jäljellä 5 sekuntia.

Haastattelu kuvattiin kolmeen kertaan, jotta jokaiseen kysymykseen saatiin hyvä ja tiivis vastaus.

Videoiden editointi tehtiin Adobe Premierellä. Tarinatyökaluun luotiin tällä välin jutun runko ja kysymysruudut.

Kysymys-vastausmuodon lisäksi aihetta taustoitettiin kuvaruudulla, jossa oli revinnäisiä otsikoista, tekstiruudulla ja elävöitettiin lukijakyselyllä.

Jutun toteutus

Kaikkiaan suunnitteluun, kuvauksiin, videoiden editointiin, jutun koostamiseen ja julkaisuun meni noin kolme tuntia.

Toimittajalta aikaa juttuun meni noin puoli tuntia. Kuvaajalta eniten aikaa vei editointi ja videoiden palastelu.

Jutun koostaneen graafikon työaikaa juttu vei eniten, koska hänen piti rakentaa tarinatyökalussa jutulle pohja. Graafikko suunnitteli ja teki myös kansiruudun ja uutistaustan kuvarevinnäisineen.

Jutussa oli otsikko ja tekijätietoruutu mukaan lukien yhteensä 13 ruutua.

Videot tekstitettiin ja lukijaa ohjattiin laittamaan äänet päälle. Juttu eteni automaattisesti.

Juttu numeroina

Analytiikan mukaan juttu ei menestynyt poikkeuksellisen hyvin, mutta ei myöskään flopannut. Juttu julkaistiin maksumuurin takana ja vapautettiin seuraavana aamuna.

Tarkastelin "uutisen selittäjän" toimivuutta ja jutun imua tutkimalla tarinatyökalun tarjoamaa analytiikkaa aikavälillä 16.3. -18.3.

CTR-lukema kertoo, miten moni edellisen ruudun katsojista on jatkanut seuraavaan. Juttua jatkoi toiseen ruutuun 79 prosenttia. Videoruutujen CTR oli 96 -100%. Juttu silmäiltiin läpi hyvällä prosentilla, jos lukija jatkoi toisen ruudun ohi.

Lisäksi tarkastelin Avg. Immerse Time -saraketta, joka kertoo, miten pitkään lukijat keskimäärin katsoivat kyseistä ruutua. Videoruutuja katsottiin 10 -12 sekuntia, kun niiden kesto oli noin 20. Kysymysruutua katsottiin keskimäärin 2s. Fatkaruutuja 5 -8 s.

CTR romahti 97% -> 92%, kun kysymys -vastaus-rakenne rikottiin loppupuolella. Kerronnan muutos rikkoi jutun imua.

Keskimääräinen lukuaika 56 sek, kun videoiden todellinen kesto noin 1 min 20 sekuntia.

Mallia muualta: Yle

Hyödyntää tarinatyökalua eli tuottaa Yle -kielellä korttijuttuja hyvin monipuolisesti: henkilöitä, taustoittavaa, uutisia, uutiskoosteita, lifestyle, feature, reportaasit.

Tarinajutuilla pyritään luomaan myös elämyksiä ja osallistetaan yleisöä visailuilla ja kyselyillä.

Ylen käytännön mukaan jutun aihe – punainen lanka – pitää kirkastaa. **Käsikirjoita!** Aihe tai jutun näkökulma ei voi olla kovin lavea, jotta kerrontaa voi syventää. Lukijalle voi tarjota lisätietoa linkityksillä.

“Suunnittelua ei voi liikaa korostaa. Jos kuvataan ja haastatellaan kaikenlaista, niin se kyllä voi taipua korttijutuksi. Jos saman ajan käyttää suunnitteluun, säästää jutun taittovaiheessa sen keikalla käytetyn ajan kymmenkertaisena.”

Korttijuttuun ei mahdu kaikkea, vaan pitää tehdä valintoja. Taustalla voi olla raskasta tiedonhankintaa, jota pitää kuitenkin tiivistää ja esittää yksinkertaisessa muodossa.

“Kokemuksemme mukaan lukijapito on hyvä. Kerronnan tavassa on jotain sellaista, mikä pitää lukijan otteessaan. Taitavasti tehdyt pidemmät korttijutut pitävät myös otteessaan.”

Vinkit Yleltä:

Elementtien pitää olla tarinassa tasapainoisessa suhteessa.

Vaativinta on tyypistää tarina tiiviiseen muotoon kuitenkin niin, että kerronta ja tarinallisuus eivät kärsi.

Tarinaa ei kannata editoida lopulliseen muotoonsa kiireessä, varsinkaan jos materiaalia on paljon.

Korttijutun pitää edetä erittäin selkeästi ja kronologisesti, jotta lukija lukee sen loppuun asti.

Tekstiruutujen asemointiin kuvien tai videoiden päälle kannattaa käyttää aikaa. Usein tekstiruudut löytävät lopullisen paikkansa vasta kokeilujen kautta.

Visuaalista materiaalia on oltava saatavilla runsaasti, jotta sen mahdolliset puutteet eivät rajaa kerrontaa. Kannattaa hyödyntää myös haastatellun itse tuottamaa tai muualta saatavaa kuva - ja videomateriaalia sekä grafiikkaa.

Vinkit Yleltä:

Tarinmuodon pitää tuoda aiheeseen ja kerrontaan lisäarvoa.

Lukijan ohjaaminen tarinassa on havaittu erittäin tärkeäksi lukijapidon kannalta. Juttu pitää pystyä aina katsomaan myös ilman ääniä (tekstitykset).

Ohjeistuksena, että yksittäisen "kortin" video saa kestää noin 15 sekuntia. Pidemmät videot suositellaan jakamaan useammalle kortille. Videoihin halutaan toimintaa ja niissä pyritään välttämään tavanomaisia haastatteluja mikrofonin edessä.

Tyypillinen tarinajutun mitta on 10 -20 ruutua. Pidempiäkään ei karsasteta, ja Yle on toteuttanut yksittäisiä, pitkiä korttijuttuja esimerkiksi MOT tv -dokumenttien materiaaleista.

Simppelin verkkojutun voi tehdä yksittäinen toimittaja, mutta tyypillisesti ryhmätyötä. Visuaaliset journalistit mukana vähänkin kunnianhimoisemmissa korttijutuissa. Laadunvalvontaa ja ohjeistusta.

Lähteet: Timo Kämäräinen, vastaava verkkotuottaja/ YLEn uutis - ja ajankohtaistoiminta, Ville Grahn, vastaava digituottaja, YLEn urheilu - ja tapahtumat, Tuukka Hoikkala, ohjaaja, YLE Mediapolis

Ohjaajan vinkit: [Aleksin majatalo tropiikissa](#) (18.1.2023).

Kuvakaappaus: Aleks Katajala/ YLE

Haastateltu: Tuukka Hoikkala
Ohjaaja/ Yle Mediapolis, Tampere

Suuntaa -antava käsikirjoitus riittää, *jos juttua on aikaa pyöritellä työpöydällä* .

Vältä turhaa kikkailua. Korttijutun pitää edetä selkeästi ja kronologisesti, jotta lukija lukee sen loppuun asti.

Useampi editointikierrös vie juttua yleensä parempaan suuntaan.

Valmiit mallit ja raamit helpottavat ja nopeuttavat työtä, sekä vähentävät teknisen työn määrää.

“Juttutyypinä täysin omanlaisensa. Sen kerronta pitää sisäistää.”

“Ohjelma ei ole hirveän vaativa.”

“Jutun pitää vastata kysymyksiin mutta - joten-mutta -joten. Se antaa rytmin.”

Jutun keskeisimmät erot tyypilliseen KSML-tuotantoon:

Pidempi: 23 ruutua.

Videot 20 -30 sekuntia pitkiä.

Juttuprosessiin käytetty aika Alunperin dokumentiksi tai sarjaksi suunniteltuun juttuun kerättiin materiaalia lähes vuosi Juttu oli Storifyssa työpöydällä noin kuukauden ja varsinainen koostaminen kesti muun työn ohessa reilun viikon

“Uskon, että tekee (jutusta) paremman kun pystyy nukkumaan vähintään yhden yön yli.”

“Aihe pitää supistaa todella pieneksi.”

“Korttijutun pitää tuoda jotain lisäarvoa.”

Jutun linkki: [Aleksin majatalo tropiikissa](#) (18.1.2023).

Esimerkkejä Ylen pidemmästä tuotannosta

[Etsivä kannoilla](#) (14.3.2022): 22 ruutua, Yle MOT:n puffijuttu, minidokumentti. Viime vuoden luetuin korttijuttu.

[Kylmän sodan pommisuojat](#) (6.1.2022): 22 ruutua, kuvitusvideota, sisältää kyselyn ja linkin podcastiin), feature/ ilmiö.

[Tällaiseen jengiin Suomi on liittymässä](#) (12.5.2022): 25 ruutua, laaja uutistaustoitus.

[Kun ystävä alkaa nähdä demoneita](#) (14.11.2022): 24 ruutua, ilmiö -/ henkilöjuttu, minidokumentti.

Mallia ja ideoita muualta: Der Spiegel

Stories

Kuvakaappaus: Der Spiegelin etusivun kuvakarusellista (17.3.2023)

Tyypillisesti hyvin lyhyitä, alle 10 ruudun juttuja, joiden pääosassa videot.

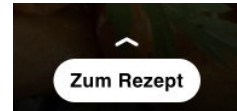
Videot melko pitkiä: 20 -30 sekuntia ja niihin on ulkoisessa editointiohjelmassa yhdistelty kuvia, videota ja tekstiä.

Lähes kaikissa valokuvissa ja grafiikoissa on animointi.

Tarinajutut toimivat yleensä puffeina laajempiin juttuihin.

Paljon tarinajuttuja, joissa toimittaja on "uutisen selittäjä": puhuu videolla ja kertoo tiiviisti aiheesta, johon tarinasta on linkitys laajempaan, tavanomaiseen verkkojuttuun

Der Spiegel esittää StorifyMe -jutut StORIES -osiossa [etusivun kuvakarusellissa](#) .

OSA 2

Tarinajuttujen imu - kiinnostavatko ne?

Tarkastelin tarinajuttujen imua Storify.me -työkalun analytiikasta.

Kaksi ensimmäistä ruutua ovat ratkaisevia jutun imun kannalta.

Suurin poistumisprosentti on poikkeuksetta näiden kahden ruudun aikana: aloitusruudulla myydään aihe ja toisella ruudulla lukija sitoutetaan.

Lähtökuvalla tai -videolla ja otsikolla on siis valtava merkitys ja ne kannattaa suunnitella huolella.

Tyypillisesti kahden ensimmäisen ruudun jälkeen tarinaa on ruudusta toiseen jatkanut noin 94 -98 prosenttia lukijoista per ruutu.

Yhdeksän jutun otanta kertoo:

Tarkastelin yhdeksän helmi-maaliskuussa julkaistun tarinajutun analytiikkaa . Tarkastelujakso oli jutun julkaisupäivä + 2 seuraavaa vuorokautta .

Valitsin jutut niin, että ne edustavat pilottilehtiä maantieteellisesti laajalta alueelta . Joukossa on kolme HäSan juttua, joiden tuotantoon olen itse osallistunut .

Keskimäärin noin 44% lukijoista luki tarinajutun loppuun . Jutun pituudella ei vaikuta olevan suurta merkitystä jutun keskimääräiseen lukijapitoon , eli pitkätkin jutut kiinnostavat .

Juttujen pituus vaikuttaa keskimääräiseen luku-aikaan . Jutuista kolme oli yli 20 ruutua pitkiä (ml. kansi ja tekijätiedot) . Näiden keskimääräinen luku-aika oli 1 minuutti 25 sekuntia . Lyhimmän jutun (gallup) luku-aika oli vain 23 sekuntia .

Mobiililaitteella juttuja luki keskimäärin 66% lukijoista . Kahdessa jutussa mobiililukijoiden osuus oli 91% ja yhdessä jutussa vain 55% .

Ruutujen määrä	Keskimääräinen lukuaika	Päätelaitteet (%): Mobile/desktop/tablet	Lukenut loppuun (%)
12	1 m 1 s	91/6/3	36,9
11	48 s	91/6/3	41,01
12	53 s	76/20/4	43,97
21	1 m 26 s	77/15/8	45,55
12	1 m 8 s	77/19/4	56,18
24	1 m 25 s	55/34/11	62,48
24	1 m 25 s	63/31/6	52,65
7	23 s	67/28/5	54,51
14	43 s	63/30/7	43,56

Tarinajuttujen keskeiset plussat ja miinukset:

Plussat:

“Kuvat tekevät näistä mielenkiintoisempia kuin tavalliset verkkojutut.”

“Olemme innostuneet tästä työkalusta, niin sen myötä myös pulpahtelee tarinajutuiksi sopivia aiheita. On vähän jopa kilpailua, kuka saa tehdä.”

“Ihmiset katsovat (sisältöjä) puhelimella ja keskittymiskyky on sen puoli sekuntia, niin pitää olla nopeata ja selattavaa sisältöä.”

“Nämä tuovat visuaalisuutta ja sisältöä uuteen muotoon, mikä on tärkeää.”

Miinukset:

“Yksi iso tekijä miksi jotkut kokevat vastarintaa, on ajan puute. Nämä vaativat aikaa. Mistä se revitään, kun mieltii meidänkin toimituksen tilannetta.”

“Työkalu on hirveän kankea.”

“Lukujen valossa nämä menevät hukkaan. Kädenlämpöiset aiheet, jotka ovat sinänsä toimivia, eivät riitä vetämään lukijoita.”

Lähde: opinnäytetyön teemahaastattelut pilottilehtien journalistille.

Sopiiko tarinatyökalu pysyvään käyttöön?

Kukaan haastatelluista ei tyrmännyt tarinatyökalua.

“Tämä on täyttänyt odotukset ja tällaista on kaivattu. Muut ovat tehneet vastaavia juttuja jo vuosia.”

“On todella tervetullutta, että saadaan uudenlaista sisältöä.”

“Jälki mitä saadaan, on ihan hyvää.”

“Aivan ehdottomasti. Meillä on nykyisillä Neo/Cue -alustoilla hirveän vähän mahdollisuuksia minkään dynaamisen sisällön esittämiseen. Ei pitäisi olla edes miettimistä jotta me pysyttäisiin visuaalisesti jollain tavalla tässä ajassa kiinni.”

Sopii, mutta:

“Tähän suuntaan kerronta saattaa mennä. Voi olla, että nämä jäävät kuitenkin rikasteeksi sinne (verkojuttujen) väliin.”

“Jos silloin tällöin saa tuottaa sopivista aiheista. Vähän mietin, onko tämä ajankäytöllisesti järkevää.”

Lähde: opinnäytetyön teemahaastattelut pilottilehtien journalisteille.

Pitäisikö tarinatyökalu ottaa käyttöön kaikissa konsernin lehdissä?

“Ehkä kaikkein pienimmissä lehdissä voi olla vaikea löytää aikaa, kun pitää täyttää printtikin.”

“Paikallislehdissä osataan kyllä kuvata ja toimittajat kuvaavat itse. Tavallaan kynnys voi siellä olla matalakin.”

“Pienissä lehdissä kaikki kaatuu toimittajan niskaan, joten siinä voi tulla raja vastaan.”

Lähde: opinnäytetyön teemahaastattelut pilottilehtien journalisteille

Entä pitäisikö kaikkien toimituksissa tehdä tarinajuttuja?

“Kaikkia ei varmaan kiinnosta tarinoiden teko tai se saatetaan mieltää lisäkuormana. Silti kaikille pitäisi antaa mahdollisuus, koska kaikki, jotka ovat kokeilleet, ovat tykänneet. Toisaalta osaajaringin näpeissä olisi aikaa säästävää rutiinia ja tulisi tasalaatuista jälkeä.”

“Tämän pitää perustua vapaaehtoisuuteen. Ei tule mitään jos ei ole motivaatiota”

“En edes halua, että kaikki käyttäisivät työkalua. Se riittää, että tietyt henkilöt osaa. Joidenkin tietotekniset taidot on aika heikot, vaikka intoa ja halua olisi. Siinä opettamisessa menisi aika monta työpäivää. Ei olisi myöskään järkevää, että kaikki tekee joskus, silloin kukaan ei opi kunnolla.”

“Sellaisten (henkilöiden) ohjaaminen on todella haastavaa, joilla on uskallusta, mutta ei taitoa.”

“Monella toimittajalla on vaikeuksia hahmottaa, miltä asiat näyttää tässä tarinamuodossa. Haluavat edelleen niin hemmetisti sitä tekstiä sekaan.”

Lähde: opinnäytetyön teemahaastattelut pilottilehtien journalisteille

Koulutustarpeita:

Useat haastateltavat toivoivat työkalun käyttöön laajempaa ja tarkempaa teknistä ohjeistusta.

Valmiit template -pohjat koettiin pääosin hyväksi. Osa toivoi enemmän, osalle riittäisi pelkät määritellyt kirjasinmallit.

“Olen ollut yllättyneet siitä, miten kapeaa osaamista meillä eri alueilla on, ihan työnkuluissa ja johtamisessa. Tulisi laajentaa osaamista vaikka siihen, että myös kirjoittajat osaavat hahmottaa mitkä ovat juttumallin mahdollisuudet mutta myös rajat, jotta tarinankerronnan visuaaliset keinot vahvistuu. Se on suurin haaste, että päästään parantamaan laatua.

“Tarvittaisiin aloittelija -ohjeet: paina tuota nappia. Työskentely olisi tehokkaampaa kuin itse kokeillen. Peruskoulutuksen jälkeen olisi helpompi lähteä varioimaan.”

“On pidettävä yhteisiä sessioita: inspiroivia luentoja ja klinikoita. Varmaan tarvitaan joku kuva - ja videonkerronnan osaaja, joka pystyy avaamaan miten toimia.”

“Osaisimpa animoida esimerkiksi jonkin reitin kulkemaan kartalla. En tarkoita tarinatyökalun animointeja, vaan nämä tehdään jollain eri ohjelmalla, tietäisi vaan millä ne kannattaisi tehdä.”

Havaintoja työkalun ongelmista ja toivotuista ohjeista:

“Kortti ei sovitukaan ainakaan Applen puhelinten näyttöön (selainäkymässä). Tekstien sijoittamista ylä- tai alareunaan pitää varoa ja silloin ne syövät tilaa keskeltä.”

“Videoiden tekstittämisessä auttaisi ajastin, jossa näkisi montako sekuntia videota on mennyt”

“Lukujen valossa nämä tuntuvat menevän hukkaan, eivätkä löydy netin uumenista ikinä. Tarinoiden hakeminen netistä jälkikäteen tuntuu olevan mahdotonta. Minne hakusanat?”

“Puhelimella kuvatut (pysty)videot kaatuilevat välillä kyljelleen.”

“Ei pysty aktivoimaan useita elementtejä kerralla. Kaikki on kopioitava ja siirrettävä erikseen.”

“Elementtien animointi on hölmö. Valitset jonkin animoinnin, mutta se ei näy slidessa suoraan, vaan pitää mennä aina previewn kautta ja taas takaisin animointiin. Turhaa venkslaamista.”

“Objektia ei saa animoitua pois näkyvistä kesken slaidin (esimerkiksi haastatellun nimi).”

Opinnäytetyön aikana syntyneitä keskeisiä havaintoja ja ehdotuksia:

Otetaan työkalu pysyvään käyttöön.

Tarvitaan yhteinen kanava, jossa sparrataan, neuvotaan ja vaihdetaan kokemuksia (esimerkiksi nykyisen Storify.me-koulutus Teamskanavan pohjalta).

Tarinajuttuja tulisi tuottaa entistä monipuolisemmin ja oivaltavammin myös uutisista ja vakavista aiheista.

Selvitettävää: Juttujen löydettävyys varmistettava. Vaikuttavuus/ lukijatutkimus. Iskevätkö nämä alle-45 vuotiaisiin?

Yksinkertaistetut “kymmenen kohdan” tekniset ohjeet muutaman muokattavan juttumallin käyttämiseen, sekä laajemmat ja tarkemmat ohjeet, joissa huomioidaan koko tuotanto, esim. kännyköiden näkymät.

Lisää mallipohjia erityyppisille jutuille (pitkä feature, kevyt, uutisen selittäjä, uutiskooste).

Työpajoja, joissa opetellaan käsikirjoittamista ja tarinajutun suunnittelua ja toteuttamista. Koulutusta toimittajille: kameran käyttö, videointi, videohaastattelut. Esiintymiskoulutusta?

Tarinajuttujen tuotanto tulee ottaa osaksi päivittäistä sisältösuunnittelua.

On hyväksyttävä, että syvälliset, laadukkaat ja kunnianhimoiset tarinajutut vaativat aikaa, vaivannäköä ja osaamista. Kehitetään tarinatyökalulla tuotetuista laatujuutuista KSL:n “timanttijutut”?